

Boldogságos Ferenc atyánk
megtalált életrajza

Ferences Források Magyarul 1.

Sorozatszerkesztők

Fr. Hidász Ferenc OFM

Fr. Varga Kapisztrán OFM

Fr. Várnai Jakab OFM

JACQUES DALARUN

Boldogságos Ferenc atyánk megtalált életrajza

Celanói Tamás:
Boldogságos Ferenc atyánk életrajza
(Fordítás, jegyzetek és összehasonító táblázat)

Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány

Budapest

2025

A fordítás alapjául szolgáló kiadványok:

A mű eredeti címe, valamint az előszó és a borítólapok forrása:

JACQUES DALARUN: *La Vie retrouvée de François d'Assise*,
Sources Franciscaines, Éditions franciscaines, Paris, 2015.
©JACQUES DALARUN

A legenda latin fordításának alapja:

JACQUES DALARUN: Thome Celanensis Vita beati, Patris nostri
Francisci (Vita breviar). Présentation et édition critique,
Analecta Bollandiana 133 (2015) 23–86.
©JACQUES DALARUN

A lábjegyzetek forrásműve:

JACQUES DALARUN: La Vie de notre bienheureux père François,
Traduction française annotée et concordances,
Études Franciscaines. Nouvelle série 8 (2015/2) 187–285.

Fordítók:

Előszó: Nagy Piroska
Legenda: Varga Imre Fr. Kapisztrán OFM
Lábjegyzetek: Nárai Éva Sr. Ferenc-Mária OSC,
Varga Imre Fr. Kapisztrán OFM

A fordítást az eredetivel egybevetette:

Szebelédi Zsolt

Korrektor:

Fr. Hidász Ferenc OFM,
Kámán Veronika

© Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány

Második, javított kiadás

ISSN 2559-8260
ISBN 978-615-5273-25-4

Nyomda:

Kapitális Nyomdaipari Kft.
Debrecen

Felelős vezető:

Ifj. Kapusi József

TARTALOM

A KIADÓ ELŐSZAVA	7
A FORDÍTÓ ELŐSZAVA	9
ELŐZMÉNYEK	15
KEZDŐDIK A BOLDOGSÁGOS FERENC ÉLETRAJZÁRÓL SZÓLÓ LEVÉL	37
KEZDŐDIK BOLDOGSÁGOS FERENC ATYÁNK ÉLETRAJZA	39
<i>Hogyan tért Istenhez. Hogyan adta el javait. Hogyan üldözte apja és hogyan szabadította ki anyja</i>	41
<i>Hóba dobva, hogyan szolgált ezek után a leprásokat. Miként újítt fel három templomot, és miután másodszorra is megváltoztatta öltözékét, az evangéliumi tökéletesség útjára lépve miként lettek társai, és Isten tökéletes lelkét miként ismerte meg bennük</i>	47
<i>Hogyan küldte a testvéreket kettesével a világba, és hogyan erősítette meg Ince pápa a regulát, megadva nekik a prédikálásra szóló felhatalmazást, és felülvizsgálva a remeteségben, hogyan határozta el, hogy a szegénységhez ragaszkodnak, és hogy felebarátaiknak hasznára lesznek</i>	55
<i>A három rendről, amelyet Szent Ferenc alapított, és arról a szigorú fégyelemről, amit ő és társai tartottak, hogy egy hely elhagyása után hogyan költözött a Portiunculába, és hogy hogyan tanította a testvéreket imádkozni</i>	61
<i>Hogyan jelent meg elváltozva. Hogyan nyújtotta csodálatos módon jelenlétét a távollévőknek, és hogyan ismerte meg mások szívének titkait</i>	67
<i>A szegénység megőrzéséről és önmegtartóztató életéről, azokról, amiket tenni szokott, hogy magát mindenki közül a leghitványabbnak mutassa, arról a tiszteletéről, amit a nép tanúsított iránta, és hogy miképpen tanított a papok és az isteni törvény tanítóinak tiszteletére</i>	71

<i>Hogyan prédikált a madaraknak, és hogyan futottak hozzá és engedelmeskedtek neki a vadállatok, és a neki borrá változott vízről</i>	77
<i>Néhány csodáról, amit életében művelt</i>	83
<i>A kenyér megszáporításával hogyan szabadította meg a hajósokat a tengeri veszedelemtől, és a vértanúság vágyával Hispániába menve, hogyan járult végül Babilónia szultánjához</i>	89
<i>Magányos helyeken imádkozva hogyan küzdött meg az ördöggel, állhatosságáról, lelki nyugalmáról és prédikálásának módjáról, valamint a szegények iránti alázatáról és együttérzéséről</i>	93
<i>A Teremtő miatt a teremtmények iránt tanúsított szeretetéről, az Úr neve iránti tiszteletéről, az ünnepen állított jászolról és látomásáról</i>	99
<i>A könyv felnyitásáról és a szeráf megjelenéséről, valamint Krisztusnak rajta megjelenő sebhelyeiről</i>	105
<i>Testének betegségéről</i>	111
<i>Miként juttatta vissza betegen Sienából Assisibe Illés testvér. Az áldásról, amit neki adott, és a dicséretéről, amit állandóan énekeltetett, és hogy miként látta valaki égbe szálló lelkét</i>	117
<i>Átmenetelének idejéről, valamint szentté avatásáról és átvételéről</i>	127
KEZDŐDNEK A CSODÁK	131
<i>A vakokról, a némákról és a süketekről</i>	139
<i>A leprásokról és az ördögtől megszállottakról</i>	145
<i>Négy, halálból feltámasztottról és sok más halálból visszahívottról</i>	147
<i>A vízkórosokról, a bénákról és gutaütöttekről, valamint a sérvesekről</i>	155
<i>Két vérfolyástól megszabadított asszonyról és néhány más betegről</i>	161
<i>Arról, akit bilincseiből szabadított ki, és két másik csodáról</i>	165
RÖVIDÍTÉSEK	173
BOLDOGSÁGOS FERENC ATYÁNK ÉLETE ÉS A FONTOSABB KORAI SZENT FERENC-LEGENDÁK ÖSSZEHASONLÍTÓ TÁBLÁZATA	175
SZEMÉLY- ÉS HELYSÉGNÉVMUTATÓ	195
KAPCSOLÓDÓ IRODALOM	197

KEZDŐDIK A BOLDOGSÁGOS FERENC ÉLETRAJZÁRÓL SZÓLÓ LEVÉL

1 A főtisztelendő és tisztelendő atyának, Illés testvérnek, a kisebb testvérek miniszter generálisának.⁵

Legdicsőösebb Ferenc atyánk életrajzát, amelyet Gergely pápa úr⁶ parancsára, de a te útmutatásod szerint, atyám,⁷ kissé régebben teljesebb műben⁸ rendeztem el,⁹ tekintettel azokra, akik a szavak sokasága miatt talán joggal

5 Illés testvért Cattani Péter halálakor Ferenc jelölte ki miniszternek 1221. március 10-én. Ferenc 1226-ban bekövetkezett halála után a nagykáptalan (1227. május 30.) Johannes Parentit választotta meg Illés helyett. Ez utóbbi hiába kísérelte meg a generális tisztségbe való visszatérést az 1230. május végén tartott nagykáptalanon. Az 1232. május 29-én kezdődő nagykáptalanon viszont sikerült neki, és a Kisebb Testvérek Rendjének miniszter generálisa lett. Önkényeskedése növekvő ellenállást szított. Miután elveszítette IX. Gergely pápa támogatását, az 1239. május 15-én kezdődött római nagykáptalan letette. A CRÉ szerkesztése tehát 1232 és 1239 közé tehető.

6 IX. Gergely (előtte Hugolino bíboros, Ostia püspöke) pápa 1227. március 19-től 1241. augusztus 22-ig. Ld. CÉ1 Prol 1. az Első életrajz megrendeléséről.

7 Annak kifejezett elismerése, hogy Illés a CÉ1 megszerkesztésében meghatározó szerepet játszott, a CRÉ sajátja. Az *edocente* latin participium azt foglalja magában, hogy Illés informálta és vezette az életrajzírókat.

8 CÉ1

9 Aki tehát itt egyes szám első személyben megszólal, Celanói Tamás, az Első életrajz szerzője.

panaszkodtak,¹⁰ utasításodra¹¹ most rövidebb kis munkában fogtam össze, és gondoskodtam arról, hogy – több minden elhagyásával¹² – csak az legyen felkészült beszéddel és röviden megírva, ami lényeges és hasznos.¹³ Ugyanis, jóllehet egyesek valamit talán másként szeretnének elmondani, mint ahogy el van mondva,¹⁴ ezekben a dolgokban mégis egyedül a te véleményed követése nyújt nagyobb biztonságot, akinek Isten szentje jobban feltárta szándékát, mint másoknak, és azokat, amiket tenni kellett, szívesebben bízta rád.¹⁵ Tessék tehát, tisztelendő atya, a neked *juttatott bölcsesség szerint*¹⁶ ebből a műből kivágni és eltávolítani azokat, amik akadályt jelentenek. Tessék benne azokra ügyelni és megőrizni, amik hasznosak. Elnyeri majd, amint remélem, az alázatos engedelmesség a hosszúságban is és a rövidegben is ájtatosságának jutalmát, mivel a történet hűségét és lefolyását követve, mindenütt hű marad az igazság zsinórmértékéhez.¹⁷

10 Bizonyára a ferences testvérek.

11 Illés itt úgy jelenik meg, mint a CRÉ megrendelője.

12 Ld. JOHANNES CASSIANUS, *Collationes XXVIII*, 9 1. M. PETSCHENIG et G. KREUZ, Vienne, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2004, (Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum, 13) 250. „Ut vero ad certum districtiois examen vestrarum virium quantitatem metiri congrua aestimatione possitis, cujusdam vobis senis, id est, abbatis Apollo factum breviter indicabo...” Illés parancsa az volt, hogy a CÉ1 egy rövidebb változatát hozza létre.

13 Nyilvánvalóan egy patrisztikus idézet által sugallt *toposzról* van szó. A CRÉ olvasásakor azonban meggyőződünk arról, hogy Celanói Tamás valóban a lényegesre való redukálássá teszi rövidítését.

14 Ismét a renden belüli kritikákra történő utalás. Celanói Tamásnak bizonyos keserősége ragadható itt meg, mely csak növekszik a CÉ2 megszerkesztésével, és a Tractatus de Miraculis (CÉCs) 198-ban éri el tetőfokát.

15 A generális iránti tiszteletteljes hódolat különösen is hangsúlyos kifejezése: legitimitása nem az 1232-es megválasztásból ered, hanem a Ferenc általi kiválasztásából.

16 2Pét 3,15

17 Az Illés testvérnek frott levél a CRÉ eredeti hozzáadása. Az igazság motívuma mint az életrajzíró vezérfonala már jelen van a CÉ1 Prol 1–2-ben.

KEZDŐDIK BOLDOGSÁGOS FERENC ATYÁNK ÉLETRAJZA¹⁸

18 *A beati patris nostri* kifejezésben a birtokos névmás használata egybevág azzal a ténnyel, hogy a CRÉ címzetjei a miniszter generális megrendelésére a kisebb testvérek.

HOGYAN TÉRT ISTENHEZ.
HOGYAN ADTA EL JAVAIT.
HOGYAN ÜLDÖZTE APJA ÉS
HOGYAN SZABADÍTOTTA KI ANYJA

I. OLVASMÁNY

2 Az Isten embereként megjelenő Ferenc, aki a spoletói völgy¹⁹ határán fekvő Assisi²⁰ városából származott, ifjúságának legkorábbi évétől kezdve²¹ a világ hiúságaiban nevelkedvén, szertelenségével tűnt ki.²² Mivel szüleinek korai tanításait feltűnően követte, életének csaknem huszonötödik esztendejéig²³ oly hiábavalóan élve töltötte el az idejét, hogy még azok között is, akik a világ nyomorult csábításait követték, hiúbbnak és szertelenebbnek tartották hazájában.²⁴ Mert habár a Jóisten kegyelmével megőrizte azoktól a szörnyű bűnöktől, amelyek révén

19 Spoleto: Perugia megye, Umbria.

20 Assisi: Perugia megye, Umbria. A helyeket a jelenlegi közigazgatási beosztás szerint azonosítjuk.

21 Ferenc 1181 körül született.

22 CÉ1 1

23 1206 körül

24 A CÉ1-ben Celanói Tamás Ferenc ifjúságának nyomasztó képét rajzolja meg, de nem akar ezen szépitni.

az emberek leginkább elcsúfítják eredeti állapotukat, és saját természet adta méltóságuktól elfajzanak, mégis hiúságokban és jókedvű tréfákban *valamennyi kortársát* gonoszul *felülmúlva*²⁵ minden cselekedetében ámulatot keltett. Rendkívül gazdag volt ugyanis, nem fősvény, hanem tékozló, nem pénzhalmozó, hanem a leghivalkodóbb sáfár.²⁶ Mert amíg a kereskedelemnek szolgált, és különböző *vidékeket járt be*,²⁷ hogy posztóhalmokat hordjon eladni,²⁸ sokan megtapasztalták emberi kedveségét, aminek következtében ő maga minden rendűrangú ember kitüntető barátságát élvezte.²⁹

II. OLVASMÁNY

3 Mivel azonban így rossz úton járt, hogy az Istenhez térés példája legyen az utódoknak, *fölötte volt az Isten keze*³⁰ és a *Magasságbeli jobbjának változása*,³¹ testét hosszantartó betegséggel sújtva, lelkét pedig a Szent Lélek kenetével enyhítve. Hirtelen más emberré lett, és nem tudott a szokott dolgoknak örülni. Mert minden, ami korábban gyönyörködtette, ezután undort keltett benne.³² De mivel a kedvező körülmények felemelik azt, amit a csapások le döntöttek, miután testi erejét kissé újra összeszedte, még mindig mohón a világ kegyei után vágódva, feltette magában, hogy egy bizonyos assisi nemeshez társul, aki kato-

25 Gal 1,14

26 CÉ1 2

27 Ter 41,46

28 CÉ1 5

29 A CÉ1 5-ből vett részeket kivéve ez a mondat a CRÉ eredeti hozzáadása.

30 Ez 1,3

31 Zsolt 76 (77),11; CÉ1 2

32 CÉ1 3

náskodni készült Apuliába.³³ Miután pedig teljesen átadta magát annak a gondolatnak, hogy vele együtt elmegy, egy éjszaka látomásban saját házát látta tele katonai fegyverekkel, pedig abban csupán vadászfegyverek szoktak lenni.³⁴ Míg mindezen csodálkozott, álmában hangot hallott, mely azt mondta neki, hogy ezek a fegyverek övéi és katonáié lesznek.³⁵

III. OLVASMÁNY

4 Felébredve szándékát illetően elkezdett lehűlni, és váratlan változását nem értve, hallgatagon csodálkozott magában. Mivel már arra törekszik, hogy saját akaratát az isteni akarathoz igazítsa, (és) egy rövid időre visszahúzódva a világi nyüzsgéstől és tevékenységtől mindenképpen azon van, hogy a belső emberben Jézus Krisztust rejtse el. Úgy kívánta, hogy ezekről senki se tudjon, és szent szándékában csak Istenhez folyamodott tanácsért. Egy barátjának talányosan mégis beszélt arról, hogy kincset talált; őt titkosabb helyekre gyakrabban magával csalogatva, egy kriptába ment be egyedül,³⁶ hogy *ott rejtekben imádja az Atyát*.³⁷ És így isteni örömtől elárasztva, a Lélek tüzét magában tartani nem tudván, visszautasítja, hogy Apuliába menjen, és nyilvánosan kijelenti, hogy saját hazájában tesz majd nagy dolgokat. Amikor pedig

33 Apulia: Itáliának a Szicíliai Királysághoz tartozó déli területe az Adria felőli oldalon. Ekkoriban, 1205. június 11-én bekövetkezett halála előtt, Briennei Walter, aki házassága révén a szicíliai normannok örököse volt, II. Frigyes császár seregei ellen harcolt. CÉ1 4

34 A lovagi fegyverek és a posztóhalmok közötti ellentétből Celanói Tamásnak a kereskedéssel szembeni megvetését olvashatjuk ki.

35 CÉ1 5

36 CÉ1 6

37 Mt 6,6

azt kérdezték, hogy talán házasodni akar, azt ígérte, hogy hamarosan bölcs és sokkal szebb és szeretetre méltóbb feleséget vesz, mint amilyent valaha is láttak.³⁸

III. OLVASMÁNY

5 Egy napon pedig, miután az imádkozó Ferencnek az Úr kinyilatkoztatta, mit kell tennie, nem tudván már uralkodni örömén, értékes kelméket véve magához, hogy eladja, sietősen a Folignónak³⁹ nevezett városba érkezett. Ott, miután szokás szerint *eladott mindent*,⁴⁰ amit hozott, megkapva a vételárat, a boldog kereskedő teljesen szokatlanul ott hagyta a lovat is, amin éppen akkor ült. Csodás módon csakhamar teljesen Isten szolgálatára⁴¹ térvén, nagyon terhesnek érezve, hogy azt a pénzt már vagy egy órája magánál hordja, sőt annak hasznát⁴² annyiba véve, mint a *homokét*,⁴³ egy bizonyos Assisi környéki templomban⁴⁴ lévő szegény papnak⁴⁵ adta azt a szegények javára. Mivel a pap, a szüleitől való félelem miatt⁴⁶ nyugtalanul és a dolgok csodálatos fordulatán meghökkenve, nem akarta elfogadni, a pénz igaz megvetője a pénzt egy ablaknyílásba dobva, oly kevésre becsülte azt, mint a port.⁴⁷

38 CÉ1 7

39 Foligno: Perugia megye, Umbria.

40 Mt 13,46

41 Az *opus Dei* Szent Benedek regulájának fontos kifejezése. (VK.)

42 CÉ1 8

43 Bölcs 7,9

44 CÉ1 8

45 San Damiano temploma. CÉ1 9

46 Ferenc ekkor még a szüleinél lakott, és nem volt független az apjától; ráadásul a pénz az apai javak eladásából származott.

47 Amint ezt elő is írja Ferenc. CÉ1 9

V. OLVASMÁNY

6 Apja⁴⁸ tehát ezeket hallva, a dolgok nem várt kimenete-
lén *teljesen összezavarodott*,⁴⁹ és arra a helyre menvén,
ahol Isten szolgálja tartózkodott, kereste [öt], de nem ta-
lálta. Mert csaknem egy hónapon keresztül állandóan egy
gödörben rejtőzködött, ahol minden szükséges dolgot ti-
tokban nyújtottak neki.⁵⁰ Egy napon azonban, amikor hit-
vány kis posztóba öltözve bement Assisi városába, apja
semmi mértéket nem tartva, miután kezét emelt rá, gyalá-
zatosan saját házába vonszolta. És így minden szánalmat
megtagadva tőle, több napra egy sötét helyre zárta, a bán-
tó szavakhoz botokat, és bilincseket a botokhoz adva.⁵¹
Ő azonban csak még készségesebben és erősebben ke-
rült ki ebből annak véghezvitelére, amit elkezdett. Kis idő
múlva, amikor apja elment otthonról, anyja a bilincsekből
feloldozta, és megengedte neki, hogy szabadon elmen-
jen.⁵² A polgárok és mindenki, aki ismerte, bolondnak
és eszeveszettnek nevezve, az *utca sarával*⁵³ és *kővel*⁵⁴
dobálta. Isten szolgálja semmiféle sérelemtől meg nem
törve vagy meg nem változva, mindezek iránt süketnek
mutatkozott.⁵⁵

48 Pietro di Bernardone

49 Zsolt 6,4

50 Ezt a segítséget feltehetőleg egy városi barátjától kapta. Ld. CRÉ4;
CÉ1 10

51 CÉ1 12. Zseniálisan alliteráló szójáték a latinban, amit igyekeztem vissza-
adni: „*verbis verbera et vincula verberibus addens.*” (VK.)

52 A szentek életében az anyákat rendszerint engedékenyebbeknek mutatják
be. CÉ1 13

53 Zsolt 17 (18),43

54 Jn 8,59

55 1 Cel 11

HÓBA DOBVA, HOGYAN SZOLGÁLTA
EZEK UTÁN A LEPRÁSOKAT.
MIKÉNT ÚJÍTOTT FEL HÁROM TEMPLOMOT,
ÉS MIUTÁN MÁSODSZORRA IS MEGVÁLTOZTATTA
ÖLTÖZÉKÉT, AZ EVANGÉLIUMI TÖKÉLETESÉG ÚTJÁRA
LÉPVE MIKÉNT LETTEK TÁRSAI,
ÉS ISTEN TÖKÉLETES LELKÉT
MIKÉNT ISMERTE MEG BENNÜK

VI. OLVASMÁNY

7 Az atyai üldöztetés megszűnte után⁵⁶ az, aki egykor értékes ruhákkal élt, immár rongyokba öltözött, egy napon, amikor az erdőben⁵⁷ francia nyelven énekelte az

56 A CRÉ-ben Celanói Tamás gondosan elkerüli a CÉ1 14–15 megismétlését, ahol Ferencnek az assisi püspök előtti meztelenre vetkőzése olvasható. IX. Gergely támogatásával Illés testvér ekkoriban a kisebb testvérek exemptiójáért (a püspöki joghatóság alóli kivételért) küzdött, és nem lett volna szerencsés arra emlékeztetni, hogy Ferenc, ha csak időlegesen is, de a helyi püspök joghatósága alá helyezte magát. A CRÉ 96-ban, ami a CRÉ életrajzi része konklúziójának felel meg, Celanói Tamás „a Boldogságos Ferenc-bazilikát” magasztalja, melyet IX. Gergely „apostoli hatalmánál fogva minden más alacsonyabb rendű joghatóság alól kivett”.

57 Ferenc, aki Assisi fiatal lovagjainak társaságában érintkezésbe került az udvari kultúrával, a francia nyelvet használja örömeinek kifejezésére és Isten dicséretének éneklésére, mely a laikus környezet irodalmi nyelve. Az erdő a kalandok keresésének kiemelt helye. A cím, amelyet önmagának ad („a nagy Király hírnöke”), bizonyítja, hogy nagyon is az udvari irodalom világában él.

Úr dicséretét, *rablók kezébe esett*.⁵⁸ Miután ezek gonosz lélekkel megkérdezték, hogy ugyan kicsoda, bátran azt mondta nekik: „*A nagy Király*”⁵⁹ hírnöke vagyok.” Mire erősen ütlegelve egy hóval teli árokba lökték: „Nyugodj itt – mondták –, paraszt hírnöke Istennek!” Távozásuk után, a havat leverve magáról, örvendezve ugrott ki az árokból. A monasztikus szerzetesek egy kolostorához érkezve,⁶⁰ semmire sem becsülik, és azt is csak nehezen engedték meg neki, hogy a konyhában kuktaként segítsen. Végül mivel senki sem szánta meg meztelenségét, a kényszerűségtől hajtva innét továbbment, és Gubbio⁶¹ városában egy régi barátjától szerzett valami kis tunikát. Az előbb mondott szerzetesi közösség priorja, miután a későbbiekben hallotta Isten emberének jó hírét, újból végiggondolva, ami egykor vele megesett, igen fájlalta azt, és eléje járulva, alázatosan bocsánatot kért.⁶²

VII. OLVASMÁNY

8 Ezután a teljes alázatosság szerelmese a leprásokhoz költözött,⁶³ akiknek sebeit alázatosan mosogatva, nem borzadt vissza attól, hogy a gennyet letörölgesse róluk. Azelőtt ugyanis, amikor őket vagy lakóhelyeiket messziről megpillantotta, a kezével mindig befogta orrát.⁶⁴ De Isten kegyelme már akkor meglátogatta, amikor még

58 Lk 10,30

59 Zsolt 47 (48),3; Mt 27,4

60 Valószínűleg a Gubbiotól délre elhelyezkedő San Verecondo-monostor. Ma Vallongegno: Perugia megye, Umbria.

61 Gubbio: Perugia megye, Umbria.

62 CÉ1 16

63 Kétségtelenül a falakon kívüli Szent Üdvözítő-ispotály, mely a jelenlegi Casa Gualdi, Assisi és Portiuncula között félúton.

64 Végr 1–2

világi öltözékben járt, és mikor egy napon összetalálkozott egy bizonyos leprással, csodálatos módon legyőzve önmagát, *megcsókolta azt*.⁶⁵ Ettől kezdve saját megvetésére még hevesebben felgyulladva, egyre jobban és jobban megvetette önmagát. A világban maradva más szegények szükségén is szokott segíteni, mert úgy vélte, hogy felettébb méltatlan megtagadni valamit attól, aki Istenért kér.⁶⁶ Megtérésének első évében⁶⁷ Szent Damjának egy régen épített, de már csaknem megsemmisült templomát⁶⁸ állította buzgón helyre Szent Ferenc. Ez az a hely, ahol a szegény úrnők dicsőséges rendje⁶⁹ a Szent Ferenc megtérésétől eltelt csaknem hatodik évben⁷⁰ ugyanattól a boldogságos férfiútól boldog kezdetét vette,⁷¹ akiknek szent társaságáról és nagyszerű életéről most azért hallgatunk,⁷² mert az külön művet és időt kíván.

VIII. OLVASMÁNY

9 Azután pedig egy Assisi városa közelében lévő másik romos templomot is⁷³ hasonlóképpen kijavított a Szent

65 Mk 14,45. Sulpicius Severus szerint Tours-i Szent Márton is megcsókolt és megáld egy leprást. Szent Márton élete 18.3. in SULPICIUS SEVERUS: *Szent Márton élete. Levelek. Dialógusok*, Pannonhalmi Főapátság, Bencés Kiadó, 2016, 56.

66 CÉ1 17

67 1206–1207 körül.

68 A CRÉ 5 már említette, de még nem nevezte meg.

69 „Rend” szerzetesi család értelemben. Hugolino bíboros ösztönzésére a Szegény Úrnők Rendje Közép-Itáliában terjedt el. Hugolino, aki 1227-ben IX. Gergely néven pápa lett, 1235-től kezdve San Damiano Rendjének nevezte őket.

70 1211-ben.

71 Miközben Ferenc szerepe ki van emelve ebben a kezdetben, Assisi Klára nincs megemlítve a CRÉ-ben, ellentétben a CÉ1 18-cal, amely ennek a résznek forrása.

72 CÉ1 20

73 Kétségtelenül a San Pietro-templom, mely akkor Assisi falain kívül helyezkedett el.

Atya. Mikor pedig a Portiunculának mondott helyre költözött, a Boldogságos Szűz Anya romos és csaknem elpusztult⁷⁴ templomának újjáépítéséhez fogott, és nem állt el a jó kezdettől egészen addig, amíg mindent véghez nem vitt. Megtérésének ugyanis már harmadik esztendejében járt.⁷⁵ Ebben az időben csaknem olyan habitust viselt, mint a remeték, bőrvövel övezte magát, kezében botot hordott és saruban járt.⁷⁶ De amikor egy napon ugyancsak abban a templomban azt az evangéliumi szakaszt olvasták fel, miként küldte az Úr tanítványait prédikálni,⁷⁷ és Szent Ferenc hallotta és meg is értette, hogy Krisztus tanítványainak nem szabad *aranyat, sem ezüstöt, sem pénzt birtokukban tartaniuk*,⁷⁸ *az útra sem tarisznyát, sem erszényt, sem kenyeret, sem botot magukkal vinniük, sem sarujuk, sem két tunikájuk nem lehet*,⁷⁹ hanem *Isten országát és bűnbánatot* kell hirdetniük,⁸⁰ *a Szentlélek* kegyelmével csakhamar *eltelve*⁸¹ így szól: „Ez az, amit akarok. Teljes bensőmből arra vágyom,⁸² hogy ezt tegyem.” Mindjárt *leoldotta lábá-*

74 A Portiuncula elnevezés (vagyis „kis részecske”) az épület kicsinségéből vagy a terület kicsinségének tényéből ered. Az Angyalos Boldogasszony-nak szentelt kicsi templom bizonyíthatóan létezett már 1045-ben, de a Ferenc által restaurált épületet a régészet a X. századra datálja. A templom a Monte Subasió-i bencésekhez tartozott.

75 1208-ban.

76 Ez a viselet a bűnbánók egyházi státusát is jelzi. CÉ1 21

77 A Lk 10 azon evangéliumi perikópák közé tartozik, melyeket a középkorban, főként bizonyos ünnepeken, különösen az apostolok vagy evangélisták ünnepén használtak.

78 Mt 10,9; Lk 9,3

79 Mt 10,10; Mk 6,8; Lk 9,3; 10,4

80 Lk 9,2; Mk 6,2

81 ApCsel 9,31

82 Szentviktori Hugó *De arrha animae* című, a középkorban legelterjedtebb műve utolsó szavainak reminiscenciája. Hugo de Sancto Victore: *Soliloquium de arrha animae*, Confessio 6. (2016. november 28.) http://www.intratext.com/IXT/LAT0524/_P2.HTM. *Hoc opto, hoc desidero, hoc totis praecordiis concupisco*. „Ez az, amit kívánok, ez, amire vágyom, amit egész bensőmből óhajtok.”

ról a sarut,⁸³ letette kezéből a botot, és megelégedve egy elég hitvány tunikával, a bőrvet kötélre cserélte. De amit hallott, az evangéliumi tökéletesség többi részét is, a legnagyobb gondossággal szó szerint igyekezett megtartani, amíg csak élt.⁸⁴

IX. OLVASMÁNY

10 Ettől kezdve tehát nagy lelki hévvel eltelve, bár egyszerű szavakkal, de nemes szívvel *elkezdett* mindenkinek *bűnbánatot prédikálni*.⁸⁵ Valóban, valahányszor Isten ígését hirdette az egybegyűlteknak úgy, ahogy az Úr kinyilatkoztatta neki, először mindig a békét hirdette, mondván: „*Az Úr adjon nektek békét!*”⁸⁶ Ezt hirdette férfiaknak és asszonyoknak, ezt minden vele szembejövőnek. Ezért sokan, akik a békét és egzszersmind az üdvösséget is *gyűlöltek*,⁸⁷ az Úr közreműködésével⁸⁸ teljes szívükből befogadták a békét és maguk is a *békesség fiai*⁸⁹ és az örök üdvösség sóvárgói lettek.⁹⁰ Elsőként közülük a *béke követtségét*⁹¹ befogadva Bernát testvér⁹² futott Isten szentje után Assisi városából, aki mindenét eladva és a szegényeknek szétosztva teljesítette a szent evangélium tökéletesebb életre vonatkozó tanácsát: „*Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el minde-*

83 Kiv 3,5

84 CÉ1 22

85 Mt 4,17

86 2Tessz 3,16

87 Zsolt 119 (120),7

88 Mk 16,20

89 Lk 10,6

90 CÉ1 23

91 Lk 14,32

92 Quintavallei Bernát, aki valamikor 1241 és 1246 között halt meg, a CÉ1 24 szerint csak a második volt, aki Ferenchez csatlakozott, de az első ismeretlen nevű társ nincs megemlítve a CRÉ-ben, ahogy a többi későbbi legendában sem (PN 10 vagy 3Társ 27).

nedet, add a szegényeknek, és kincsed lesz a mennyben. Azután jöjj, és kövess engem.”⁹³ Ezt a példát hat más férfi követte, és Szent Ferencnek társai lettek életmódban és öltözékben.⁹⁴ Őket a valóban boldog atya teljes éberséggel és gonddal naponta tanította, hogy hogyan ragadják meg az élet lényegét, és arra képezte ki őket, hogy a szent szegénység és a boldog egyszerűség útját megingathatatlan járással tartsák meg.⁹⁵

11 Mivel tehát a legnagyobb áhítattal lángolt az Isten iránti szeretetben, és teljes szívvel vágyott fiainak előrehaladására, egy napon az imádság helyére ment, ahogy ezt igen gyakran tenni szokta. Ott, mikor a szent megrendülésben ihletetten sokáig kitartott, és minden rosszat, amit tett, *szívének keserűségében*⁹⁶ újra átgondolt, egy addig általa még nem tapasztalt kimondhatatlan édesség és öröm mindenütt elkezdte szívének szárazságát öntözni, hidegségét lángra gyújtani és homályát megvilágosítani. És így saját magától elszakadva magán túlra ragadtatott, és úgyszólván a fényben teljesen feloldódott. Miután kétségtelenül elnyerte minden bűnének bocsánatát,⁹⁷ lelke legbelsőbb részének kitágulása révén⁹⁸ világosan meg-

93 Mt 19,21; CÉ1 24

94 CÉ1 25, ahol ez a hat társ név szerint van említve.

95 CÉ1 26

96 Iz 38,15

97 Celanói Tamás, aki nem törekedett arra, hogy takargassa Ferenc szertelen ifjúságát, ezzel az extázissal korrigálja azt.

98 Ezek a mondatok tele vannak a középkori misztikus irodalomban az extázis leírására használt kifejezésekkel: *semetipso deficiens*: saját magától elszakadva; *raptus est supra se*: magán túl ragadtatott; *dilatato mentis sinu*: lelke legbelsejének kitágulása által; a *dilatatio mentis* a misztikus megismerésnek Szentviktori Richárd által használt kifejezése. Ld. Christian SCHÜTZ (szerk.): *A keresztény szellemiség lexikona*, Szent István Társulat, Budapest, 1988, Misztika címszó, 267–269. (VK.)

ismerte mindazt, ami történni fog.⁹⁹ Ezek közül néhány szükséges dolgot akkor elmesélt a testvéreknek, mondván: „Miként most megmutatta nekem az Úr, testvéreim és fiaim, hatalmas tömeggé fog bennünket növelni az Isten, és egészen a világ végéig különféleképpen elterjeszt. Láttam ugyanis a hozzánk jövő emberek *nagy*¹⁰⁰ sokaságát, akik szent közösségünk habitusában velünk élve, velünk együtt fogják járni ezt az utat, amit mi elkezdtünk. Láttam, hogy csaknem *minden népből*¹⁰¹ hatalmas sokaság gyűlik össze erre a vidékre, és hangjuk még most is *a fülemben*¹⁰² cseng. Jönnek franciák, sietnek spanyolok, németek és angolok futnak, és más különböző nyelvű népek jönnek sietve.” Miután a testvérek ezt meghallották, *elteltek üdvösséges örömmel*,¹⁰³ vagy a kegyelem miatt, amellyel az Úristen megajándékozta szentjét, vagy mivel a leghevesebben szomjazták felebarátaik lelki hasznát, és kívánták, hogy *az üdvösségre rendelték* száma napról napra növekedjék.¹⁰⁴

99 Ez a látomás 1209-ben Poggio Bustonéba tehető. CÉ1 26

100 Jel 7,9

101 ApCsel 2,5

102 Én 2,14

103 Zsolt 125 (126),2

104 ApCsel 2,47; CÉ1 27

HOGYAN KÜLDTE A TESTVÉREKET KETTESÉVEL
A VILÁGBA, ÉS HOGYAN ERŐSÍTETTE MEG ÍNCE PÁPA
A REGULÁT, MEGADVA NEKIK A PRÉDIKÁLÁSRA SZÓLÓ
FELHATALMAZÁST, ÉS FELÜDÜLVÉ A REMETESÉGBEN,
HOGYAN HATÁROZTÁK EL, HOGY A SZEGÉNYSÉGHEZ
RAGASZKODNAK, ÉS HOGY FELEBARÁTAIKNAK
HASZNÁRA LESZNEK

12 Ezzel egy időben egy másik férfi csatlakozásával számuk elérte a nyolcat. Ezeket a szent atya *kettesével*¹⁰⁵ párokat alkotva a *béke hirdetésének*¹⁰⁶ és a bűnbánat prédikálásának szolgálatára szétküldte a világ különböző részeire. És szorgosan sok mindent előadván nekik az Isten országáról, különösen az alázatot és a türelmet ajánlotta figyelmükbe. Azok pedig örömmel véve a szent engedelmesség parancsát, alázatosan lábához borultak. Ő meg a lehető legjóságosabban, mint egy anya,¹⁰⁷ átölelte őket, és prófétai

105 Lk 10,1

106 ApCsel 10,36

107 Ez a „mint egy anya” pontosítás hiányzik a CÉ1 29-ből, de megfelel a Ferenc írásában felbukkanó vezető anyai képének, mint pl. a Leó testvérnek írott levélben, vagy a CRÉ 76-ban, ahol ezt olvassuk: Illés testvért „magának anyául választotta”.

szóval mindegyiknek ezt mondta: „*Mondd el az Úrnak tervedet, és ő majd táplál téged.*”¹⁰⁸ Mindig ezt az igét szokta mondani, valahányszor a testvéreket az engedelmesség nevében valahová küldte, mert azt akarta, hogy azok minden aggodalmukat az Úrra vessék.¹⁰⁹

13 De egy kis idő múlva mindjárt, minthogy az Úr mást nyilatkoztatott ki neki, vágyának megfelelően, váratlanul egyszerre összegyűlt az összes testvér. A boldogságos atya látását nagy örömmel ünnepeelve, leginkább azon csodálkoztak, hogy így összegyűltek egy helyen és egy időben. Alázatosan bocsánatot kértek, sértődéssel és a mindenért való háládatlansággal vádolván magukat.¹¹⁰ Ahogy csak tudták, minden gondolatukat feltárták Isten szentjének.¹¹¹ Akkor további négy alkalmas férfi csatlakozott hozzájuk, akik teljessé tették a testvérek tizenkettes számát. Ebből mindenesetre nagy szóbeszéd támadt a nép körében, és Isten emberének híre kezdett mind messzebb elterjedni.¹¹²

14 Amikor Szent Ferenc látta, hogy az Úr *napról napra gyarapítja*¹¹³ a testvérek számát, a maga, valamint jelenlegi és jövőbeli testvérei számára egyszerűen és kevés szóval életszabályt, azaz regulát írt, főleg a szent evangélium szavait felhasználva,¹¹⁴ melynek tökéletességére

108 Zsolt 54 (55),23. Az ismert zsoltárverset egy kis átalakítással idézi a szerző. Eredetileg: „*Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet*” helyett: „*Jacta cogitatum tuum in Domino...*” áll. Ezért fordítottuk a fenti módon, az ismert „*vesd az Úrra gondodat*” helyett. (VK.)

109 CÉ1 29

110 A kis közösség itt visszaveszi a *correctio* monasztikus hagyományát.

111 CÉ1 30

112 CÉ1 31

113 ApCsel 2,47

114 Végr 14–15

leginkább vágyott. Beleillesztett még néhány más dolgot is, amik a szent életmód gyakorlására szükségképpen kívánatosak. Minthogy igazán vágyott arra, hogy amit megírt, azt a pápa¹¹⁵ megerősítse,¹¹⁶ tizenegy akkor meglévő testvérével¹¹⁷ [maga] tizenkettediként Rómába ment.¹¹⁸ S miután egy bíboros,¹¹⁹ egy körültekintő és istenfélő férfi bevezette [ti. a pápai udvarba], Ince pápa úrnak kifejtette szándékát, és óhaját alázatosan föltárta. Így Isten kegyelmének közreműködésével, a pápa úr beleegyezését adta, és amit Isten embere kért, a következő cselekedettel teljesítette. Miután Isten szentjének megerősítette a regulát,¹²⁰ és biztatásul sok mindent mondott, [Ferenc] testvéreinek megparancsolta, hogy mindenkinek hirdessenek bűnbánatot, megígérve nekik, hogy a jövőben még nagyobb és jelentékenyebb dolgokat fog rájuk bízni.¹²¹ Ezeket hallva Szent Ferenc *hálát adott Istennek*,¹²² és miután mindkét ember meghajolt,¹²³ vette a pápa áldását,

115 Lothar de Segnit III. Ince néven 1189. január 8-án választották pápává. Meghalt 1216. július 16-án Perugiában.

116 Ennek az első regulának a szövege nem ismert, számos hipotézis és vita tárgyát képezi.

117 A csoport az apostolokéra hasonlít. De mivel Ferenc a tizenkét taghoz tartozik, ő az apostolok egyikét jeleníti meg, nem pedig Krisztust.

118 Az utazásnak és a találkozásnak 1209. május közepe előtt kellett lennie, amikor is a kúria Viterbóba költözött. CÉ1 32

119 A CÉ1 32 a bíborost Johannes de Sancti Pauli néven azonosítja: Johannes Colonna először is a Falakon kívüli Szent Pál-monostor szerzetese, 1193 és 1205 között Szent Priscus bíborosa, majd 1205-től 1215-ben bekövetkezett haláláig Sabina püspök bíborosa. Assisi püspöke, noha a CÉ1 32 említi, itt ismételtlen eltűnik, akárcsak a CRÉ 6–7-ben.

120 III. Incének ez a megerősítése minden bizonnyal szóbeli; semmilyen nyomát nem őrizzük.

121 CÉ1 33

122 ApCsel 27,35

123 Ez alatt azt kell érteni, hogy külsőleg és belsőleg is meghajolt, tehát a tiszteletet nem csak külsőleg adta meg a pápának, hanem lelkében is. (VK.)

és a szent apostolok sírjainak meglátogatása után¹²⁴ a várost elhagyva elindult a világba.¹²⁵

15 Csodálkozott, hogy vágya oly könnyen beteljesült, és folyamatosan gyarapodott az Üdvözítőbe vetett bizalma, aki szentséges kinyilatkoztatásai által korábban mindezt megmutatta neki.¹²⁶ Ezért Krisztus új tanítványai tüzesen arról *beszélgettek egymással*,¹²⁷ hogy az erényekben való növekedés révén hogyan használjanak [másoknak], hogy Isten színe előtt és felebarátaik számára is példaképek tudjanak lenni. Eltelt a nap, és az utazástól kifáradva egy *elhagyatott helyre*¹²⁸ érkeztek. De a nagyon éhes és emberi segítséget nélkülöző [testvéreket] az isteni kegyesség nem hagyta el, kenyeret küldve nekik egy gyorsan érkező, de még gyorsabban eltűnő valaki által. Az így megerősödött és szerfölött csodálkozó [testvérek] *Istennek hálát adva*¹²⁹ megtették a hátralévő utat.¹³⁰

16 Eljutottak tehát egy helyre Orte városának¹³¹ közelében, és ott tartózkodtak néhány napig,¹³² de mivel semmi földi vigasztalásban nem volt részük, csupán a szentséges szegénység ölelése gyönyörködtette őket. Szövetséget kötöttek vele, és hogy kedvesebben ragaszkodjanak

124 A CÉ1 34 nem említi, csak Szent Péter sírját; a CRÉ megfogalmazása arra enged következtetni, hogy Ferenc a Falakon kívüli Szent Pál-bazilikát is meglátogatta.

125 CÉ1 34

126 Ezek a szavak, melyek leírják Szent Ferenc érzelmeit, eredetiek.

127 Lk 24,17

128 Mt 14,15

129 Kol 3,17

130 CÉ1 34

131 Orte: Viterbo megye, Lazio.

132 CÉ1 34

hozzá, örök érvényű szerződéssel erősítették meg.¹³³ Így miután ezt a helyet elhagyták, az örökkévalók szerelmesei egy időben arról beszélgettek, hogy vajon az emberek között kell-e élniük, vagy magányos helyekre kell költözniük. Isten szentje azonban, aki nem saját igyekezetében bízott, hanem minden tevékenységét szent *imádság előzte meg*,¹³⁴ azt választotta, hogy ne csak *magának éljen*,¹³⁵ hanem felebarátai lelki hasznára is figyeljen.¹³⁶

17 Ezért Krisztus vitéz katonája, Ferenc, *bejárta a városokat és a falvakat*,¹³⁷ *nem az emberi bölcsesség meggyőző szavaival*, hanem tudással és *a Lélek erejével*¹³⁸ hirdetve Isten országát. A ráruházott apostoli tekintély jegyében¹³⁹ *bátran tevékenykedett*,¹⁴⁰ semmiféle hízelgéssel nem élve utasította el, hogy szavaival megkedveltesse magát. Mert amit másoknak szavakkal tanácsolt, arról előbb maga győződött meg cselekedettel, és nem

133 SC 14,37 (a magyar kiadásban XI.): „kérleltek, hogy lépjek velök örök békeszerződésre” és különösen is SC 22,2 (a magyar kiadásban XVII.): „Maga mellé vette a Jóraaló restséget, ...és szövetségre lépett vele” ti. ellenük. Ugyanez az epizód a CÉ1 35-ben: „Coeperunt... cum sancta paupertate ibidem habere commercium...”, „Ezért kezdtek a szegénységgel belső frigyre lépni...” már párhuzamos az SC 3,13-mal (a magyar kiadásban IV.), „Nincs a környéken senki,... akinek jogában állna megakadályozni ezt az annyira üdvösséges menyegzőt.” Igaz, hogy párhuzamosak, de különböznek. A CRÉ azt sugallja, hogy Celanói Tamás és az SC közötti kapcsolat szorosabb annál, mint ahogy gondolnánk. *Sacrum Commercium, Szent Ferenc menyegzője a Szegénység Úrnővel*, (ford. Balanyi György). Egy kötetben MARIO VON GALL: *A megélt jövő Assisi Szent Ferenc*, Ecclesia, Budapest, 1981, 163–215.

134 Zsolt 87 (88),14

135 2Kor 5,15

136 A kisebb testvérek hivatása mindig az, hogy váltakozva legyenek jelen a „pusztában” és a városban, mivel Ferenc azt választotta, hogy közreműködjék mások üdvösségében és ne csak egyedül a magáét biztosítsa. CÉ1 35

137 Mt 9,35

138 1Kor 2,4

139 Ld. CRÉ 14

140 ApCsel 9,28

tartva a visszautasítástól, igen merészen kimondta az igazságot. Beszédjének erejét megcsodálták a legműveltebb férfiak, és mindenki sietett, hogy lássa és hallja azt a mintegy más korszakból való embert,¹⁴¹ akit nem ember tanított.¹⁴² Isteni sugallattól ihletve a népből sokan, nemesek és nem nemesek, klerikusok és laikusok elkezdtek Szent Ferenc nyomdokain járni, és miután a világi gondokat elvetették, elkezdtek az általa szabott fegyelem alatt élni.¹⁴³

141 Ezt a kifejezést háromféleképpen érthetjük, de semmiképpen sem exkluzív módon: Úgy tűnik, Ferenc egy más korhoz, az evangéliumi időkhöz tartozik; Az egyháznak egy új korszakát, az evangéliumi megújulás korát nyitja meg; Úgy tűnik, mint aki egy másik világhoz, a mennyi Jeruzsálemhez tartozik. CÉ1 36

142 A nem tanított tanító témáját Bonaventura sokszor átveszi. CÉ1 36

143 CÉ1 37

A HÁROM RENDRŐL, AMELYET SZENT FERENC
ALAPÍTOTT, ÉS ARRÓL A SZIGORÚ FEGYELEMRŐL,
AMIT Ő ÉS TÁRSAI TARTOTTAK, HOGY EGY HELY
ELHAGYÁSA UTÁN HOGYAN KÖLTÖZÖTT
A PORTIUNCULÁBA, ÉS HOGY HOGYAN TANÍTOTTA
A TESTVÉREKET IMÁDKOZNI

18 Három rendet alapított ez a boldog szent, mindegyiknek életszabályt adva, vagyis valóban megmutatva az üdvösség útját,¹⁴⁴ ahogyan ezt – jóllehet ő nem tudta – előre jelezte az a három templom, amelyet először épített.¹⁴⁵ Kétségtelenül ő az a kiváló mesterember,¹⁴⁶ akinek példájára, regulájára és tanítására, hírnöki szolgálatot teljesítve,¹⁴⁷ Krisztus egyháza mindkét nemben megújul, és az üdvösségre rendeltek hármas hadoszlopa diadalmaskodik.¹⁴⁸

144 SVZs 3. VI; 14. V. és 18. III.

145 Ld. CRÉ 8–9. Ennek a három templomnak a részletezése nincs meg a CÉ1-ban; Megjelenik az SVZs 14. V-ben, és újra előkerül a SÉ 15-ben.

146 Kiv 38,23

147 *Offérendo praeconio*: *praeconium*: kihirdetés, kikiáltás, dicsérés; *praeconius*: kikiáltó, kihirdető tiszte, *facere* ~ : kihirdetőnek lenni; *peragere* ~ *casum*; kihirdetni. Ebből: hírnöki szolgálatot nyújtva, hírnöki szolgálatával, az általa hirdettek felajánlva/nyújtva, a kihirdetés/hirdetés/meghirdetés/felhívás szolgálatának nyújtásával; figyelemfelhívás; hírnöki szolgálata révén/nyomán, az által, hogy hírnöki/kikiáltói tiszteet vállalt. (VK.)

148 CÉ1 37

De most főként arról a rendről van szó, amelyet habitusa és fogadalma révén szerzett és megőrzött. Hogy melyiket? Ő a Kisebb Testvérek Rendjét ültette, és tudniillik a következő alkalommal adta neki ezt a nevet. Minthogy a regulában nyilvánvalóan ez van írva, „és legyenek kisebbek”,¹⁴⁹ amikor ez a kifejezés elhangzott, abban a pillanatban ezt mondta: „Azt akarom, hogy Kisebb Testvérek Rendjének hívják ezt a testvéri közösséget.”¹⁵⁰

19 De ki győzné elbeszélni az összes erényeknek azt a lelki épületét, amit ez a szent sikeres tervével önmagában fölépített, és amit fiaiban úgy tett, mint szóval csodálatosan elindított.¹⁵¹ A tanító kegyelem által tanult, ¹⁵² megkísérelte minden erények teljességét elérni, és miközben lelkével a fentebbvalókra figyelt, kicsiny tettet a vezeklés igájával gyötörte. A fegyelemben rendíthetetlen, önmaga és fiai *őrzésében éber volt*¹⁵³ minden pillanatban. Mert ha valamikor – amint az meg szokott történni – néha zaklatta a test kísértése, egy jéggel teli árokban, mivel tél volt, megmerítkezett, addig maradva benne, míg a test minden romlottsága el nem távozott.

149 RnB 7,2. A latin *minor* a *parvus* középfoka. A minor kifejezés jelenti tehát, hogy alsóbb, kisebb, kevesebb. Ld. RnB 7,2: a testvérek „legyenek kisebbek és alárendeltjei mindazoknak, akik ugyanabban a házban tartózkodnak”.

150 A testvérek nevének megválasztásakor Celanói Tamás egy másik lényeges változást is közöl: a testvériség renddé lesz. Az intézményesedés nagyon elővételezett az életrajzban a pápai dokumentumokhoz képest. A Kisebb Testvérek Rendje kifejezést a pápai kancellária ténylegesen III. Honoriusz *Pro dilectis* bullájában használta első alkalommal 1220. május 29-én. Celanói Tamás számára fontos, hogy a rend létét időben a legkorábbra vezesse vissza, hiszen a IV. Lateráni Zsinat 1215-ben mindenféle új rend alapítását megtiltotta. CÉ1 38

151 CÉ1 38

152 SVZs 18. IV

153 Iz 21,8

A többiek pedig igen hevesen követték az önmegtagadásnak ezt a hatalmas példáját.¹⁵⁴ Arra is tanította őket, hogy ne csak a vétkeket pusztítsák el, és ne csak a test gerjedelmeit nyomják el, hanem a külső érzékeket is, amelyeken keresztül a halál behatol a lélekbe.¹⁵⁵

20 A boldog atya fiaival akkoriban Assisi városa mellett élt egy bizonyos helyen, melyet Rivo Tortónak neveznek,¹⁵⁶ ahol volt egy másoktól elhagyatott viskó. Olyan rendkívül szűk hely volt, hogy alig tudtak benne leülni vagy aludni. Legtöbbször pedig még a kenyérnek is híján voltak, úgyhogy csak répát ettek, amit szorult helyzetükben itt-ott összekoldultak.¹⁵⁷ [Szent Ferenc] fölírta a testvérek nevét a ház gerendáira, hogy mindenki, aki imádkozni vagy pihenni akar, újra megtalálja saját helyét, és hogy a hely szűkös kicsinsége miatt támadó szokatlan zaj nehogy megzavarja a lélek csöndjét. Amikor itt laktak, történt, hogy egy nap egy szamarat vezető ember érkezett a fészerhez, ahol Isten embere társaival tartózkodott. Ez, nehogy visszautasítást kelljen elszenvednie, szamarát a bemenetelre biztatva ezt mondta: „Menj csak be, ezen a helyen jól fogjuk magunkat érezni.” Amikor Szent Ferenc ezt meghallotta, rossz néven vette az ember beszédét és szándékát,¹⁵⁸ és a viskót csakhamar elhagyva átköltözött arra a helyre, melyet Portiunculának mondanak.¹⁵⁹

154 CÉ1 42

155 CÉ1 43

156 Rivo Tortót annak a pataknak a nevééről nevezik így, amely a Monte Subasióról folyik le arra a síkságra, ahol Assisi fekszik.

157 CÉ1 42

158 Ennek az epizódnak a kapcsán megragadhatjuk a parasztemberek tartózkodását a szerzetesekkel szemben: az előbbieket azzal gyanúsították ez utóbbiakat, hogy mindig növelni akarják területüket a parasztok rovására.

159 A helyet már említi a CRÉ 9. CÉ1 44

21 A testvéreknek, abban az időben, amikor kérték, hogy *tanítsa őket imádkozni*,¹⁶⁰ így válaszolt: „*Amikor imádkoztok, mondjátok: »Mi Atyánk«*”¹⁶¹ és »Imádunk téged, Krisztus, (és)»¹⁶² minden templomodban, amelyek az egész világon vannak, és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot.«”¹⁶³ Ezeket a testvérek igyekeztek szorgalmasan megtartani, és minden helyen, ahol valamilyen templomot észre tudtak venni a távolban, mindkét ember meghajlásával¹⁶⁴ imádkoztak, amint Isten szentje tanította őket.¹⁶⁵ Teljesen betöltötte őket a szent egyszerűség, és az élet ártatlansága megtanította őket arra, hogy az egyszerű szót engedelmességet kívánó parancsnak tekintsék.¹⁶⁶

22 Akkoriban rendünk testvéreinek nem voltak papjai,¹⁶⁷ ezért világi papoknál gyóntak, jóknál és rosszaknál egyaránt. Semmi rosszat nem vizsgáltak bennük, hanem minden tiszteletet és megbecsülést megadtak nekik.¹⁶⁸ Hiszen például amikor egy bizonyos pap azt mondta egy testvérnek: „Vigyázz, testvér, nehogy képmu-

160 Lk 11,1

161 Mt 6,9; Lk 11,2

162 Itt az eredeti szövegben csakúgy, mint a Végrendelet szövegében, egy *et* áll. Fordítása vagy is-sel történhetne, vagy pedig el kell hagyni zavaró volta miatt. Ahogyan a rend mai gyakorlatában imádkozzuk, érthető az *et* ottléte, mert az úgy hangzik: *hic et ad omnes ecclesias tuas*, azaz „itt és a világon lévő minden templomodban”. Itt és a Végrendeletben azonban hiányzik a *hic*. (VK.)

163 Végr 5. A CÉ1 45-höz képest hozzáteszi a mondat második felét: „...és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot.” A CRÉ a CÉ1-nél még jobban hangsúlyozza Ferencnek Krisztussal és a Passióval való kapcsolatát.

164 Ld. CRÉ 16. fejezet utolsó mondata, mellyel szó szerint egyezik. (VK.)

165 CÉ1 45

166 CÉ1 46

167 Az ilyen kifejezések mutatják, hogy a CRÉ a kisebb testvéreknek íródott.

168 Ld. RnB 19–20; Végr 6–9

tató legyél”,¹⁶⁹ a testvér annak szava miatt azt hitte, hogy ő képmutató. Mikor a testvérek észrevették, hogy nagy lelki fájdalom kínozza, és megtudták annak okát, biztatták, hogy ne gondolja így. Ő azonban csak nem hitte el, hogy egy pap hazudhat, és a fájdalmat nem vetette el mindaddig, míg a boldogságos atya a pap szavát ki nem fejtette, és annak szándékát okosan ártatlannak nem nyilvánította. Alig volt olyan, akiben akkora lelki zavartottság tudott volna lenni, hogy [ti. Szent Ferenc] *tüzes ékesszólására*¹⁷⁰ szét ne oszlott volna minden felhő, és vissza ne tért volna a derű.¹⁷¹

169 Ld. RnB 2

170 Zsolt 118 (119),140

171 CÉ1 46

HOGYAN JELENT MEG ELVÁLTOZVA.
HOGYAN NYÚJTOTTA CSODÁLATOS MÓDON
JELENLÉTÉT A TÁVOLLÉVŐKNEK, ÉS HOGYAN ISMERTE
MEG MÁSOK SZÍVÉNEK TITKAIT

23 A boldog atya jelenléte édesen vigasztalta fiait, de néha akkor sem kevésbé örvendeztette meg őket, amikor távol volt.¹⁷² Amikor ugyanis egy éjszaka testileg távol volt a testvérektől, íme, úgy éjfél tájban, amikor a testvérek némelyike már aludt, mások meg még imádkoztak, a ház kis ajtaján bejőve egy *tüzes szekér, egyszer ide, egyszer oda,*¹⁷³ többször megfordult a lakásban, fölötté pedig a mintegy gömb alakban megjelenő napfény bevilágította az éjszaka sötétségeit. Megdöbbenve és nagyon megrettenve *kezdték kérdezőzni* [a testvérek], hogy mi *volt ez.*¹⁷⁴ De minthogy az ily nagy fényesség kegyelméből az egyik lelkiismerete nyitva állt a másik előtt, megértették, hogy az édességes atya lelke mutatta meg magát, aki [Szent Ferenc lelke] főként a tisztaság kegyelmével és a fiai iránt érzett nagy atyai szeretetéből

172 Ez a mondat eredeti hozzáadás, tartalmazza a SÉ 29.

173 2 (a Vulgata szerint 4) Kir 2,11 és 14

174 Lk 22,23

fakadó gondoskodásával érdemelte ki, hogy az Úrtól ekkora ajándék áldásához jusson.¹⁷⁵

24 Azt is megtapasztalták, hogy *szívük titkai*¹⁷⁶ nem ismeretlenek a szentséges atya előtt, mivel a Szentlélek ki nyilatkoztatása révén ismerte a távollévők tetteit, és a lelkiismeretek rejtélyeit finomam kifürkészve napvilágra hozta. Soha nem tapasztalt dolog! Volt, akiket álmukban figyelmeztetett, akiknek azt is megparancsolta, hogy mit kell tenniük, és azt is megtiltotta, hogy mit nem szabad tenniük. Egyesekkel, akik jóknak tűntek, szomorú végüket tudatta. Másoknak pedig, akik görbe úton jártak, az üdvösség jövődő kegyelmét adta hírül.¹⁷⁷

25 Hogy mindenkinek biztosan ismertté váljék, hogy ez a szent miként szolgálta a távollévők lelki vigaszát is, ismét előadok egy történetet, amit Szent Antalnak, Krisztus hitvallójának elbeszéléséből¹⁷⁸ ismertem meg. Amikor egyszer a Provence-ban¹⁷⁹ élő testvérek miniszterévé ki nevezett Firenzei János testvér, ugyancsak abban a provinciában a testvérek káptalanját tartotta, ez a szent, aki-

175 CÉ1 47

176 1Kor 14,25

177 CÉ1 48

178 Antal informátori szerepének megemlítése a CRÉ sájátja (a CÉ1 48 azt említette, hogy „egészen szavahihető tanúktól hallottam”), akárcsak a boldogságos hitvalló cím (tartalmazza a SÉ 30). Antal Lisszabonban született 1195 körül, először Forában ágostonos kanonok, azután Coimbrában belép a Kisebb Testvérek Rendjébe 1220-ban. Prédikál és tanít Itáliában és Dél-Franciaországban. Észak-Itália provinciális, meghal Páduában 1231. június 13-án. IX. Gergely 1232. május 30-án avatja szentté.

179 Johannes Bonelli de Florentia. Tanúsítja ezt a *Chronica generalium ministrorum ordinis fratrum minorum, in Chronica XXIV generalium Ordinis minorum cum pluribus appendicibus inter quas excellit hucusque ineditus Liber de laudibus S. Francisci fr. Bernardi a Bessa, Analecta Franciscana 3, Quaracchi, Typographia Collegii S. Bonaventurae, 1897, 230. A provence-i káptalant Arles-ben tartották 1224-ben.*

ről most említést teszünk,¹⁸⁰ „a magasból mennydörgő” Antal¹⁸¹ jelen volt ezen a káptalanon, és a szokott módon édes szavakat mondva Jézusról,¹⁸² erről a témáról adott elő a testvéreknek [néhány] buzdító szót: *A Názáreti Jézus, a zsidók királya*.¹⁸³ S amikor mindnyájan elteltek beszédének édességével, egy Monaldus nevű pap testvér,¹⁸⁴ ragyogó hírű, de még ragyogóbb életű férfiú, a szent egyszerűség barátja, hátrafordult és ránézett annak a háznak az ajtajára, amelyben a testvérek egyszerűen mind összegyűltek.¹⁸⁵ És testi szemével ott látta lebegni a levegőben Szent Ferencet, amint keresztformában¹⁸⁶ kitárt karokkal éppen megáldja a testvéreket. Ezt a tanúságtételt a *Szentlélek vigasztalása* tette hitelt érdemlővé, mellyel az ott ülők¹⁸⁷ egyformán beteltek.¹⁸⁸

26 Hogy hogyan ismerte meg mások szívének titkait, a sok közül hozzunk fel egy esetet. Egy bizonyos Richerius nevű,¹⁸⁹ nemes származású, de még nemesebb erkölcsű, Istent szerető, de önmagát megvető testvér annak elérésére vágyott, hogy a boldogságos atya kedvelje,

180 A betoldás, és a szent titulus alkalmazása Antalra szintén eredeti. (Tartalmazza a SÉ 30.)

181 A latinban ez egy szójáték Antal nevével: *Antonius altitonans*. (VK.)

182 Antal éppúgy híres írott beszédeiről, melyek az Írások bensőséges ismeretéről tanúskodnak, mint prédikatori talentumáról.

183 Jn 19,19

184 Monaldus testvérről, aki valószínűleg Arles-ban halt meg, ld. BERNARDUS A BESSA: *Liber de laudibus S. Francisci*, 6, in *Chronica XXIV generalium Ordinis minorum, i. m.*, 678.

185 Józs 9,2

186 A stigmák előképe.

187 Ez az epizód annak a nehézségét mutatja be, hogy a közeli társak egy csoportja, akik mind assisibéliek, hogyan alakul át provinciákból álló renddé, miniszterekkel és káptalanokkal. E jelenet biztosít arról, hogy az elterjedés és intézményesedés ellenére Ferenc lelkülete mindig megmarad a testvérek között. CÉ1 48

188 ApCsel 9,31

189 Richerius Marchiából.

mert azt hitte, akkor lesz méltó az Isten kegyelmére, ha Szent Ferenc őt bensőséges szeretettel szereti, és attól is félt, hogyha ezeket nem lesz képes elérni, akkor Isten haragja zúdul rá.¹⁹⁰ Az említett testvér ezeket gyakran forgatta lelkében, de senkinek sem tárta fel teljesen rejtett gondolatát.¹⁹¹ Az így összezavarodott testvér egy napon ahhoz a helyhez közeledett, ahol Isten szentje időzött. Érkezéséről, noha cellácskájában volt, az imádkozó [Ferenc] tudomást szerzett, és azt is átlátta, hogy mit forgatott folyamatosan a lelkében. Ezért rögtön magához hívatta és így szólt hozzá: „Semmi kísértés ne zavarjon téged, fiam, mert nagyon kedves vagy nekem, és a többiek között olyannak ismerlek téged, aki méltó szeretetemre és barátságomra.”¹⁹² Boldog volt a testvér, egyszersmind csodálkozott is, és azután ahogy a szent atya kedvességének jóvoltából megbecsülése¹⁹³ növekedett, úgy kezdett nagyobb bizalmat nyerni Isten irgalmában is.¹⁹⁴

190 A rend elterjedéséhez kapcsolódó másik probléma: Ferenc nem lehetett jelen mindenki számára. Az első társak néha Ferenc egyfajta elhidegülését érezhették.

191 CÉ1 49

192 Ez a Ferenc által adott biztosíték mindenképpen felidézi a Leó testvérnek adott áldást, vagy a neki írt levelet.

193 Balanyi ezt az önbizalom szóval fordítja. (VK.)

194 CÉ1 50

A SZEGÉNYSÉG MEGŐRZÉSÉRŐL ÉS
ÖNMEGTARTÓZTATÓ ÉLETÉRŐL, AZOKRÓL, AMIKET
TENNI SZOKOTT, HOGY MAGÁT MINDENKI KÖZÜL
A LEGHITVÁNYABBNAK MUTASSA, ARRÓL
A TISZTELETRŐL, AMIT A NÉP TANÚSÍTOTT IRÁNTA,
ÉS HOGY MIKÉPPEN TANÍTOTT A PAPOK ÉS AZ ISTENI
TÖRVÉNY TANÍTÓINAK TISZTELETÉRE

27 Isten barátja, Ferenc, minden igyekezetével ragaszkodott a szent szegénységhez, megtagadva még a szükségest is, nehogy valamikor az élvezetvágy kielégítésére kényszerüljön. Alig tűrte, hogy a házban valami kis edény maradjon, ha anélkül a szélsőséges nyomorból fakadó szolgaságot el lehetett kerülni. Előrelátó és szorgos mérlegeléssel vizsgálva végig a testvérek cselekedeteit, semmit sem hagyott büntetlenül, és azokba, akik valami helytelen tettek, az önmegfedés sütővasát nyomta.¹⁹⁵

28 Hiszen például egy nap a testvérek egy bizonyos remeteségben elég szegényen, de a szokottnál gondosabban terítették meg az asztalt. Amikor meglátta ezt a boldog atya, mélyebbet sóhajtván arról kezdett beszélni, hogy

195 CÉ1 51

ez az asztal nem a szegények, hanem a gazdagok asztala. S a lakóhely sarkába futva leguggolt, és mint az idegenektől, búsan alamizsnát kért.¹⁹⁶

29 Főtt ételt alig vagy csak ritkán fogadott el. Amit pedig elfogadott, azt vagy hamuval fogyasztotta el,¹⁹⁷ vagy hideg vízzel nyomta el ízét. Bort keveset ízelve, még vizet sem ivott eleget. Amikor az *Isten országának evangéliumát prédikálva*¹⁹⁸ járt a világban, a világi emberek házaiban az evangélium megtartása miatt,¹⁹⁹ ha azt táltak föl, a húsból evett egy keveset, ami pedig megmaradt, azt óvatosan letette máshová, nehogy észrevegyék a különbséget.²⁰⁰ A csupasz föld volt az ágya, csupán tunikája volt ráterítve, és legtöbbször ülve aludt, nem pedig másként, fekve, feje alá pedig egy darab fát vagy követ tett.²⁰¹

30 Egyszer bizony megtörtént, hogy mivel súlyos beteg volt, egy kis csirkehúst evett, de mihelyt összeszedte testi erejét, bement Assisibe. Miután a város kapuihoz²⁰² ért, megparancsolta egy testvérnek, hogy kössön kötelet a nyakába, és mint egy rablót, vonszolja végig az egész városon, és mint egy kikiáltó mondja: „Íme, nézzétek

196 Eredeti epizód, de tartalmazza az AK 74 és a CÉ2 61. A CRÉ-ben ez a szegénység témájának első beszúrása.

197 A latin *conficiebat* ige többféleképpen fordítható: kidolgoz, elkészít, elveszi az ízét, megmásmít, vagy tör, rág, eltüntet. Az értelmeik egymásra rakódnak: Ferenc megrágtá az ételt, amit előtte hamuval „fűszerezett meg”, hogy elvegye annak ízét.

198 Mk 1,14

199 Ld. Lk 10,8. Ferenc így elkülöníti magát a tökéletes katharoktól, akik elutasították a hús érintését.

200 CÉ1 51

201 CÉ1 52

202 Lk 7,12

a torkost, aki titokban tyúkhúson hizlalta magát!” Sokan, akik odafutottak ehhez a csodálatos látványossághoz, *szívükben megrendülve*²⁰³ hangosan felkiáltottak: mi szerencsétlenek.²⁰⁴

31 Sok mindenfélét és elég gyakran cselekedett így módon, azért, hogy magát tökéletesen megvesse, és hogy másokat is rávegyen saját maguk megvetésére.²⁰⁵ Amikor *az emberek magasztalták*,²⁰⁶ magát a leghitványabbnak tartotta. Hogy az emberi tetszést messze távol tartsa, magához hívott egy testvért, és annak az engedelmességnél fogva kötelességévé tette, hogy az emberek tetszés ingyilvánítása és a neki illetéktelenül adott dicséretnek ellen méltó sértéseket mondjon neki. Amikor pedig az, bár akarata ellenére, de megtette, és parasztnak, korruptnak és haszontalannak nevezte, ez a legszentebb elmosolyodva derűsen válaszolt: „*Áldjon meg téged az Úr*,²⁰⁷ kedves fiam, mert a legnagyobb igazságokat mondtad, és Pietro di Bernardone²⁰⁸ fiához az illő, hogy ilyeneket halljon.”²⁰⁹

32 Isten akaratából napról napra nőtt iránta a nép bizalma és tisztelete, és látására mindenki oly nagy vággyal

203 ApCsel 2,37

204 CÉ1 52

205 A CRÉ radikálisabb, mint a CÉ1 53, mely azt mondta: „Mivel önmagát semmibe sem vette, szóval és példájával másokat is önmaguk megvetésére tanított.”

206 Lk 4,15

207 Szám 6,14; Zsolt 127 (128),5, és LLeó 1.

208 Az eredeti szövegben teljesen szabályos latinsággal, *filium Petri Bernardonis*, amit Bernát fia Péter fiának kellene fordítanunk, de ennek a formának a nehézsége miatt maradtunk a megszokott formánál. (VK.)

209 Fiú mivoltára való hivatkozásában Ferenc a benne lévő földi emberre utal. CÉ1 53

tódult össze, hogy sokszor *csaknem összetaposták egymást*.²¹⁰ Még ha mindjárt legalább a *ruháját*²¹¹ érinthette valaki – a rendkívüli tisztelet miatt –, már az is boldognak tartotta magát. S mert *rajta volt az Úr keze*,²¹² az emberek szívét olyannyira bűnbánatra indította, hogy nem egyszer, egy helyen egyszerre harminc férfi vette magára a rend habitusát. Amikor bement egy *városba vagy faluba*,²¹³ a harangok meghúzásával, többnyire ünnepélyesen fogadták az emberek, és mindnyájan lombos ágakkal mentek ki eléje.²¹⁴

33 Szentségének bizonyítékai és a csodajelek miatt ugyanis megszegyenült a gonosz eretnenség, és felmagasztosult a katolikus hit.²¹⁵ Mert mindenkit a Római Egyház hitének megtartására tanított, és azt bizonyította, hogy egyedül ebben van minden üdvösségre rendelt ember üdvössége.²¹⁶ A papokat és az isteni törvény tanítóit,²¹⁷ valamint az egész egyházi rendet különösen nagy szeretettel vette körül, és azt tanította, hogy az embereknek mindenkinél jobban kell tisztelniük őket.²¹⁸

34 Gyakran vittek neki kenyereket az emberek, hogy áldja meg, és ezeket hosszú ideig megőrizve, megízlelésüktől

210 Lk 12,1. A CÉ1 62 Ascoli Picenóba helyez egy ilyen tülekedést.

211 Mk 5,28

212 Lk 1,6

213 Mt 9,35

214 CÉ1 62

215 Anélkül, hogy bármit is részletezne Celanói Tamás, meg akarja erősíteni Ferenc igazhitűségét.

216 Ld. a IV. Lateráni Zsinat 1. konstitúcióját: *Conciliorum oecumenicorum decreta*, kiad. G. Alberigo et al., Edizioni Dehoniane, Bologna, 2002, 230. „Egy pedig a hívek egytetemes Egyháza, amelyen kívül egyáltalán senki sem üdvözül.” CÉ1 62

217 A tanítóknak ez az említése eredeti a CRÉ-ben (tartalmazza a CZs 6).

218 RnB 23,7; CÉ1 62

meggyógyultak különböző betegségekből. Sokszor azonban a hatalmas hitben bizakodó emberek levagdostak a tunikájából, úgy, hogy néha szinte meztelen maradt.²¹⁹ De nehogy az ilyen érzések miatt a test valami dicsőséget magának tulajdonítson, nem restellte bűneit a népnek megvallani. Minden lehetséges módon menekült a csodálat elől, nehogy a hiúság bűnébe essék.²²⁰

219 CÉ1 63
220 CÉ1 54

HOGYAN PRÉDIKÁLT A MADARAKNAK,
ÉS HOGYAN FUTOTTAK HOZZÁ ÉS
ENGEDELMESKEDTEK NEKI A VADÁLLATOK,
ÉS A NEKI BORRÁ VÁLTOZOTT VÍZRŐL

35 Ez a férfi kiérdemelte, hogy elérje a tökéletesség legmagasabb csúcsát, amikor a galamb szelídségével teljesen eltelve észrevette, hogy – amint a tapasztalat tanúsítja – a madarak, az állatok és a halak gyakran engedelmeskednek neki.²²¹

36 Amikor ugyanis egyszer a spoletói völgyön haladt át, Bevagna²²² közelében egy helyre kanyarodott, ahol különféle fajtájú madarak nagy-nagy sokasága gyűlt össze. Miután Isten szentje meglátta őket, mivel a Teremtő iránti mindenekfölött álló szeretete miatt²²³ minden teremtményt szeretett, vidáman odafutott, és azokat, mint

221 Ez eredeti a CRÉ-ben (tartalmazza a CZs 7). Ez az első beszúrás, mely tanúsítja, hogy Celanói Tamás érzékeny Ferencnek a teremtmények iránti szeretetére.

222 Bevagna: Perugia megye, Umbria. A hagyomány az eseményt Pian d’Arcába helyezi.

223 Ez a magyarázat, hogy „a Teremtő mindenek fölött álló szeretete miatt”, a CRÉ eredetije. (Szerepel a CZs 7–8-ban.)

értelmes lényeket²²⁴ a szokásos módon²²⁵ üdvözölte. De mivel a madarak nem rebbentek föl, csodálattal eltelve egészen odament hozzájuk. És amint jött-ment közöttük, tunikájával súrolta a fejüket is és a testüket is. Közben örömmel és csodálkozással eltelve, serényen arra intette őket, hogy hallgassák meg Isten igéjét mondván: „Testvéreim, madarak! Nagyon kell dicsérnetek Teremtőtöket, és mindig szeretnetek kell őt, aki puha tollakkal felöltöztetett benneteket, és szárnyat adott a repülésre, és aki az összes teremtmény között szabaddá tett benneteket, és rátok bízta a tiszta levegőt.²²⁶ Nem *vettek és nem arattok*,²²⁷ és anélkül kormányoz benneteket,²²⁸ hogy gondotok lenne.” Erre a madárkák, a maguk módján nagyon örvendezve, elkezdtek nyújtogatni a nyakukat, kiterjeszteni szárnyukat, nyitogatni csőrüket és kezdtek visszatekinteni rá. Nem mozdultak onnan, amíg keresztet vetve rájuk, szabadságot és áldást nem adott nekik. Visszatérve a testvérekhez hanyagsággal kezdte magát vádolni, mert régente nem prédikált a madaraknak. Attól a naptól kezdve tehát a madarakat és a vadállatokat, de még az élettelen teremtményeket is gondosan biztatta a Teremtő dicséretére és szeretetére.²²⁹

224 „Mint értelmes lényeket”: a CRÉ sajátja.

225 Ld. CRÉ 10

226 Azt, ahol a CÉ1 58 azt mondta, *nobiles*, a CRÉ a *liberas* szóval helyettesíti. Ez Celanói Tamás reflexiójának elmélyülését mutatja a jelenetről.

227 Lk 12,24

228 Abban az értelemben, hogy „gondoskodik rólatok”, mint a NapH 20–21-ben: „Földanya nővérünk, ki minket fenntart és kormányoz...”

229 CÉ1 58

37 Egyszer egy Alviano²³⁰ nevű faluba ment prédikálni. Noha összegyűlt a nép, és csend lett, az ott fészkelő és éktelenül csivitelő fecskék miatt egyáltalán nem lehetett hallani. Akkor mindenki füle hallatára szólott hozzájuk, mondván: „Nővéreim, fecskék! *Itt az ideje,*²³¹ hogy most már én is szóljak, mert ti eddig épp eleget beszéltetek. *Hallgassátok Isten ígését,*²³² és maradjatok csendben, amíg *Isten szava be nem fejeződik.*”²³³ Azok pedig, mintha értelem használatára képes lények lennének,²³⁴ azonnal elhallgattak, és nem mozdultak a helyükről mindaddig, amíg az egész prédikáció be nem fejeződött. Akik látták, mind ámulatba esve dicsérték Istent.²³⁵

38 Az erdei vadállatok is, mintha értelemmel bírnának, gyakran felismerték Szent Ferenc irántuk érzett jóságát.²³⁶ Amikor ugyanis Greccio²³⁷ vára mellett tartózkodott, egy törbe ejtett, élő kisnyulat vitt oda neki egy testvér. Mivel sajnálatra ébredt a kisnyúl iránt, így szólt a boldogságos férfiú: „Nyuszi testvérem! Gyere ide hozzám! Miért hagytad, hogy így rászedjenek?” Amikor pedig a testvér elengedte, gyorsan a szenthez menekült, és anélkül, hogy bárki kényszerítette volna, annak *kebelén*²³⁸ megnyugodott. Miután a szent anyáskodó érzéssel megsimogatta, szabadon engedte, hogy visz-

230 Alviano: Terni megye, Umbria.

231 Tób 12,20

232 Iz 1,10

233 2Krón 36,21 (A Szentírás szövegében: *míg be nem teljesedik*, de itt a *compleo* ige nének a *befejezni* jelentéssel van értelme. VK.)

234 „Mintha értelem használatára képes lények lennének”: a CRÉ sajátja.

235 CÉ1 59

236 Ez a bevezető mondat – „mintha értelemmel bírnának” – eredeti (előfordul a SÉ 39-ben).

237 Greccio: Rieti megye, Lazio.

238 Lk 16,23

szatérjen a berekbe. De miután letették a földre, mindig vissza akart futni a szent ölébe, míg végül [Szent Ferenc] a testvérekkel visszavitette a legközelebbi erdőbe. Hasonló történt egy üregi nyúllal, ami pedig nagyon nehezen megszelídíthető állat, amikor egyszer a Trasimenusi-tó szigetén időzött.²³⁹

39 Ugyanez a jóságos érzület vezette a halakkal kapcsolatban is, melyeket ha kifogtak, élve visszadobott a vízbe, megparancsolva nekik, hogy vigyázzanak magukra, nehogy újból kihalásszák őket. Amikor ugyanis a Rietitónál²⁴⁰ egy csónakban ült, a horgász egy közönségesen compónak nevezett²⁴¹ nagy halat fogva, tisztelettel Isten szentjének ajándékozta azt. Ő jó szívvel elfogadta, hal testvérnek hívta, és áldva *Isten nevét*,²⁴² visszaeresztette a vízbe. De amíg a szent imádsága tartott, a hal ott játszott a csónak mellett a vízben, és nem távozott onnan, míg a szent atyától erre szabadságot és áldást nem kapott.²⁴³

40 Az így már az engedelmesség útján járó, és az Istennek való alávetettség igáját tökéletesen átölelő dicsőséges atya, Krisztus barátja,²⁴⁴ Isten színe előtt nagy méltóságot ért el abban, hogy a teremtmények engedelmeskedjenek neki.

239 Trasimenusi-tó: Umbria, Perugia szomszédságában. CÉ1 60

240 Rieti, Lazio, a Piediluco-tóról van szó: Ferenc idejében a tó nagyobb volt, a völgyet hajóval szelték át.

241 Celanói Tamás az olasz *tenca* szót használja, amely már egy IV. századi szerzőnél is megtalálható. AUSAONIUS, *Mosella*, 125. kiadás, R. Peiper, *Decimi Magni Ausonii Burdigalensis opuscula*, Teubner, Lipcse, 1886, 124.

242 Zsolt 122 (123),2

243 CÉ1 61

244 Ferencnek ez az elnevezése (*Christi amicus*) eredeti a CRÉ-ben.

Ugyanis a víz is *borrá*²⁴⁵ változott neki, amikor egy más alkalommal San Urbano remeteségében súlyosan betegeskedett.²⁴⁶ Ennek megízlelésétől olyan könnyen helyrejött, hogy senki nem kételkedett abban, hogy ez isteni csoda volt. Az valóban szent, akinek így engedelmeskednek a teremtmények, és akinek parancsára maguk az elemek másra használhatóvá változnak át.²⁴⁷

245 Jn 2,9

246 Speco di Sant'Urbano, Narni mellett: Terni megye, Umbria.

247 CÉ1 61

NÉHÁNY CSODÁRÓL,
AMIT ÉLETÉBEN MŰVELT

41 Istennek Szentje, Ferenc, a csodák fényében ragyogva birtokában volt a gyógyítás kegyelmének, amelyek közül szükségszerűen most csak egy párat mondunk el, mert reméljük, hogy azokat másutt majd bővebben el tudjuk mesélni.²⁴⁸ Toscanella városában²⁴⁹ Szent Ferencet vendégül látta egy katona, akinek *egyetlen fia*²⁵⁰ sánta és egész testében nyomorék *volt*. Jóllehet az elválasztás évein már túljárt, mégis egészen eddig a bölcsőben maradt. [Az apa] a boldog férfiú lábához borult, úgy kérte tőle sírva fiának egészségét. Ő pedig, mivel ekkora kegyelemre méltatlannak érezte és hirdette magát, végül is állhatatos kérésétől meggyőzve, előbb imádkozott, majd a gyermekekre keresztet vetett és megáldotta.

248 Ez a bevezető mondat eredeti (előfordul a SÉ 46-ban). Celanói Tamásnak rendelkezésére álltak olyan jegyzőkönyvbe foglalt tanúvallomások (maguktól a csodásan gyógyultaktól, vagy Ferenc társaitól, akik jelen voltak a csodánál), amelyeket a szenttéavatási per során megvizsgáltak 1228-ban. Szétválasztja az *in vita* (még életében) és a *post mortem* (halála utáni) epizódokat, és ide helyezi be az első kategóriába tartozókat, meghagyván a többiekét a CRÉCs-be.

249 Toscania (hajdan Toscanella): Viterbo megye, Lazio.

250 1Pét 4,14

Az azonnal mindenki szeme láttára és örömére egészségesen fölállt, és kedve szerint ide-oda járkált.²⁵¹

42 Máskor meg, miután Narniba²⁵² érkezett, a városnak egy Péter nevű polgára, aki *bénán* feküdt *ágyában*,²⁵³ hallván, hogy Isten szentje Narniba jött, kérette a város püspökét,²⁵⁴ méltóztassék hozzá elküldeni a *fölséges Isten*²⁵⁵ szolgáját, hogy őt meggyógyítsa. Úgy megszűnt minden tagjának életfunkciója, hogy csak nyelvét és szemét tudta úgy-ahogy mozgatni. Szent Ferenc odalépve hozzá a fejétől egészen a lábáig a kereszt jelét rajzolta rá,²⁵⁶ mire csakhamar elhagyta minden betegsége, és *visszanyerte* korábbi egészségét.²⁵⁷

43 Ugyanabban a városban²⁵⁸ volt egy vaksággal megvert asszony, akinek szemére Szent Ferenc keresztet vetett, és szeme világát azonnal visszaadta neki.²⁵⁹

44 Gubbióban egy asszony, minthogy mindkét keze görcsösen össze volt húzódva, egyáltalán nem tudott velük dolgozni. Mikor megtudta, hogy Isten embere a városba jött, szomorúan és bánkódva rögtön odafutott hozzá, és szájalmat ébresztő arccal mutatta neki béna kezeit. Amikor [Szent Ferenc] meglátta, szájalom ébredt benne,

251 CÉ1 65

252 Narni: Terni megye, Umbria.

253 Mt 9,2

254 Johannes (1220–1225) és Gregorius (1225–1232).

255 Lk 8,28

256 A Ferenc által életében tett csodák többsége a keresztvetés után következik be. Hasonló gyakorlatot találunk Assisi Kláránál.

257 Mt 12,13; CÉ1 66

258 Narni.

259 CÉ1 67 (A mondat latin szövegén érződik, hogy a vége másként végződik a CÉ1 67-ben. VK.)

megérintette kezeit, és meggyógyította. Az asszony azonnal hazament, örömeiben a saját kezeivel készített egy sajtos süteményt, és elvitte azt a szent embernek. Ő pedig az asszony iránti tiszteletből egy keveset elfogadva belőle, megparancsolta neki, hogy a többi a családjával egye meg.²⁶⁰

45 Egy testvért borzalmas betegség kínozott. Ebből eredően gyakran egész teste úgy rázkódott, hogy összes tagja csaknem körré csavarodott. Néha egészen megfeszülve és mereven, fejéig felhúzott lábakkal embermagasságig emelkedett föl, majd hirtelen visszazuhanva a földre, *habzó szájjal fetrengett.*²⁶¹ Betegségét a szent atya roppantul szánva, miután imádkozott fölötte, a kereszt jelével úgy meggyógyította, hogy ennek a betegségnek semmiféle kínját nem viselte többé.²⁶²

46 San Gemini²⁶³ városában, egyszer *Isten* embere a mennyek országát hirdetve²⁶⁴ egy [olyan] *istenfélő emberhez*²⁶⁵ ment vendégségbe, akinek feleségét, ahogy ez mindenki előtt ismeretes volt, *gonosz lélek zaklatta.*²⁶⁶ Amikor Szent Ferencet kérték az érdekében, az emberek tetszésétől tartva hosszú ideig visszautasította, hogy ezt megtegye. Végül sokak kérésétől biztatva, a három vele lévő testvért a ház három sarkába állította, hogy imádkozzanak, a negyedikbe ő maga állt be imádkozni.

260 CÉ1 67

261 Mk 9,19

262 CÉ1 68

263 San Gemini: Terni megye, Umbria.

264 Lk 8,1

265 ApCsel 10,2

266 Mt 15,22. Az egész jelenet a kánai asszony perikópáját visszhangozza a Mt 15,21–28-ból.

*Az imádság befejeztével*²⁶⁷ bátran odalépett a szánalomra méltóan gyötrődő asszonyhoz, a mi Urunk, Jézus Krisztus nevében megparancsolva a gonosz léleknek, hogy menjen ki belőle. Az pedig parancsszavára olyan gyorsan és dühvel távozott, hogy Isten embere azt gondolta, hogy ki játszották. Emiatt szégyenkezve távozott arról a helyről. Ezért történt, hogy amikor más alkalommal ment keresztül azon a városon,²⁶⁸ az asszony a kapu előtt az utcán *lába nyomát csókolva*²⁶⁹ *kiabált utána,*²⁷⁰ hogy méltóztassék hozzá szólni. Ő pedig akkor sokak révén annak megszabadulásáról megbizonyosodva, sokak könyörgésére megnyugodott, és nagy nehezen végre beszélgetett vele.²⁷¹

47 Amikor Szent Ferenc Città di Castellóban²⁷² volt, a házhoz, amelyben tartózkodott, odavezettek egy *ördögtől megszállott*²⁷³ asszonyt. Az *kint állva,*²⁷⁴ fogait csikorgatva, ugatással fenyegetett mindenkit. Sokan kérték alázatosan a megszabadítását Isten szentjétől, hangosan panaszkodva, hogy dühöngése már hosszú idő óta terhükre van. Szent Ferenc [erre] kiküldte hozzá azt a testvért, aki vele volt, mert ki akarta próbálni, vajon gonosz lélekről vagy csak női furfangról van-e szó. De az, tudva, hogy ez nem Szent Ferenc, kinevette őt és kevésnek tartotta. A szent atya bent volt, és imádkozott. Imádságát befejezve kiment az asszonyhoz. De az, mivel nem volt képes elviselni jelenlétét, a földön

267 Judit 6,16

268 A CÉ1 69 pontosítja, hogy „Illés testvér vele volt”.

269 Eszt 13,13

270 Mt 15,23

271 CÉ1 69

272 Città di Castello: Perugia megye, Umbria.

273 Lk 7,33

274 Jn 20,11

fetrengett. Isten szentje az engedelmesség erejénél fogva megparancsolta a gonosz léleknek, hogy menjen ki belőle. Az pedig tüstént távozva, sértetlenül elhagyta az asszonyt.²⁷⁵

48 Ezeket és sok ezekhez hasonlókat művelt Krisztus szolgálja testi jelenléte révén, de – ami még csodálatosabb – az emberek különféle szerencsétlenségeinek azokkal a tárgyakkal is segítségére sietett az Úr, amelyeket tulajdon kezével érintett.²⁷⁶

49 Mikor ugyanis egy várandós asszony Arezzo²⁷⁷ környékén a szülés idejének elérkezésekor hihetetlen fájdalomtól kínozva több napon át vajúdott, történt, hogy Szent Ferenc éppen az időben – testi betegsége miatt lóháton²⁷⁸ – egy remeteségbe²⁷⁹ ment át. Miközben mindenki arra várt, hogy átmenjen azon a településen, ahol ez az asszony vajúdott, ő már a remeteségben volt, és csak egy testvér²⁸⁰ ment visszafelé a falun keresztül azal a lóval, amelyen a szent ült. Hanem amikor a helység lakói megértették, hogy ez nem Szent Ferenc, nagyon elszomorodtak, és *egymás közt azt kezdték kérdezgetni*,²⁸¹ hogy nem lehetne-e valami olyan dolgot találni, amit Isten szolgálja saját kezével érintett. És megtalálva a zabla kantárját, amit kezében tartott, gyorsan kivették magát a zablát a ló szájából. Az asszony pedig megérezve, hogy

275 CÉ1 70

276 A CRÉ eredeti tudósítása (megtalálható a SÉ 51-ben).

277 Arezzo, Toscana.

278 Az RnB 15 és az RB 3,12 megtiltja a testvéreknek a lovaglást, kivéve betegség esetén.

279 Assisiból Arezzo Alverna felé menet esik útba.

280 CÉ1 63 szerint Pietro.

281 Lk 22,23

ennek a gyepelője van rátéve, minden veszély elhárulásával, örömmel és egészségben megszült.²⁸²

50 A Città delle Pieve-i²⁸³ Gualfreduccio, *vallásos és istenfélő*²⁸⁴ ember, őrzött magánál otthon egy kis kötelet, amivel valamikor Szent Ferenc övezte magát. Történt pedig azon a vidéken, hogy igen sok férfi és nem kevés asszony különböző betegségekben és lázban szenvedett. Az előbb említett férfi, körbejárva a betegek házait, és kötélkéjének szálaiból egy keveset a vízbe keverve inni adott a szenvedőknek, és így, Isten erejéből, ennek a víznek a megkóstolása után tökéletesen helyreállt egészségük.²⁸⁵

51 De mivel nem a csodáknak – melyek különben sem teszik a szentséget²⁸⁶ –, hanem rendkívül tiszta viselkedésének elmesélését határoztuk el, ezeket mostantól mellőzve, azokat a cselekedeteket tesszük láthatóvá, melyek az örök üdvösség²⁸⁷ forrásai.²⁸⁸

282 CÉ1 63

283 Città delle Pieve: Perugia megye, Umbria.

284 ApCsel 10,2

285 CÉ1 64

286 Ld. NAGY SZENT GERGELY: *Homiliae in Evangelia*, 29, Corpus Christianorum, Series latina 141., R. Étaix, Turnhout, Brepols, 1999, 4. kiadás, 248; Id., *Dialogi*, 1 12, in *Patrologia latina*, vol. 77, col. 213.

287 Zsid 5,9

288 CÉ1 70

A KENYÉR MEGSZAPORÍTÁSÁVAL HOGYAN
SZABADÍTOTTA MEG A HAJÓSOKAT A TENGERI
VESZEDELEMTŐL, ÉS A VÉRTANÚSÁG VÁGYÁVAL
HISPÁNIÁBA MENVE, HOGYAN JÁRULT VÉGÜL
BABILÓNIA SZULTÁNJÁHOZ

52 Megtérésének hatodik esztendejében²⁸⁹ tehát Szent Ferenc a vértanúság vágyától lángolva, Szíria területére²⁹⁰ akart áthajózni, hogy a szaracénoknak Krisztus evangéliumát prédikálja.²⁹¹ Bár olyan hajóra szállt fel, ami oda tartott, mivel ellenszelek fújtak, Szlavónia terü-

289 Valószínűleg 1211-ben.

290 „Szíria” kifejezés alatt (az arab szerzőknél *Shām*) a középkorban egy sokkal szélesebb területet értettek, mint a jelenlegi Szíria; egy olyan területet, amely magában foglalta a latin államokat, az egyiptomi partvidéket, és a jelenlegi Szíria, Libanon, Jordánia, Palesztina és Izrael területeit. A „Szent helyeket” kell értenünk alatta. 1187-ben Jeruzsálem Szaladin kezére került, és csak 1229-ben szerezték vissza a frankok a II. Frigyes császár és al-Malik al-Kâmil szultán közötti jaffai szerződéssel.

291 Ez a második az RnB 16,7-ben ajánlott magatartásmód közül. „A másik magatartás abban áll, hogy ha úgy látják, hogy Istennek tetszésére van, hirdessék nekik Isten igéjét, hogy higgyenek a mindenható Istenben, az Atyában és a Fiúban és a Szentlélekben, mindenek Teremtőjében, a megváltó és üdvözítő Fiúban, és hogy megkeresztelkedjenek és kereszténynek legyenek, mert »ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem léphet be Isten országába.«” Ld. még RB 12. Celanói Tamás írásának ez a része jól mutatja tehát Ferencnek a szaracénokhoz való lelki hozzáállását.

letén²⁹² találta magát. Miután szándékában és vágyában is igen csalatkozott, és mivel senkit sem talált, aki Szíriába hajózott, a hajósok pedig makacsul visszautasították, hogy elvigyék, társával egy olyan hajóra szállt fel titkon, amely Ancona²⁹³ kikötőjébe tartott. Isteni gondviselésből megjelent ott akkor valaki, az útra szükséges ennivalót hozva magával, és rábízta azt egy a hajón tartózkodó emberre, hogy segítse ki vele Isten szentjét társával együtt. Így történt, hogy miután a tengeren támadt hosszan tartó rossz idő miatt a hajósok már minden ennivalójukat elfogyasztották, csak a szegény Ferenc élelmét ették, ami isteni végzésből úgy megsokasodott, hogy igen sok napon át, egészen Ancona kikötőjéig mindnyájuk szükségletét kielégítette. Mikor tehát látták a hajósok, hogy Isten szolgálja által halálos veszedelemből menekültek meg, *hálát adtak*²⁹⁴ az Üdvözítő kegyességének.²⁹⁵

53 Isten szolgálja a tengert elhagyva a földet járja, az ige *ekével felszántva*²⁹⁶ veti az élet *magvát*, begyűjtve a *termést*,²⁹⁷ azaz sokak lelkét, akik akkor őt áhítatosan követték. De a vértanúság iránt lángoló fennkölt szándék és vágy egyáltalán nem lankadt benne. Kis idő múlva ugyanis Marokkó felé vette útját, hogy Miramomalinnak²⁹⁸ és vele szövetkezett

292 Abban az időben az Adriai-tenger Itáliával szemközti területét a dalmát partvidéket értették alatta. Ez a név később átalakult és áttevődött Szlavóniára.

293 Ancona, Marche. Ferenc valószínűleg vissza akart térni abba a kikötőbe, ahonnét elindult.

294 Mt 15,36

295 CÉ1 55

296 MTörv 21,3

297 Mt 13,3

298 A Miramomalin vagy Miramolín szó az arab *emir al-moumenin* („a hívők parancsolója”) szó középkori romlása, és Marokkó fatimida kalifáját, Muhammad an-Nasirt (1199–1213), vagy fiát, Yúsuf al-Mustansirt (1213–1223) jelentette.

társainak prédikálja Krisztus evangéliumát. Valóban akkora vágy ragadta magával, hogy *zarándokságának kísérőjét*²⁹⁹ néha lehagyta, és lelkében megrészegülten sietett szándékának végrehajtására. De miután eljutott Hispániáig,³⁰⁰ igen súlyos testi betegségek által, sokak üdvére visszahívta az Úr Itáliába.³⁰¹

54 Amikor ő is visszatért a Sancta Maria de Portiuncula templomához, bizonyos tanult emberek és bizonyos nemesek léptek be a rendbe.³⁰² Tisztelettel és méltó módon bánt velük, s mivel kiváló megkülönböztető képességgel bíró ember volt, mindegyiknek megadta azt, ami neki kijárt.³⁰³

55 Akkor Johannes Parenti testvér vette át kezéből a rendet, aki nyilvánvaló életszentsége és annak bizonyítékai miatt a későbbiekben a rend miniszter generálisa lett. Ez pedig, amíg csak élt, egész családját Krisztus követésére tanítva, a regula teljes megtartásának és az evangéliumi tökéletességnek³⁰⁴ sem egy *vesszejét*, sem egy *iótáját* nem hágta át.³⁰⁵

299 2Kor 8,19

300 A tengeri utazás sikertelensége után (CRÉ 52) Ferenc a szárazföldi utat választotta egészen Gibraltárig.

301 CÉ1 56

302 Általában úgy tartják, hogy Celanói Tamás bizonyosan művelt, kétségtelenül nemes ember volt, és itt saját rendbelépésére tesz utalást.

303 CÉ1 57. Ez egyébként a középkori igazságosság fogalma: *suum cuique tribuendi*, azaz mindenkinek megadni, ami neki jár. (VK.)

304 Ez a Johannes Parentiről szóló megjegyzés a CRÉ-ben eredeti, és az egykori generális egyetlen említése az egész ferences életrajzi korpuszban. Johannes Parenti 1227-től 1232-ig volt a Kisebb Testvérek Rendjének miniszter generálisa, annak ellenére, hogy Illés testvér 1230-ban megpróbálta kiszorítani hivatalából. Itt megtudjuk azt is, hogy Illés generálissága alatt már halott volt. Talán éppen 1232-ben halt meg, ami szabad teret nyitott volna utódjának. Azt gondolhattuk volna, hogy Celanói Tamás negatív képet fest majd megbízója elődjéről, de Johannes Parenti halála kétségkívül egy békés méltatás megírását tette lehetővé.

305 Mt 5,18; SVZs 1. IV. A zsolozsmában ez Szent Ferencről hangzik el: *Franciscus evangelicum / Nec apicem vel unicum / Transgreditur nec iota.*

56 De Isten szentje, Ferenc, azért nem tudott csak úgy belenyugodni abba, hogy pompás elhatározását még tüzebben végre ne hajtsa. Megtérésének tizenharmadik évében³⁰⁶ ugyanis, amikor a keresztények és a szaracénok³⁰⁷ között mindennapos ádáz csaták dúltak Damiattánál,³⁰⁸ elment Szíria területére, és halált megvető bátorsággal áthatolt a pogány hadműveleti területeken. Miután sok ütlegetéstől kimerülten és bántalmazástól zaklatottan végre a szentségtörő³⁰⁹ kezekből kiszabadult, nem kevésbé rettenthetetlenül a szultánhoz³¹⁰ ment. De ki lenne képes elmesélni, hogy a lélek mekkora állhatatosságával állt meg színe előtt, és a lélek mekkora erejével hirdette neki Krisztust? Szavain megindult a szultán, és *szívesen hallgatva*³¹¹ őt, sok és értékes ajándékkal igyekezett megtisztelni. Miután [Szent Ferenc] mindent megvetett, mint a szemetet, megdöbbsent a hitetlen, és úgy csodálta, mint akihez nincs hasonló.³¹² Mindezekben az Úr nem *teljesítette vágyát*,³¹³ mert úgy határozott, hogy később saját szentséges sebhelyeinek egyedülálló dicsőségével tünteti ki őt.³¹⁴

306 1219-ben.

307 Damiattának a keresztések által történt elfoglalása (1218. május 9. – 1219. augusztus 29.) és a katonai összeomlás után, amiben az egész akció végződött, békétárgyalások folytak a keresztések és a szaracénok között egészen 1219. szeptember 26-ig, amikor is a háború újra indult.

308 Damietta említése a CRÉ eredetije (előfordul még a CÉ2 30-ban).

309 Ld. az elszenvedett üldöztetések magasztalását az RnB 16,10–21-ben.

310 A szultán az ayubida al-Malik al-Kámil (1218–1238).

311 Mk 6,20

312 Észrevehető a félreértés: a szultán ajándékokkal akarta megtisztelni vendégét, de Ferenc megveti a földi javakat. Ez az utolsó megjegyzés az elbeszélés igazsága mellett szól.

313 Zsolt 126 (127),5. Ferenc vágya a vértanúság volt.

314 A CRÉ kifejti a stigmákra való utalást. A CÉ1 57, amely ennek a fejezetnek a forrása, csak egy különleges kegyelem kiváltságáról beszél.

MAGÁNYOS HELYEKEN IMÁDKOZVA HOGYAN KÜZDÖTT
MEG AZ ÖRDÖGGEL, ÁLLHATATOSSÁGÁRÓL, LELKI
NYUGALMÁRÓL ÉS PRÉDIKÁLÁSÁNAK MÓDJÁRÓL,
VALAMINT A SZEGÉNYEK IRÁNTI ALÁZATÁRÓL ÉS
EGYÜTTÉRZÉSÉRŐL

57 Isten szolgája, Ferenc, minden módon arra törekedett, hogy mindattól szabad legyen, *ami a világban van,*³¹⁵ hogy lelke derűjét még akár időlegesen se zavarja meg a világi gondok hatása. Minden külső zajra érzéketlenné tette magát, és külső érzékeit mindenhonnan egészen lelke legmélyébe összeszedve, egyedül Istennek szentelte idejét. Ezért választott ki gyakran magányos helyeket, ahol lelkét egészen Isten felé tudta fordítani, mégsem volt azonban rest, hogy – amikor az időt arra alkalmasnak ítélte – belevesse magát a foglalatosságokba, és felebarátainak üdvére készséggel figyeljen.³¹⁶ Legbiztosabb kikötője az imádság volt, amire mindig figyelt, még akkor is, amikor teste valamivel foglalatoskodott. Magányos helyeken álló templomokban éjszakázott, hogy ott imádkozzék, melyekben többször sok félelmet és

315 1Jn 2,15

316 Az egész fejezet az aktív és kontemplatív élet közötti dilemmát fejezi ki.

sok, az ördög által okozott szorongattatást élt át.³¹⁷ Vele *puszta kézzel*,³¹⁸ borzalmas alakban is megküzdött. Az ilyenfajta lelki gyakorlatokban egyre nagyobb ismeretet szerezve megingathatatlanná vált, és a mennyei tudás bőségétől felüdítve, a lélek tisztaságából szerzett magának magabiztosságot a prédikáláshoz. Előzetes készület nélkül csodálatos és nagy hatású dolgokat mondott, de amikor készült, sokszor nem tudta, mit beszéljen. Ilyenkor pironkodás nélkül bevallotta az összegyűlt népnek, és nem szégyellte, hogy mások ismerjék hiányosságait. Valóban csodálatos! Ezért aztán hirtelen akkora ékeszszólással telt el, hogy hallgatói lelkét csodálkozásba ejtette. Mert ugyanazzal a lelki nyugalommal beszélt sokaknak, mint keveseknek.³¹⁹

58 A legnagyobb nyugodtsággal prédikált a bíborosoknak is Honoriusz pápa úr³²⁰ jelenlétében. Ők pedig Isten emberének nagy nyugalomát csodálva, *szívükben megrendülten*³²¹ érezték meg benne az isteni kegyelem túláradását.³²²

59 Jóllehet készen állt a többiek figyelmeztetésére – életével inkább, mint beszédével –, de arra, hogy figyelmeztessék és rendreutasítsák, még készségesebb volt. Mikor ugyanis egy napon csacsin utazva egy éppen akkor ott dolgozó bizonyos parasztember földjén ment át,

317 Ld. SULPICIUS SEVERUS: *Szent Márton élete*, 26,3–4. i. m., 67–68. CÉ1 71

318 A latinban: *manu ad manum*: kéz a kézbe. Ez 21,24. A Nova Vulgata szerint 21,22, a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat fordításában pedig 21,17.

319 CÉ1 72

320 III. Honoriusz: pápává választották 1216. július 18-án, meghalt 1227. március 18-án.

321 ApCsel 2,37

322 CÉ1 73

a paraszt gyorsan odafutott hozzá aggodalmasan megkérdezve, hogy ő-e Ferenc testvér. Amikor azt felelte, „én vagyok”, a paraszt így szólt: „Igyekezz testvér, hogy olyan legyél, amilyennek mondanak az emberek. Mert sokan bíznak benned nagyon. Ezért figyelmeztetek: soha ne legyen másként, mint ahogy remélik.” Isten szentje, ezeket hallva, levetette magát a szárárról a földre, és a paraszt előtt leborulva *megcsókolta annak lábát*,³²³ így *köszönve meg*³²⁴ neki, hogy méltónak tartotta őt a figyelmeztetésre.³²⁵

60 Nagyon alázatos volt, mindenben a szegényekhez³²⁶ alkalmazkodva. Magát a tunikát is, amelybe öltözött, osztva velük sorsukban, a szegények szokása szerint viselve, gyakran nem cérnával, hanem fák vagy növények kérgével-héjával javította meg.³²⁷ A ruhákat is, amelyeket a nagy hidegben a gazdagoktól úgy kért, hogy ne kelljen azokat visszaadnia, amint megkapta, odaadta azoknak a szegényeknek, akikkel először találkozott.³²⁸

323 Lk 7,38

324 Mt 15,36

325 Eredeti jelenet (később a CÉ2 142-ben bukkan fel) megragadó tartalommal: Ferenc az alázatosak reménysége, és nekik számadással tartozik.

326 CÉ1 76

327 Ferenc habitusának ez a leírása eredeti a CRÉ-ben, és teljesen ismeretlen máshonnan. Ferencnek ez a külső megjelenésében is megmutatókozó hasonlósága a szegényekhez a CRÉ-ben szokatlanul hangsúlyos. Mindez értelmezhető a kolostorok létrejöttére való reakcióként, hogy a testvérek, különösen is a tanultak, a legkisebb dolgokban is éberen figyeljenek a szegényekhez való hasonlóságra; reakció arra a törekvésre, hogy a lelki szegénység lépjen a fizikai szegénység helyébe. Ezeknek az epizódoknak is kifejezetten hangsúlyos az igazságtartalma. Ferenc társadalmi jelentéssel bíró habitusa – ami nem más, mint a vándorló mezőgazdasági napszámók öltözete – megfelel ágakból készült lakóhelyének, úgy, ahogy az gyakran szerepel az AK-ban.

328 CÉ1 76

61 Csodálatos dolog! Miután – még a világhoz tartozva – mint kereskedő, más kereskedőkkel³²⁹ Rómába érkezett, látta, hogy a Szent Péter-bazilika közelében – szokás szerint – sok koldus és szegény tanyázik. Mivel együttértett velük, és azok nyomorúságát megtapasztalva³³⁰ meg akarta tudni, hogy vajon ő is képes lenne ezeket valamikor elviselni, társai tudta nélkül saját ruháját levetette, és a nyomorultak szakadozott, sőt foszladozó ruhájába öltözött. És odament hozzájuk, letelepedett, és koldulva, derűsen velük evett. Mindenesetre azt szokta mondani, hogy sohasem evett nagyobb gyönyörűséggel.³³¹

62 Az erény szerelmese valósággal megédesítette a test ízlését.³³² Terhére volt tehát, valahányszor azt látta, hogy valaki szegénynek okoz sérelmet. Ezért amikor egyszer hallotta, hogy egy testvér ilyen becsmérő szóval támadt egy szegényre: „Vigyázz, nehogy véletlenül gazdag legyél, a szegénységet meg csak színleld”,³³³ a szegények patriarchája, Ferenc³³⁴ erősen fájlalta, és az ilyeneket mondó, keményen rendreutasított testvértől azt kívánta, hogy a szegény előtt vetközzék meztelenre. Az pedig, miután megcsókolta a szegény lábát, bocsánatot kért.³³⁵

329 Nem pedig zárándoklaton, ahogy azt a 3Társ 10 és a CÉ2 8 is feltételezi „megszelídített” átdolgozásaiban.

330 *Volens miserias experiri*: a latin kifejezés különösen is ékesszóló, és eltűnik a későbbi átiratokban.

331 Eredeti történet, ami majd a 3Társ 10-ben és a CÉ2 8-ban bukkan fel.

332 Ez a bevezető mondat eredeti a CRÉ-ben.

333 Már jelen van a Péld 6,6–11-ben. A hamis szegény, a lusta, az ingyenélő témája különösen is a XIII. századtól bontakozik ki.

334 A *pauperum Patriarcha* Ferencre alkalmazása eredeti a CRÉ-ben, a SÉ 45-ben bukkan majd elő, és szép jövő áll előtte. A CÉ1 76 a *pater pauperum*-ról (a szegények atyja) beszél.

335 Ez a jelenet Rocca di Brizióban történt az AK 114 szerint.

Azt szokta mondani ugyanis, hogy „aki szegényről beszél rosszat, az Krisztussal szemben követ el jogtalanságot, aki értünk szegénnyé lett ezen a világon”.³³⁶ Ezért ha fával vagy más teherrel megrakott szegényekre talált, gyakran tulajdon – jóllehet nagyon is gyöngé – vállával sietett segítségükre.³³⁷

336 Ld. RB 6

337 Ha a szegények Krisztust jelenítik meg, Ferenc itt Cirenei Simont. CÉ1 76

A TEREMTŐ MIATT A TEREMTMÉNYEK IRÁNT
TANÚSÍTOTT SZERETETÉRŐL,
AZ ÚR NEVE IRÁNTI TISZTELETÉRŐL,
AZ ÜNNEPEN ÁLLÍTOTT JÁSZOLRÓL
ÉS LÁTOMÁSÁRÓL

63 Isten embere túlcsondult a szeretet érzésétől, és nemcsak az emberekkel viselkedett jószívűen,³³⁸ hanem a néma és vadállatokkal, valamint a többi teremtménnyel is. Mit gondolsz, mekkora szeretettel szerette a madárkákat vagy a bányákakat, egyszerű természetük kedvessége, és Urunk Jézushoz való hasonlatosságuk miatt, akit a Szentírásban ők jelképeznek? Ugyanis gyakran kiszabadította őket azok kezéből, akik meg akarták ölni őket, és miután kifizette a vételárukat, hogy ne vágják le, visszaadta őket az életnek.³³⁹ Az árban nem volt semmi nehézség, mert amit az emberek túlon túl nagyoknak tartottak, azt ő semmiségnek tekintette.³⁴⁰

64 Még a férgeket is fölszedte az útról, nehogy az arra járók lába kárt tegyen bennük, együttértett ugyanis velük,

338 A *pietatis viscera gestans* latin kifejezést fordítottam így. (VK.)

339 A CÉ1 77–79 sűrítése.

340 Ez a kommentáló mondat eredeti.

mert olvasta az Üdvözítőről szóló kijelentést: „*Én azonban féreg vagyok és nem ember*”.³⁴¹ A méhek számára, nehogy a fagyok idején a hidegtől elpusztuljanak, télen a méhkasokat melegítette,³⁴² és mézet, sőt kiváló minőségű bort adatott.³⁴³

65 Ugyan ki tudná elmondani azt az édességet, amiben akkor volt része, mikor a teremtményekben a Teremtő bölcsességét, hatalmát és jóságát szemlélte?³⁴⁴ Különös és kimondhatatlan örömmel telt el azáltal, hogy a napot és a holdat, a csillagokat és az égboltot csodálta.³⁴⁵ Bizony prédikált a virágoknak, erdőknek, fáknak és köveknek is, mintha értelmes lények volnának. A vetéseket és szőlőskerteket, a *mezők ékességeit*,³⁴⁶ a forrásokból kibuggyanó vizet és a kertek növényeit is, a földet és a tüzet, a levegőt és a szelet³⁴⁷ a legőszintébb tisztasággal emlékeztette az isteni szeretetre, és [az Istennek való] készséges szolgálatra biztatta. Sőt az egy ős ok miatt minden teremtményt testvér néven nevezett.³⁴⁸

341 Zsolt 21 (22),7

342 A kasokról szóló részlet eredeti a CRÉ-ben; a *callida* eredetileg azt jelenti, hogy okos, de a mássalhangzók duplázása gyakori a kéziratban, tehát olvasata a *calida* lehet, ami meleget jelent.

343 CÉ1 80

344 Ezt a triádot – bölcsesség, hatalom és jóság – Petrus Abelardus tette híressé, de Celanói Tamás, úgy tűnik, inkább Szentviktori Hugót olvasta. *De tribus diebus*, kiad. D. Poirel, *Hugonis de Sancto Victore opera*, vol. 2, Turnhout, Brepols, 2002 (Corpus Christianorum. Continuatio mediaevalis, 177), vagy *De sacramentis* (liber I, ii et iii), in *Patrologia latina*, vol. 176, col. 205–233.

345 Utalás a Naphimnuszra. CÉ1 80

346 Sir 24,9

347 Ismét utalás a Naphimnuszra.

348 CÉ1 81, de az egyetlen ős ok említése a CRÉ eredetije, ami majd a SÉ 44-ben bukkan fel, és ami Celanói Tamás számára kétségtelenül a CÉ1 és a CRÉ megírás közötti időszak meditációjának gyümölcse. Ez a kitétel a IV. Lateráni Zsinat (1215) első kánonjára emlékeztet, meghirdetve, hogy a Szentháromság három személye minden dolognak

66 Azáltal, hogy az *Úr nevét*³⁴⁹ megemlítette, az emberi megértést meghaladó állapotba jutott, és az örömben egész lénye szinte új embernek és egy másik kor³⁵⁰ emberének látszott. Ezért bárhol méltatlanul elhelyezve talált valamely Istenről vagy emberről szóló írást, tisztelettel összeszedte azt, és az Üdvözítő iránti tiszteletből illő helyre vitte. Kétségkívül így válaszolt, miután egy testvér megkérdezte tőle, mi értelme van annak, hogy még a pogányok szavait is összegyűjti: „Olyan betűk vannak ott, fiam, amelyekből az *Úr neve*³⁵¹ tevődik össze. A jó, ami ott van, nem a pogányoké, hanem egyedül Istené, aki minden jó.”³⁵² Ezért szüntelenül a legnagyobb figyelemmel idézte fel lelkében az Úr minden szavát és cselekedetét, és különösen azokat, melyek az evangélium szentes könyveiben Krisztusról szólnak, a miatt a hatalmas szeretet miatt, ami lángolt benne, valamiféle szemléltetés segítségével meg kívánta jeleníteni.³⁵³

67 Ezért történt az Úr születésének egyik ünnepén Greccio³⁵⁴ közelében, hogy az újszülött Üdvözítő gyermekségének megjelenítésére olyan dolgot tett, ami nagyon méltó a boldog emlékezésre. Azon az éjszakán, amelyen Krisztus megszületett a földön, jászlat állította

egyetlen ős oka, mely egyszerre a szentháromságos dogma megerősítése, és a kathar dualizmus ki nem mondott elutasítása. Ferenc számára, éppúgy, mint Tamás számára, aki ezt erőteljesen kifejti, a teremtésnek az Atyától eredő egyetemes fiúvá fogadása magában foglalja minden teremtmény testvériségét.

349 MTörv 5,11; 2Tim 2,19

350 Ld. CRÉ 17

351 MTörv 5,11; 2Tim 2,19; Végr 12

352 RnB 17,24, skk; CÉ1 82

353 CÉ1 84, de az evangélium megjelenítéséről szóló kijelentés eredeti, ami majd a SÉ 53-ban bukkan elő.

354 1223 karácsonya.

tott,³⁵⁵ a jászolba szénát tétetett, melléje pedig ökröt és szamarat³⁵⁶ helyeztetett. Több helyről³⁵⁷ hívják a testvéreket, hogy az ünnepi vigíliát celebrálják. Összesereglenek az emberek, hogy lássák az új misztériumot, és fáklyákat, gyertyákat véve magukhoz, ragyogóvá teszik az éjszakát. Éneklük a testvérek az Úrnak a köteles dicséretet, és Betlehem ősi üzenetét új szertartással idézik fel Greccióban. Ott állt Isten szentje a jászol előtt, és miután lelkét az ég felé fordította, kimondhatatlan öröm árad el rajta. Mondják az ünnepi misét a jászol fölött, és a papnak újszerű vigasztalásban van része.³⁵⁸

68 Felöltözik Isten szentje a leviták ruhájába – mert diakónus volt³⁵⁹ –, és zengő hangon éneklük a szent evangéliumot. Mézédesen beszél a szegény Király születéséről és Betlehem kicsiny városáról. Amikor Jézust akarta megnevezni, a mértéket nem ismerő szeretet miatt, amely lángolt benne, gügyögve³⁶⁰ betlehemi kisded néven emlegette. Megsokasodnak ez alkalommal a Mindenható adományai, és egy *erényes férfi*³⁶¹ csodálatos látomást lát. Úgy találta, hogy a jászolban egy élettelen gyermek

355 A jászol itt még az állatok etetője értelemben szerepel; színekdoché által jelenti a kifejezés a születés helyének megjelenítését. (Az olasz és a francia nyelvben is a jászolnak nevezik azt, amit mi úgy mondunk: betlehem. VK.)

356 A számár és az ökör jelenlétét a keresztény tradíció a IV. századtól fogva feltételezi, anélkül, hogy az evangéliumi szövegekben meg lenne alapozva: eszerint arról a számról volna szó, amely Szűz Máriát hordozta, és arról az ökréről, amely az istállóban élt. Ez a hagyomány az Iz 1,3 allegorikus olvasatára támaszkodik, és talán Krisztus szavára is a Lk 13,16-ban.

357 A környéken lévő kolostorokat és remeteszékeket értjük alatta.

358 CÉ1 84–85

359 Ferenc diakónus volt, az akkori ún. nagyobb papi rendek második fokozatában részesült. (A II. Vatikáni Zsinatig a nagyobb papi rendekhez a szubdiakónus, diakónus és áldozópap tartozott. Ma diakonátus után az áldozópapság a második. VK.).

360 A CÉ1 86 pontosít: „bégető bányánka módjára”.

361 1Makk 5,50. A CÉ1 84-ben megemlített nemesről, Johannesről lehet szó.

fekszik, és Isten szentje odalépve hozzá, mintegy az álom kábultságából serényen ébresztgette azt. Jól és helyesen jelent meg a csecsemő és gyermek Krisztus annak, aki gyermekségét idézte fel, mert szolgálja révén sok olyan ember emlékezetébe újból visszatért, akiknek szívében már *feledésbe merült*.³⁶²

69 Az ünneplés végeztével, és miután mindenki hazatért, a jászol szénáját megőrzik, amitől beteg állatok szabadulnak meg, s amitől – Isten kegyelmének hatására – asszonyok és férfiak is felgyógyulnak betegségeikből. Később a jászol helyét az *Úr templomává*³⁶³ avatják, és a boldogságos atya, Ferenc tiszteletére a jászol fölött oltárt s vele együtt templomot szentelnek.³⁶⁴

362 Zsolt 30 (31),13; CÉ1 86

363 1Kir 8,63

364 A megemlékezés után a konsekráció: Greccio karácsonya, a megemlékezés Krisztus születéséről, maga is a megemlékezés tárgyává lesz. CÉ1 86–87

A KÖNYV FELNYITÁSÁRÓL ÉS A SZERÁF
MEGJELENÉSÉRŐL,
VALAMINT KRISZTUSNAK RAJTA MEGJELENŐ
SEBHELYEIRŐL

70 Miután ezek így megtörténtek, betelt megtérésének tizennyolcadik éve.³⁶⁵ Abban az időben az a legszentebb ember, a világi lármát elhagyva, nyugalmas helyet keresett és az egyedüllét rejtekébe vonult.³⁶⁶ Szokása volt, hogy idejét felosztja, és – aszerint, hogyan volt célszerű – egy részét felebarátai lelki hasznára fordítja, más részét pedig a szemlélődés boldog elvonultságában tölti.³⁶⁷ Vett maga mellé néhány társat, hogy a zavaró dolgok mindenféle támadásától ők védjék és őrizzék a nyugalmit. Miután valamennyi időt már ott töltött, és az állandó imádság meg a gyakori szemlélődés révén az Isten barátságát kimondhatatlan módon elnyerte, egész lényével arra vágyott, hogy megismerje, mit tud magában az Úrnak bemutatandó legkedvesebb áldozatként felajánlani.

365 1224-ben. CÉ1 88

366 Értjük, hogy Alvernáról van szó, mint a CRÉ 72-ben.

367 Ferenc tehát megtalálta az egyensúlyt az aktív és a kontemplatív élet között.

A legistenfélőbbben igyekezett megtudni, hogy miben tud még tökéletesebben ragaszkodni Isten akaratához.³⁶⁸

71 Minthogy ehhez a vágyához napról napra hevesebben ragaszkodott, egy napon a remeteségben, amelyben tartózkodott, áhítatosan odament az oltárhoz, és tisztelettel rátette az evangéliumos könyvet. S így a földre borulva, áhítattal és nagy tisztelettel imádságban kérte az Urat, hogy a könyv első felnyitásakor méltóztassék neki kinyilatkoztatni rá vonatkozó akaratát.³⁶⁹ Végül, könnyektől ázottan³⁷⁰ fölkel az imádságból,³⁷¹ és a kereszt jelével megerősítve magát, vette az oltárról a könyvet, és a felvett könyvet félelemmel felnyitotta. Mivel először Urunk Jézus Krisztus szenvedésére bukkant, nehogy valamilyen képpen azt gondolhassa, hogy ez csak véletlenül történt, másodszorra és harmadszorra is felnyitotta a könyvet, és ugyanarra vagy hasonló írásra talált. Ez nem kavarta fel Krisztus rettenthetetlen katonáját, és nem omlott össze lelkileg, mivel ő vágyában már korábban vértanú volt.³⁷² Továbbra is rendíthetetlen és jókedvű maradt, és az öröm énekeit forgatva mindig szívében és száján, kevéssel később nagyobb misztérium kinyilatkoztatása örvendezteti meg, és jelesebb kegyelemmel gazdagodik.³⁷³

368 CÉ1 91

369 Ez a *sortes Biblicae* szertartása: a Biblia véletlenszerű felnyitása, hogy megismerjük az isteni akaratot. CÉ1 92

370 Ez a könnyekről szóló részlet eredeti.

371 Lk 22,45

372 Vajon Szent Mártonra gondolt Celanói Tamás? Ld. Sulpicius Severus: *Levelek*, 3,13. in i. m. 85–90.

373 CÉ1 93

72 Két évvel azelőtt ugyanis, hogy lelkét visszaadta az égnek,³⁷⁴ az Alvernának³⁷⁵ mondott remeteségben Isten barátja,³⁷⁶ Ferenc *látomásban látott*³⁷⁷ a levegőben maga fölött lebegni egy *hatszárnyú*, kezével és lábával keresztre szegezett *szeráfot*. *Két szárnya* feje fölé emelkedett, *kettő a repüléshez* volt kiterjesztve, végül *kettő befödte*³⁷⁸ az egész testét. Ennek láttán a szent ember erősen elcsodálkozott, de nem tudván, mire akarja figyelmeztetni ez a látomás, öröm és bánat felváltva töltötte el szívét nyugtalansággal. Örült annak, hogy látta azt a kedves tekintetet, amit a szeráf rávetett, akinek szépsége teljesen fölfoghatatlan³⁷⁹ volt, de hogy keresztre volt feszítve, az riasztotta. Nyugtalanul gondolkodott azon, hogy mit jelenthet ez a látomás, és nagyon sokat *gyötrődött a lelke*,³⁸⁰ hogy a látomás jelentését fölfogja értelmével. Mégsem tudott belőle világosan semmit sem megérteni,³⁸¹ míg végül saját magán meg nem látta a legdicsőségesebb csodát, amelyről mit sem hallottak az elmúlt századokban.³⁸²

73 Eközben kezdtek kezén és lábán feltűnni a szögek nyomai, úgy, ahogyan kevéssel azelőtt látta a keresztre

374 Következésképpen 1224-ben. Itt kezdődnek a CRÉ és a CRÉCs kivonatai, melyeket *Umbriai legenda* cím alatt gyűjtöttem össze.

375 Alverna, mai nevén La Verna, a Monte Penna lejtőin. Arezzo megye, Toscana.

376 Ferencnek ez az elnevezése (*amicus Dei*) eredeti a CRÉ-ben.

377 Dán 8,2

378 Iz 6,2

379 Megjegyezzük, hogy a látással kapcsolatos szókészlet itt nagyon nagy sűrűségű.

380 Zsolt 142 (143),4

381 Itt összpontosul a jelenség megértésével kapcsolatos szókincs.

382 CÉ1 94

feszített férfin.³⁸³ Keze és lába a közepén átszúrtnak *látszott*, a *szögek* feje *kezének*³⁸⁴ belső részén,³⁸⁵ lábfejének pedig a felső részén jelent meg, hegyük pedig az *ellenkező oldalon*³⁸⁶ tűnt elő. Ezek a jegyek ugyanis a kezeken a tenyerek felé gömbölyűek, kifelé pedig hosszúkásak voltak, és mint a szögek visszahajlított és visszakalapált hegye, látszott egy kis húsdarabka is, amely a többi húsból kiállt. A lábakba is ugyanígy be voltak nyomódva, illetve a többi húsból kiemelkedtek a szögek nyomai. Lándzsával mintegy átdöfött jobb oldalán is volt egy behegedt seb, amelyből gyakran szivárgott vér, úgyhogy tunikáját az alsóruháival együtt sokszor szent vérével hintette be.³⁸⁷

74 Mivel tehát ilyen igazgyöngyök keletkeztek benne, Isten embere rendkívüli módon igyekezett, hogy ezt a nagyon értékes kincset minden élő szeme elől elrejtve őrizze meg, nehogy megtörténjék, hogy valamiféle barátság ürügyén a *neki juttatott* akkora *kegyelemben*³⁸⁸ *kárt szenvedjen*.³⁸⁹ Ezért mindig *szívében*³⁹⁰ hordozta és gyakran száján volt a prófécia: „*Szívembe rejtettem beszédedet, hogy ne vétkezzem ellened.*”³⁹¹ De jóllehet, míg testben élt a Keresztrefeszített barátja,³⁹² kezének és lábának jegyeit sokan látták, ellenben drága oldalsebét

383 Celanói Tamás szerint ennek a szeráf képében látott embernek a „lenyomata” az, ami Ferenc szívében belülről megindítja a stigmák megjelenését. CÉ1 94

384 Jn 20,25

385 A kéz belső része értelemszerűen a tenyér, csak a szentírási idézet miatt tartottuk meg az eredeti latin szavakat. (VK.)

386 Mk 15,39

387 CÉ1 95

388 Róm 12,3

389 2Kor 7,9

390 Zsolt 13 (14),1

391 Zsolt 118 (119),11; CÉ1 96

392 Ferencnek ez az elnevezése (*Crucifixi amicus*) eredeti a CRÉ-ben.

senki sem pillanthatta meg, csak Illés testvér,³⁹³ aki abból a különleges szeretetből kifolyólag, amit a szent tanúsított iránta,³⁹⁴ egyszer az általa viselt tunikába öltözött, az övét pedig cserébe neki adta. És így, kegyes csalással kijátszva [ti. Ferencet] meglátta, amit [látni] kívánt.³⁹⁵ Rufinus testvér³⁹⁶ pedig, akinek megengedte, hogy vakargassa, *kezével* érzékenyen, de véletlenül *megérintette*³⁹⁷ azt. A seb megérintése nagyon fáj Isten szentjének, és *kezét* eltaszítva magától, odakiáltotta neki, hogy az *Úr legyen hozzá irgalmas.*³⁹⁸

393 Ez az említés, amely jelen van a CÉ1 95-ben, különleges fényt vet Illés testvérrre. A CRÉ-n kívül Illés testvértnek a Ferenc haláláról írott körlevele (Illés: *Illés testvér körlevele Szent Ferenc haláláról*, ford. Berhidai Piusz, kéziratban) az első dokumentum, amely hírt ad a stigmákról. Celanói Tamásnak ez a körlevél az alapvető forrása ebben a szakaszban (Illés 15), még akkor is, ha az életrajzíró nem mulasztja el, hogy a stigmák látását illetően finoman elkülönítse magát a miniszter generálistól: Illés számára ez a szögek helye, Celanói Tamás számára pedig húsból lévő szögek.

394 Ferenc Illés iránti szeretetének említése a CRÉ eredetije.

395 A tunika elcseréléséről szóló részlet eredeti. Az epizód, bár más formában, előkerül a CÉ2 138-ban, azonban Illés testvér nevének említése nélkül.

396 Klára unokatestvére, assisi nemesi családból származik, aki a római utazás után lépett be a testvéri közösségbe. Az 1246-ban írott grecciói levél három feladójának egyike.

397 1Jn 1,1

398 Ter 19,16. Úgy kell érteni, hogy Isten bocsásson meg Rufinusnak. CÉ1 95

TESTÉNEK BETEGSÉGÉRŐL

75 Az idő gyors elmúlása tehát egyre jobban elkezdte a testét a szokásosnál súlyosabb betegségekkel szorongatni. De a *gyenge testben a lélek készségebbnek*³⁹⁹ érezte magát, és különböző *vidékeket* – minthogy másként nem tudta – számárháton *bejárva*⁴⁰⁰ mindenütt hintette *Isten ígérének magvait*.⁴⁰¹ Lelke uralkodott testén, és az önként követte mindabban, amit tennie kellett.⁴⁰²

76 Miután a drága kis edény, amelyben az a bizonyos mennyei kincs el volt rejtve, már mindenütt repedezett, a testvérek lankadatlan kitartással, alázatosan könyörögve kérték a szent atyától, hogy orvosok segítségével erősítse meg azt. Ő azonban azzal az ég felé fordított nemes lelkületével, mely már csak *feloszlani és Krisztussal lenni*⁴⁰³ vágyott, sokáig megtagadta, hogy ezt megtegye. De miután ezenfelül már a szeme is megbetegedett, Illés testvér, akit magának anyául választott, a többi testvérnek

399 Mt 26,41

400 Ter 41,46

401 Lk 8,11; CÉ1 97–98

402 Ez a magyarázó mondat eredeti, később a SÉ 64-ben bukkan fel.

403 Fil 1,23

pedig atyjává tett,⁴⁰⁴ jobb belátásra bírta, és csodálatos érvekkel⁴⁰⁵ rávette, engedje meg, hogy gyógyszerekkel segítsenek rajta. A szent atya jóságosan engedelmeskedett, és ahogy szokta, alázatosan belenyugodott.⁴⁰⁶

77 Mikor tehát betegségének gyógyítása végett Rieti városába⁴⁰⁷ ment, az egész római kúria – minthogy ezekben az időkben⁴⁰⁸ ott tartózkodott – tisztelettel fogadta. Hugolino úr, az ostiai püspök,⁴⁰⁹ akit a legszentebb férfi Honoriusz pápa úr akaratából az egész rend fölé úrnak és atyának választott, mégis mindenki másnál barátságosabban mindenben segítségére volt neki.⁴¹⁰

78 Az időtől fogva ragaszkodott hozzá a boldog atya, amióta az áldást hozó úr Toscanában legátusként tevékenykedett.⁴¹¹ Isten szentje éppen akkor akart Franciaországba menni, holott még csak kevés társa volt. De az előbb említett úr, miután utazásáról tudomást szerzett, megfontoltabb tanáccsal visszahívta. Az pedig Isten akaratából történt, hogy olyan erős segítő vállalja magára

404 Ferenc gondolkodásában az anyaság nem annyira az affektivitás jele, mint inkább a vezetése: mint miniszter Illés vezeti Ferencet, abban az értelemben, hogy gondját viseli neki.

405 A csodálatos érvek említése eredeti, és a SÉ 65-ben kerül elő.

406 CÉ1 98

407 Rieti, Lazio.

408 A római pápai udvar 1225. június 23-tól 1226. január 31-ig tartózkodott Rietiben. Ferenc kétségtelenül azt remélte, hogy itt talál majd orvost.

409 Hugolin vagy Hugolino bíboros, ostiai püspök, a későbbi IX. Gergely.

410 A rend itt is szerzetesi család értelemben értendő. Addig, amíg Illés Ferenc anyja és a testvérek atyja, addig Hugolino atyja és ura a rendnek. Ez a választás mindkét esetben úgy jelenik meg, mint ami Ferentől származik. CÉ1 99

411 Hugolino 1217. január 23-án lett kinevezve pápai legátussá Lombardiába és Toscanába azért, hogy a városokat kibékítse egymással és a keresztes hadjáratot előkészítse. Ferencel valószínűleg 1217 nyarán találkozott. Ez az Hugolinóra való utalás 1225–1226-ban alkalmas arra, hogy Ferencel való első találkozására visszatérjünk.

a testvérekről való gondoskodást, mivel ez a *fatal* szőlőtő *ültetésének*⁴¹² kezdetén sok cselszövőt túrt el, akik azon iparkodtak, hogy megnyessék, sőt kitépják azt. Ez az áldott úr ezeket mind, mint tolvajokat és rablókat elűzte, és mesterkedéseiket semmivé tette.⁴¹³

79 Ezen felül [Hugolino] igyekezett a szent rendet minde-
nütt „elültetni”, és ragyogó jó híre a távoli tájakon is nagy-
ban terjesztette a szerzetet. Alkalmazkodott a testvérek
szokásaihoz, és törekedett úgy viselkedni – már amennyi-
re ez szabad volt neki –, mint egy a többiek közül.⁴¹⁴ Ezért
a szent atya mindenféleképpen alávetette magát neki, és
csodálatos szeretettel tisztelte. Mert Isten *lelke* által, ami-
vel *el* volt *telve*,⁴¹⁵ nem csak szavakkal mondta meg előre,
hogy pápa lesz, hanem tettekkel is sokféleképpen előre
jelezte. Amikor ugyanis írt neki, az egész világ püspöké-
nek szólította, és a szokatlan üdvözletekkel megáldva őt,
a hatalmas méltóság jövődő dicsőségét is kifejezésre
juttatta benne.⁴¹⁶

80 [Mondjunk még néhány szót] Rainaldus úrról is, aki
később utódja lett neki az ostiai püspökségben. Amikor
még klerikusa és írnoke volt, kérte őt,⁴¹⁷ hogy nevezze ki
püspökké, és ezt a Rainaldus urat priorjának hívta.⁴¹⁸

412 Zsolt 143 (144),12

413 Ez a rész nagyon át van dolgozva. CÉ1 74–75

414 CÉ1 99

415 ApCsel 13,9

416 CÉ1 100

417 Hugolinóról van szó.

418 A mondat alanya Hugolino. (VK.) Ez az információ Rainaldus bíborosról, a Kisebb Testvérek Rendjének jövődő protektoráról és a későbbi IV. Sándor pápáról eredeti a CRÉ-ben, és sohasem ismétlődik meg a ferences korpuszban. Johannes Rainaldus Hugolino bíboros titkára volt 1221-es lombardiai küldetése során. IX. Gergely 1227. szeptember 18-án a Szent

81 Ez az úr⁴¹⁹ is szerfelett nagy szeretettől égett a szent férfi iránt, olyan tiszteletet adva neki, mint *Krisztus apostolának*:⁴²⁰ gyakran, mindkét ember meghajlása után,⁴²¹ kezét csókolt neki. Tanúskodott róla,⁴²² miután apostoli méltóságra jutott,⁴²³ hogy soha nem volt úgy felháborodva vagy olyan heves indulatban, hogy a szent atya látására és szavától lelkének minden felhője el ne oszlott volna, és vissza ne tért volna a derű. Ez [ti. Hugolino] kitartóan figyelmeztette Isten szolgáját, hogy viseljen gondot magára, az pedig alázatosan engedelmeskedett is neki. De szembetegsége már annyira előrehaladt, hogy fejének több helyen történt megégetése, az érvágások, a tapasztok felrakása és a szemorvosságok bejuttatása *semmit sem használt*⁴²⁴ egészségének, hanem szinte mindig csak növelte a bajt.⁴²⁵ Ezeket csaknem két éven át⁴²⁶ teljes türelemmel viselte, négy testvérre bízva betegségének ellátását, miután lelkét Isten felé fordította.⁴²⁷

Euszták diakónusbíborosává kreálta, és a Kisebb Testvérek Rendjének protektora lett. 1232. október 21-én Ostia püspökbíborosává kreálták, utána pedig 1254. december 12-én IV. Sándor néven pápa lett. Meghalt 1261. május 25-én. A keresztnévvél való játék nem világos Celanói Tamás mondatában: Rainaldus Hugolinót követte, miután papja és titkára volt. Ferenc azt kérte Hugolinótól, hogy tegye püspökké, és Rainaldust priorjának hívta. Ez alatt a kifejezés alatt nem egy meghatározott funkciót kell érteni, hanem a tisztelet és az alávetettség egy jelét, elővételezve bíborosprotektori szerepét.

419 Hugolino, akinek személye a CRÉ 77–81 „vezérfonala”.

420 1Kor 1,1

421 Nem arról van szó, hogy Hugolino és Ferenc is, hanem Hugolinóról állítja, hogy mindkét, ti. a külső és a belső ember is, vagyis külsőleg és belsőleg is meghajolt Ferenc előtt. (VK.)

422 Hugolino itt kifejezetten tanú- és informátorszerepben van.

423 IX. Gergelynek ez a pápává választásáról szóló rész eredeti a CRÉ-ben.

424 Zsolt 88 (89),23

425 CÉ1 101

426 1224-től 1226-ig.

427 CÉ1 102

82 *Nagyon nagy vágytól égett,*⁴²⁸ hogy szinte a már halálra vált testben és elgyengült végtagokkal új versenyre keljen, és noha minden erény kegyelme egyesült benne, alig valaminek vagy inkább semminek tartotta azt, amit tett. „Kezdjünk már el Istennek szolgálni, testvérek – mondogatta –, mert eddig csak keveset haladtunk.” Újra vissza akart térni a leprások szolgálatába, és a szent újrakezdés szándékában fáradhatatlanul kitartott. Azt javasolta, hogy meneküljenek az emberek társaságától, és hogy költözzenek teljesen eldugott helyekre.⁴²⁹ A kormányzás gondjától messze távol tartotta magát, és azt állítva, hogy ebben az időben veszélyes előjárói tisztet betölteni, leginkább az alávetettséget ajánlotta.⁴³⁰

428 Szám 11,4; Mt 2,10

429 CÉ1 103

430 Ferenc ezzel tudja igazolni 1220-as lemondását. CÉ1 104

MIKÉNT JUTTATA VISSZA BETEGEN SIENÁBÓL
ASSISIBE ILLÉS TESTVÉR.
AZ ÁLDÁSRÓL, AMIT NEKI ADOTT, ÉS A DICSÉRETRŐL,
AMIT ÁLLANDÓAN ÉNEKELTETETT, ÉS HOGY MIKÉNT
LÁTTA VALAKI ÉGBE SZÁLLÓ LELKÉT

83 Az eltávozásának napja előtti hatodik hónapban pedig,⁴³¹ amikor Siena⁴³² mellett volt, szembaján felül⁴³³ elhatalmasodott rajta a gyomorbetegség is, és egész testében a szokásosnál súlyosabban elgyengülve úgy tűnt, hogy közeledik a halálhoz. Illés testvér sietve elment hozzá. Érkezésének örvendezve erőre kapott, és visszament vele Celle di Cortonába,⁴³⁴ de mivel ott betegsége egyre jobban súlyosbodott, Assisibe vitette magát. *Örvendezett a város⁴³⁵ jövetelének,*⁴³⁶ és azt remélve, hogy ezt a rendkívül értékes *kincset* hamarosan náluk *rejtik el,*⁴³⁷ mindnyájan egy szívvel-lélelkel ujjongtak.⁴³⁸ Míg az assisi

431 Tehát 1226 áprilisában.

432 Siena, Toscana.

433 Valószínűleg keleti útja során kaphatta meg.

434 Cortona: Arezzo megye, Toscana; félúton Siena és Assisi között. Illés az egész elbeszélés folyamán nagyon pozitív szerepben jelenik meg.

435 Eszt 8,15

436 2Kor 7,6

437 Tób 12,8

438 CÉ1 105

püspök palotájában⁴³⁹ volt, betegségének súlyosbodása miatt testének minden életereje elhagyta, és minden erejétől megfosztva⁴⁴⁰ szinte minden egyes tagjában egyre kimerültebben kezdett szenvedni. Amikor megkérdezték tőle, hogy mit gondol a test olyan nagy szenvedéséről,⁴⁴¹ mint amit elviselt, azt állította, hogy tűrhetőbb lenne neki a vértanúság bármely más fajtája. „De Isten akarata – mondta – könnyűvé tesz minden nehézséget.”⁴⁴²

84 Mivel pedig már látta, hogy végső napja közeledik,⁴⁴³ miként azt Illés testvértől két évvel azelőtt megtudta, akinek az Úr méltóztatott kinyilatkoztatni⁴⁴⁴ az atya eltávozását, miután *magához hívta* azokat a testvéreket és fiait, *akiket akart*,⁴⁴⁵ ahogy ezt *felülről kapta*,⁴⁴⁶ mint egykor Jákob patriarcha,⁴⁴⁷ megáldotta mindegyiket. Mivel pedig Illés testvér⁴⁴⁸ neki bal felől ült, többi fia meg körülülte, kezét keresztbetéve, a *jobb kezét tette a fejére*.⁴⁴⁹ De külső szeme világától és szeme használatától szinte

439 A város falain belül, a Santa Maria Maggiore régi székesegyház mellett. Ez megóvta a beteg Ferencet attól a csapástól, hogy testét ereklyeként „kezeljék” és mások megkaparintsák. Assisi püspöke ekkor II. Guido volt 1208–1212-től 1228-ig.

440 Mint általában, a haldoklás és szent halál mintáját Sulpicius Severus nyújtja. Sulpicius Severus: *Levelek*, 3.9. in i. m., 87–89.

441 A latin *passio* (szenvedés) kifejezés nyilvánvalóan Krisztus szenvedését és a stigmákat visszhangozza.

442 CÉ1 107

443 CÉ1 108

444 CÉ1 109

445 Mk 3,13; Sulpicius Severus: *Levelek*, 3.9. in i. m., 87–89.

446 Jn 19,11

447 Ld. Ter 49,1–27; Illés 4

448 A bibliai kép szerint, ha Illés haldokló atyjának balján áll, akkor ő a fiatalabb fiú, és noha nem tagja a társak legrégebbi magjának, az „elsőszülötteknek”, az 1209-es római utazáskor meglévő tizenegynek, Ferenc neki ad elsőbbséget a természetes törvényesség megfordításával.

449 Ter 48,14; Jákob keresztbe teszi kezét unokái feje fölött – Manasse az elsőszülött és Efraim a fiatalabb – megújítva azt a „keresztetett” áldást, amit apja, Izsák adott neki testvére, Ézsau ellenében. Ter 27

teljesen megfosztva megkérdezte: „Ki fölött tartom a jobomat?” – „Illés testvér fölött” – válaszolták. „Magam is így akarom” – mondta. „Téged, fiam – mondta –, aki az én terhemet véve saját válladra, derekasan hordoztad a testvérek nyomorúságát,⁴⁵⁰ *mindenben és minden által*⁴⁵¹ megáldalak.⁴⁵² S amint kezeidben megsokasította és megőrizte⁴⁵³ őket a Fölséges, úgy téged is mindenben megáldalak. *Az égben és a földön*⁴⁵⁴ áldjon meg téged a mindenek királya, az *Isten*.⁴⁵⁵ Megáldalak téged, ahogy csak tudlak, és még annál is jobban. Amit pedig [már] nem tudok én, azt meg tudja [tenni] benned az, aki mindent megtehet. *Emlékezzék meg az Isten*⁴⁵⁶ fáradozásodról és munkádról, és az *igazak jutalmában*⁴⁵⁷ őrizze meg részedet. Nyerj el minden áldást, amit kívánsz, és teljesedjék, amit méltón kérsz.⁴⁵⁸ Éljetek,⁴⁵⁹ fiaim, mindnyájan *Isten félelmében*,⁴⁶⁰ és maradjatok meg benne mindig. *Mivel* pedig közeleg a jövő *kísértés és szorongattatás*,⁴⁶¹ boldogok, *akik kitartanak*⁴⁶² azokban, amiket elkezdtek.

450 Ez a kijelentés, amely eléggé kiemeli Illés testvér szerepét, a CRÉ eredeti hozzáadása.

451 Ef 4,6

452 CÉ1 108

453 Ez a hozzátoldás (*conservavit*, „megőrizte”) a CRÉ eredetije. A haldokló Ferenc kapcsán egy anakronisztikus elővételezést vezet itt be, ami abban áll, hogy miután Illés 1221 és 1227 között látta, hogy a testvérek fontossága növekszik Ferenc mellett, 1232 és 1239 között mint miniszter generális „őrzi” őket.

454 Zsolt 112 (113),6

455 Tób 9,9

456 Dán 14,37

457 Zsid 2,2

458 Ez a kifejezés visszatér a szentmise különböző könyörgéseiben: „nyerjék meg, amit méltón kérnek”.

459 A latin szövegben szereplő *valet* ige kettős jelentésű. Azon felül, hogy „éljete, éljete boldogull”, elköszönő formula is, vagyis: Isten veletek! (VK.)

460 2Sám 23,3; 2Krón 19,9; Neh 5,9

461 Sir 27,6; Zsolt 21 (22),12

462 Mt 10,22

Én immár az Úrhoz sietek, akinek kegyelmébe ajánllak titeket, mindnyájatokat.”⁴⁶³

85 Ezek után megparancsolta, hogy vigyék a Sancta Maria de Portiunculához,⁴⁶⁴ hogy ott adja vissza lelkét az Úrnak, ahol először ismerte föl⁴⁶⁵ a tökéletes *igazság útját*.⁴⁶⁶ Úgy tapasztalta, hogy ez a hely termékenyebb kegyelmekkel teljes, és hogy magasabb rendű lelkek gyakran felkeresték látogatásukkal.⁴⁶⁷ Azt akarta, hogy ezt a helyet a testvérek mindig tisztességesen őrizzék azért, mert a rend⁴⁶⁸ *újonnan telepített*⁴⁶⁹ ültetvénye először ott növekedvén töltötte be a földkerekséget.⁴⁷⁰

86 Pár napig tehát az óhajtott helyen pihenve, mivel felismerte,⁴⁷¹ hogy hamarosan elközelgő halálának *ideje már közel van*,⁴⁷² hívatta a számára mindenki közül legkedvesebb Angelus⁴⁷³ és Leó⁴⁷⁴ testvért, és megparancsolta nekik, hogy ily közeli átmenetele miatt lelkesen énekeljék

463 CÉ1 108

464 Ferenc kilép a város falai közül, hogy lemenjen a síkságra. A helyek egymásutánisága rendezettebb módon van előadva a CÉ1 105–110-ben.

465 CÉ1 108

466 Zsolt 118 (119),30

467 CÉ1 106

468 „Rend” szerzetesi család értelemben.

469 Zsolt 143 (144),12

470 Ez a mondat a CRÉ eredeti hozzáadása.

471 CÉ1 109

472 Zsid 9,9

473 Tancredi Angelus nemesi születésű, a római út előtt már meglévő első társak csoportjához tartozó testvér, az 1246-os grecciói levél három aláírójának egyike.

474 Leó 1215 körül lépett be a testvéri közösségbe, a római út után. Papként Ferenc gyóntatója és titkára lett, aki tollba mondta (diktálta) neki számos írását, és ő a címzettje (Ferenc) két fennmaradt autográf (saját kezűleg írt) írásának. Leó volt az 1246-os grecciói levél három aláírójának egyike. 1244-től lejegyzett emlékei az AK forrása. A későbbiekben mintegy „felügyeli” Ferenc és Klára írásainak közreadását. 1271. november 13-án halt meg.

el⁴⁷⁵ az Úr dicséretét.⁴⁷⁶ Ő pedig – már amennyire képes volt – erre a zsoltárra kezdett: „*Szavammal az Úrhoz kiáltok, szavammal az Úrhoz könyörgök.*”⁴⁷⁷ Majd megparancsolva, hogy tüstént hozzák oda az evangéliumos könyvet, azt kérte,⁴⁷⁸ hogy olvassák fel neki a János szerinti evangéliumot attól a helytől, mely így kezdődik: *Hat nappal húsvét előtt.*⁴⁷⁹ Ekkor odafordult valakihez, *akit szeretett,*⁴⁸⁰ és ezt mondta: „Áldd meg az én nevemben minden testvéremet, úgy a jelenlévőket, mint a távollévőket. Minden bűnüket és hibájukat megbocsátom, és amennyire csak tudom, feloldozom őket.”⁴⁸¹

87 Végül, mikor feltették rá a cilíciumot, és meghintették hamuval,⁴⁸² síró fiaitól és testvéreitől körülvéve, ez a legszentebb lélek eloldódott a testtől, és beleveszett a ragyogás mélységébe, a test pedig *elszenderült az Úrban.*⁴⁸³ Tanítványainak egyike pedig – egyáltalán nem átlagos híru ember⁴⁸⁴ – látta a szentséges atya lelkét, *mint egy*

475 Annak gondolatát, hogy Ferenc számára ez a két testvér a többenél kedvesebb, már a CÉ1 109 sugallja, de nevük nincs megemlítve. Az AK 7-ben szerepelnek, de a különleges szeretetre való utalás nélkül. A nevek és a Ferenc irántuk való különleges szeretetének együttes említése a CRÉ eredetije.

476 A Naphimnuszt, amint azt az AK 7 tanúsítja.

477 Zsolt 141 (142),2; CÉ1 109

478 CÉ1 110

479 Jn 12,1 (A CÉ1 110-ben összetévesztik, és keverik a Jn 13,1-gyel.)

480 Jn 13,23; 19,26; 21,20; 21,17. Az utolsó vacsorára való előbbi utalást oly módon kezdi, ahogyan János önmagát jelöli meg: a tanítvány, „akit Jézus szeretett”. Ezt a meg nem nevezett testvért az azután következő áldás és az Illés 4 közötti szoros kapcsolat miatt hagyományosan Illéssel azonosítjuk.

481 CÉ1 109

482 Sulpicius Severus: *Levelek* 3,14, in i. m., 88–89.

483 ApCsel 7,60

484 BERNARDUS A BESSA: *Liber de laudibus S. Francisci, 6, in Chronica XXIV generalium Ordinis minorum*, i. m., 668. szerint ez Assisi Jakab testvér lenne. A CÉ1 110 és a SÉ 70 úgy említi, hogy akkor még életben van.

*hold*⁴⁸⁵ nagyságú és a *nap ragyogását*⁴⁸⁶ felülmúló *csillagot*, a *nagy vizek fölött*⁴⁸⁷ egy hófehér *felhőcskén*⁴⁸⁸ felfelé vitve, egyenes úton az égbe szállni.⁴⁸⁹

88 Ezért aztán sok ember sereglett össze, akik dicsérték és dicsőítették az Úr nevét. Csapatostul rohan⁴⁹⁰ Assisi egész városa,⁴⁹¹ és az egész környék⁴⁹² siet,⁴⁹³ hogy lássa Isten nagy tetteit,⁴⁹⁴ melyeket az Úr dicsőségesen nyilvánított ki⁴⁹⁵ szolgájában. Siránkoztak az ilyen atya után árvaságra jutott fiak, és szívük kegyeletes érzését könnyekkel és sóhajtozásokkal mutatták ki. Mindemelllett a csoda újdonsága siralmukat örömmre, *gyászukat* ujjongásra fordítja.⁴⁹⁶ Látták a boldog atya *Krisztus sebhelyeivel*⁴⁹⁷ ékesített testét, kezének és lábának közepén tudniillik nem a szögek okozta szúrásokat, hanem magukat a húsából képződött, sőt testével [szinte] vele született szögeket, melyek megőrizték a vas fekete színét, és vértől pirosuló jobb oldalát.⁴⁹⁸ Teste, mely korábban természeténél fogva

485 Sir 50,6

486 1Kor 15,41

487 Zsolt 28 (29),3; 1Kor 15,41

488 Jel 14,14

489 Józ 8,20; CÉ1 110.

490 Sulpicius Severus: *Levelek* 3,18, in i. m., 89–90.

491 ApCsel 21,30; Mik 5,7; Zsolt 85 (86),9; Lk 2,13; 2,20; Mt 8,34

492 Mt 3,5

493 *A praesens* (jelen idő) a mozgás gyorsaságát és a cselekedet intenzitását mutatja, míg az *imperfectum* (folyamatosság) a cselekedetek statikusabb kifejezésére szolgál. Ezt metódust használja az életrajzíró a temetés, a szentté avatás és számos csoda elbeszélése során. Noha a jelen és a múlt idő váltakozásának logikája nem mindig evidens, maga az időváltás – ami ugyan meglepi az olvasót – teremti meg az elbeszélés drámaiságát.

494 ApCsel 2,11

495 Lk 2,15

496 Siralm 5,15. Ezt a mondatot és az egész leírást, ami itt áll, az Illés 5–6 inspirálta. CÉ1 112

497 Gal 6,17

498 CÉ1 113

sötét volt, rendkívüli csillogó fehérségtől ragyogva a boldog feltámadás jutalmát ígérte. Végül beteg végtagjai is hajlékonyá lettek, nem pedig merevvé, ahogy a halottaké szoktak, olyan lággyá válva, mint gyermekkorban.⁴⁹⁹ Sírtak a fiak *szívük örömeiben*,⁵⁰⁰ és az atyában a legfőbb Király pecsétjeit csókolgatták.⁵⁰¹ A testvérek és fiak tehát, akik az *emberek egész sokaságával*⁵⁰² együtt összegyűltek, azt az éjszakát, melyen a szent atya eltávozott, Isten dicséretében töltötték, úgyhogy az ujjongás édességétől és a fények ragyogásától olyannak látszottak, mintha angyalok csapatai lennének.⁵⁰³

89 *Mikor pedig megvirradt*, a sokaság, amely összegyűlt,⁵⁰⁴ olajfa- és más *faágakat szedve*,⁵⁰⁵ megsokszorozódott fényvel, *trombiták harsogása közepette*⁵⁰⁶ himnuszokkal és dicséretekkel, Assisi városába vitte a szent testet. Mikor a fiak vitték a kegyes atyát, és miután arra a helyre értek, ahol a szegény úrnők rendjét először ő maga ültette el,⁵⁰⁷ San Damiano templomában⁵⁰⁸ egy kis időre megálltak. Miután pedig kinyitották azt az ablakot, melyen keresztül Krisztus szolgálói *megszabott időben*⁵⁰⁹ az Úr testének szentségét magukhoz szokták

499 CÉ1 112

500 Siralm 5,15

501 CÉ1 113. A Király metafora Isten jelölésére, megerősíti a *signaculum* „pecsét” értelmét: a stigmák hitelesítik Ferenc életszentségét.

502 Ez 27,33

503 CÉ1 116

504 Jn 21,4; ApCsel 2,6

505 Jn 12,13; Mt 21,8

506 Józs 6,20

507 Ld. CRÉ 8

508 A Sancta Maria de Portiunculából, amely a város alatti síkságon található, a menet az első dombra érkezett, ahol a San Damiano található, szintén a városi övezeten kívül.

509 2Sám 24,15

venni,⁵¹⁰ íme, Klára úrnő – aki az érdemek szentségétől valóban ragyogó [clara] volt⁵¹¹ – jött oda elsőként – mivel ennek a szent rendnek ő volt az első palántája⁵¹² –, hogy többi leányával együtt lássa az édességes atya testét.⁵¹³ Sűrűn sóhajtozva, szemükben sok könnyel tekintve rá, visszafojtott hangon kezdtek jajgatni: „Atyánk, atyánk, mit csináljunk? Miért hagysz el bennünket, szerencsétlen aszszonyokat?⁵¹⁴ Miért hagysz bennünket így egyedül? Veled elvész minden *vígaszunk*,⁵¹⁵ és nekünk, akik a világ számára el vagyunk temetve, nem marad hasonló vigasztalónk.” S így, értékes drágakövekkel és válogatott igazgyöngyökkel ékesített kezeit csókolgatva, felhagytak a nagy sírással.⁵¹⁶ Miután pedig [Ferenc testét] elvitték, *bezárták* rájuk *az ajtót*,⁵¹⁷ mely soha többé nem nyílik majd meg ily fájdalmas esemény előtt.⁵¹⁸

90 Amikor végül mindnyájan felértek a városba, nagy *vidámsággal*⁵¹⁹ és *örvendéssel*⁵²⁰ megszentelt helyen

510 A CÉ1 116-ban szereplő jelen idejű ige meg van hagyva ugyanebben. A szerkesztés a klarisszáknak a San Damianóból a Sancta Clarába történő 1260 őszi átköltözésénél korábbi.

511 Ezek ugyanazok a kifejezések, amelyek Klára későbbi szenttéavatási bullájában előfordulnak, s amelyeknek ez az egyetlen előfordulása a CRÉ-ben.

512 A Szegény Úrnők Rendjének megalapítása Ferenc műveként van bemutatva. Klára „ennek a rendnek első palántája”. Az *Ordo* kifejezés az intézményesedésnek egy magasabb fokát fejezi ki, mint a *religio*. A „San Damiano Rendje” kifejezés csak 1235-ben jelenik meg IX. Gergely irataiban.

513 CÉ1 116

514 Sulpicius Severus: *Levelek 3,10*, in i. m., 87.

515 2Kor 1,5

516 Sulpicius Severus: *Levelek 3,19*, in i. m., 90.

517 Mt 25,10

518 CÉ1 117

519 Bár 3,35; 4,11; 5,9

520 Zsolt 44 (45),16; 64 (65),13

helyezték el a szentséges⁵²¹ *testet*.⁵²² Hogy azon a helyen, ahol kisgyermekként először írni tanult, és ahol később először prédikált, ott kövesse a boldog kezdetet a nagyobb dicsőség csúcsához illően a még boldogabb befejezés.⁵²³

521 Ferenc testét október 4-én a későbbiekben a Szent Klára-templomba foglalt Szent György-templomban helyezték el. Ahogyan megfigyelhetjük a CRÉCs-ben, akkoriban a temetés általában a halált követően gyorsan megtörtént: ugyanazon a napon, ha a halál elég korán állt be a nap folyamán, és másnap, ha közben beesteledett. CÉ1 118

522 Mt 27,59–60

523 CÉ1 23

ÁTMENETELÉNEK IDEJÉRŐL,
VALAMINT SZENTTÉ AVATÁSÁRÓL ÉS ÁTVITELÉRŐL

91 Az Úr megtestesülésének 1226. évében, október negyedikén, vasárnapi napon, miután már húsz év telt el azóta,⁵²⁴ hogy az apostoli férfi,⁵²⁵ Ferenc, az apostolok életét és *nyomdokait követve*⁵²⁶ Krisztushoz a legtökéletesebben ragaszkodott, a halandó élet bilincseiből feloldva boldogan Krisztushoz költözött. Miután pedig az előbb említett helyen⁵²⁷ eltemették, oly sok különféle és tüneményes csodával kezdett mindenütt tündökölni, hogy rövid időn belül a világ nagy részét az új kor csodálatára vezette.⁵²⁸

92 S mivel a csodák új fényétől már a legkülönbözőbb vidékeken híres lett, és mindenünnen tódultak, akik annak örvendeztek, hogy jóvoltából bajaiktól megszabadultak,

524 1206-os megtérésétől 1226-ig.

525 Az *apostolicus vir* kifejezés hiányzik a CÉ1-ből, de jelen van az SVZs 1. I-ben.

526 1Pét 2,21

527 Az assisi Szent György-templomban.

528 Az „új kor” itt a Ferenc által bevezetett új korszak; ld. már CRÉ 17 és 66. CÉ1 88

Gergely pápa úr, minthogy Perugiában⁵²⁹ volt, az összes bíborossal és más egyházi előjárókkal elkezdett a szentté avatásáról tárgyalni. Minthogy egyetértettek, mindnyájan ugyanazt mondták. Felolvassák és hitelesítik a csodákat, melyeket szolgálja által művelt az Úr, és a boldogságos atya életét, viselkedését a legnagyobb dicséretekkel magasztalják.⁵³⁰

93 Erre a hatalmas ünnepre összehívták tehát a *föld fejedelmeit*,⁵³¹ és a főpapok egész népes gyülekezete a nép végtelen sokaságával, a megállapított napon, a boldog pápával együtt megérkezik Assisi városába. Megérkezve erre az oly ünnepi alkalomra készített helyre,⁵³² először Gergely pápa prédikál az *egész népnek*,⁵³³ és mézédességgel hirdeti Isten *nagy csodáit*.⁵³⁴ Szent Ferenc atyát is rendkívül fennkölt beszédben magasztalja, és amikor viselkedésének tisztaságát hirdeti, [arca] könnyektől ázik.⁵³⁵

94 Miután tehát a beszédet befejezte, *égre emelt kezekkel*⁵³⁶ Gergely pápa fennhangon kiáltotta: „A mindenható Isten, az Atya és a Fiú és a Szentlélek, a dicsőséges Szűz Mária, a szent apostolok, Péter és Pál dicséretére és dicsőségére, valamint a dicsőséges Római Egyház tiszteletére!

529 Miután a II. Frigyeszt támogató római nép 1228. március 27-én, húsvéthét-főn elűldözte IX. Gergely pápát Rómából, a pápai udvar május 26-tól június 10-ig Rietibe, Spoletóba és Assisibe menekült, június 13-tól július 13-ig Perugiába, majd ismét Assisibe költözött.

530 CÉ1 123

531 Zsolt 148 (149),11

532 CÉ1 124

533 Zsid 9,19

534 Sir 18,5

535 CÉ1 125

536 2Makk 3,20; 14,34

– mondta. – Testvéreink⁵³⁷ és más prelátusok tanácsára elrendeljük, hogy a boldogságos atyát, Ferencet, akit Isten megdicsőített a mennyben, mi pedig a földön tisztelünk, iktassák a szentek névjegyzékébe, és ünnepét halála napján üljük ünnepélyesen.” E bejelentés után tehát a bíborosok a pápa úrral elkezdik fennhangon énekelni a „*Te Deum laudamus*”-t. Erre aztán fölhangzik az egész nép⁵³⁸ hangos kiáltása, és míg zúgnak a harangok és *harsognak a trombiták*,⁵³⁹ véget nem érő hangokat visszhangoz a föld. Örömmel telik meg a levegő, a föld pedig könnyektől ázik. Különleges ez a nap, és a szokásosnál ragyogóbb napsugarak színesítik. Ez alkalommal virágozó olajfaágak és más fák⁵⁴⁰ friss lombjai [díszlenek]. Ez alkalommal mindenkit világosabban ragyogó öltözet ékesít, és az egybegyűltek lelket a béke áldása örvendezteti.⁵⁴¹

95 Végül Gergely pápa leszáll trónjáról, és az Istennek szentelt testet magába záró sírt boldog ajkaival megcsokolja. *Imádságokat* ajánl fel és sokszoroz,⁵⁴² majd szentmisét celebrál. Az egész nép [átvette] és felerősítette *Isten dicséretét*,⁵⁴³ és szentjében lerótta neki a hálaadás kötelezettségét. Ez pedig az Úr megtestesülésétől számított 1228. évben történt, Gergely pápa úr pápaságának második évében, július 16-án.⁵⁴⁴

537 A bíborosok.

538 Iz 17,12

539 Józs 6,20

540 Mt 21,8

541 CÉ1 126

542 Jób 40,22

543 Lk 18,43

544 CÉ1 126

96 Két évvel azután,⁵⁴⁵ hogy ezek így lezajlottak, a legszen-
tebb atya testét arról a helyről, ahol korábban eltemették,
tiszteletteljesen a városfalakon kívül a tiszteletére újonnan
épített templomba vitték át.⁵⁴⁶ Ugyanott a nagy ünnepre
való tekintettel nagykáptalant is tartottak akkor, és a világ
különböző tájairól a testvérek nagy sokasága gyűlt ott ösz-
sze.⁵⁴⁷ Ezenfelül az embereknek oly nagy tömege sereglett
oda, hogy mivel a város nem volt képes befogadni őket, kö-
rös-körül mindenfelé ellepték a mezőket és az utakat. Mi-
vel Gergely pápa úr sem tudott jelen lenni ezen a hatalmas
ünnepen, mert az egyház más gondjai akadályozták, elren-
delte, hogy ott levelével⁵⁴⁸ együtt ünnepi küldöttek adják elő
távollétének okait. A Szent Ferenc-bazilikának is küldött
egy drágakövekkel díszített arany keresztet, melybe az Úr
keresztfája van belefoglalva. Küldött még az oltár szolgálata-
hoz tartozó öltözeteket és edényeket is, valamint más, nem
kevésbé értékes ünnepi öltözékeket is. Magát a templomot
pedig, amelyben az alapkövet ő maga helyezte el,⁵⁴⁹ apostoli
hatalmánál fogva minden más alacsonyabb rendű jogható-
ság alól kivette.⁵⁵⁰ Istennek legyen hála. Ámen.

VÉGE SZENT FERENC LEGENDÁJÁNAK.

545 1230. május 25. A dátumot a SÉ 76-ból ismerjük.

546 Tehát a Szent György-templomból a Szent Ferenc-bazilikába. Ez utóbbi templom építését kevéssel a szenttéavatási per előtt határozták el, ahogyan azt IX. Gergely 1228. április 29-én kelt *Recolentes qualiter* bullája tanúsítja, és Illés vezetésével 1230-ban fejezték be.

547 Erről a rendkívül mozgalmas nagykáptalánról ld. SÉ 75, IX. Gergely 1230. június 16-án kelt *Speravimus hactenus* bulláját és Eccle 77–78.

548 IX. Gergely *Mirificans misericordias suas* bullája 1230. május 16-án kelt.

549 Minden bizonnyal 1228 júliusában a szenttéavatás során, ahogyan ezt IX. Gergely 1230. június 16-án kelt *Speravimus hactenus* bullája jelzi.

550 Ahogyan IX. Gergely 1230. április 22-én kelt *Is qui Ecclesiam* bullája bizonyítja. A transzlációról szóló rész eredeti. (Majd a CZs 17-ben és a SÉ 75–76-ban bukkan fel.)

KEZDŐDNEK A CSODÁK

1 Miután – amilyen röviden csak tudunk – beszéltünk⁵⁵¹ szentséges atyánknak, Ferencnek életéről és életmódjáról, átmeneteléről [tranzitusáról] és szentté avatásáról, most arra lesz gondunk, hogy Isten dicsőségére csodái közül írjunk le néhányat, melyekről hitelt érdemlő férfiak vagy azok írásai révén⁵⁵² szereztünk tudomást. Mindazonáltal nem mindenhez fűztük hozzá a szív érzéseit, amit elbeszéltünk, mert amiképpen ezek [ti. a szív érzéseinek] haszna miatt üdvös sok mindenről beszélni, éppen úgy amazok [ti. a csodák] sokasága miatt kénytelenek vagyunk még több mindenről hallgatni.⁵⁵³

551 Ld. CRÉ 1.

552 A Ferenc halála utáni csodák rögtön temetésétől kezdve fel lettek jegyezve, különösen a sírjánál történtek, és ezek a feljegyzések az idő múlásával egyre csak sokasodtak. A CÉ1 127–151-ben már jelenlévő csodákhoz Celanói Tamás újakat fűz a CRÉCs-ben, amelyeknek 1229-től a második szerkesztésig [ti. a CRÉCs szerkesztéséig, VK.] kellett megtörténniük. A csodákat kategóriák szerint csoportosítja, de enyhén módosítva a CÉ1 127–151 struktúráját: a zslugortól szenvedők (a bénák gyűjteményének leggyakoribb kategóriája); vakok, süketnémák; leprások és megszállottak; feltámasztottak és „kvázi” feltámasztottak; vízkórosok, szélütöttek és sérvések; vérfolyásosok és mások; megszabadítottak.

553 A csodák gyűjteményének bevezetője eredeti, majd a SÉ 56-ban kerül elő.

2 Boldogságos Ferenc tehát, az Örök Király jegyeinek viselője,⁵⁵⁴ azon a napon, amelyen eltemették,⁵⁵⁵ ezt tette első csodájaként. Egy lányt vittek oda sírjához,⁵⁵⁶ aki senkire sem tudott ránézni, csak oldalt tartott fejjel, mert vagy egy éve nyaka borzasztóan meg volt hajolva és feje [szinte] a vállához tapadt. A lány, míg a koporsó alá hajtotta fejét, melyben Krisztus szolgájának⁵⁵⁷ drágalátos teste rejtett, azonnal kiegyenesítette nyakát,⁵⁵⁸ és állapotának hirtelen változásától megdöbbenve elkezdett futni és sírni. Vállán egy gödör tűnt elő, amit a sokáig tartó betegség alakított ki. [Rendellenes] állása miatt ebbe volt beletapadva a feje.⁵⁵⁹

3 A narni⁵⁶⁰ tartományból egy fiúnak a szörnyű bénulás miatt lábszára annyira hátra volt csavarodva, hogy sehogy máshogy nem tudott járni, csak két bot segítségével. Mint-hogy ez a betegség kisgyermekkorra óta nehezítette éle-

554 A *signifer* kifejezés, ami *signifer Christi* formában tér vissza a CRÉCs 16-ban és 66-ban, a CRÉCs újdonsága, és többek között Bonaventuránál kerül elő ismét. A magyar fordításban többféleképpen adtam vissza: „az Örök Király jegyeinek viselője” vagy „Krisztus zászlóhordozója”. (VK.)

555 1226. október 4-én.

556 Az assisi Szent György-templomba, mint minden a CÉ1-ben már meglévő csoda esetében. Következésképpen a szent test 1230. május 25-i átvitelénél korábbi.

557 A *Christi famulus* (Krisztus szolgája) cím újítás a CRÉCs-ben. A CÉ1 használta a *Dei famulus* (Isten szolgája) kifejezést, melyet a CRÉ más alkalmakkor idéz.

558 Ez az istenfelő lány a sírhoz megy, hogy a szent testet megérintse, vagy a lehető legközelebb kerüljön hozzá, hogy kisugárzásából részesüljön.

559 CÉ1 127

560 Narni: Terni megye, Umbria. Ami a sírtól távol történt csodákat illeti, úgy kell elképzelnünk, hogy a legközelebbi kolostorban élő testvérek fölgyezték az eseményt, és elküldték az assisibéli testvéreknek. A csodásan meggyógyultak származási helye lehetővé teszi, hogy felmérjük Ferenc kultuszának kisugárzását a CRÉCs megszületésének pillanatában. Míg a CÉ1 csodái főleg Umbriából, Marchiából, nagyon ritkán Toscanából vagy Lazióból származnak, vagyis azokról a helyekről, amelyeket Ferenc élete

tét, koldus lett, apját és anyját egyáltalán nem ismerte.⁵⁶¹ Szent Ferenc érdemeiért az említett bajtól megszabadulva, bot nélkül szabadon ment bárhová, ahová akart.⁵⁶²

4 Egy bizonyos Miklós nevű folignói⁵⁶³ polgár, aki – mivel jobb lábszárának megbénulása miatt rendkívüli fájdalmai voltak – korábbi egészségének visszaszerzéséért annyit költött orvosokra, hogy akaratán és lehetőségén felül is adósságokba verte magát. Végül, miután azok segítségével egyáltalán semmit sem használt neki,⁵⁶⁴ a hatalmas fájdalomtól már annyira szenvedett, hogy állandó jajgatásával nem hagyta éjjel aludni szomszédait, fogadalmat téve Istennek és Szent Ferencnek, annak sírjához vitette magát.⁵⁶⁵ S mikor egy éjszakát átímádkozva töltött a szent sírjánál, miután a lábát kinyújtotta, a nagy örömtől vidáman, bot nélkül tért vissza otthonába.⁵⁶⁶

5 Egy fiú is, akinek a lábszára össze volt zsugorodva, de úgy, hogy térde a mellkasát, sarka pedig a fenekét érte, amikor

folyamán bejár, a CRÉCs-ben feljegyzett új csodák meglepő módon kiterjednek Lazio déli határa felé, Campania és Szicília (sőt Németország) felé, vagyis a II. Frigyes német-római császár és szicíliai király által uralt területek, vagyis Dél-Itália felé.

561 Gyakran az az érzésünk, hogy egy szent életrajza és a halála utáni csodák gyűjteménye között törés van. De ahogy már a CÉ1-ben is tette. Celanói Tamás azon van, hogy lehető leggyakrabban kapcsolatot találjon Ferenc és a közbenjárásának kedvezményezettjei között. Itt a koldulás kapcsolja össze a szentet és a csodásan meggyógyultat.

562 CÉ1 128

563 Foligno: Perugia megye, Umbria.

564 Az orvosok kudarca növeli a csoda nyilvánvalóságát.

565 Az assisi Szent György-templomba. A gyógyulás elnyerésére több lehetőség van. Pl. feltétel nélkül a sírhoz menni; fogadalmat tenni arra, hogy elzarándokol a sírhoz, és elmenni a gyógyulást reményében; fogadalmat tenni, hogy elmegy a sírhoz, ha a gyógyulást elnyeri; fogadalmat tenni távolból anélkül az elkötelezettség nélkül, hogy eljön a sírhoz... A CÉ1-ben az volt a leggyakoribb, hogy előbb eljöttek a sírhoz, de a CRÉCs-ben a kultusz földrajzi kiterjedése gyakoribbá teszi a távolból tett fogadalmakat.

566 CÉ1 129

Szent Ferenc sírjához vitték,⁵⁶⁷ miközben apja cilíciummal sanyargatta saját testét, sőt anyja is keményen gyötörte magát érte, teljesen és váratlanul visszanyerte egészségét.⁵⁶⁸

6 Fano⁵⁶⁹ városában volt egy sorvadásos ember, akinek fekélyekkel teli lábszárcsontjai a fenekéhez értek. Ezek [ti. a fekélyek] oly nagy bűzt árasztottak, hogy a kórházak vezetői semmiképpen sem akarták őt sem kórházba fogadni,⁵⁷⁰ sem ott tartani. Ez az ember boldogságos atyánk, Ferenc érdeméből, akinek irgalmát segítségül hívta, nem sokkal később megszabadulásának örvendezett.⁵⁷¹

7 Egy gubbioi⁵⁷² lányt, miután kezének megbénulását követően egy év alatt teljesen elvesztette minden végtagja használatának képességét, dajkája egy viasz fogadalmi képpel együtt a boldogságos atya, Ferenc sírjához⁵⁷³ vitt, hogy visszanyerje az egészség kegyelmét. S amikor nyolc napon át ott tartózkodott, egy napon úgy helyreállt minden végtagjának funkciója, hogy azok korábbi feladataikra a szokásosnál is alkalmasabbak lettek.⁵⁷⁴

567 Az assisi Szent György-templomba.

568 CÉ1 130

569 Fano: Pesaro és Urbino megye, Marche régió.

570 A Santa Maria del Ponte Metauróról lehet szó, egy nagyon ősi Mária-búcsújárárhelyről, mely egy Fanón kívüli kórház mellett volt, és amelyet a későbbiekben a kisebb testvérek láttak el.

571 CÉ1 131

572 Gubbio: Perugia megye, Umbria.

573 Az assisi Szent György-templomba. Egy adomány feltételhez kötött fogadalom esetén megelőzheti vagy követheti a gyógyulást. A leggyakrabban viaszból készült fogadalmi ajándékról van szó, mely a beteget vagy a beteg testrészt formázza.

574 CÉ1 132

8 Egy másik montenerói⁵⁷⁵ gyermek is, aki több napon át feküdt annak a templomnak az ajtaja előtt, ahol Szent Ferenc holtteste nyugszik⁵⁷⁶ – mivel sem menni, sem ülni nem tudott, deréktől ugyanis és attól lefelé minden ereje és végtagjainak működése elhagyta –, mikor egy napon bement a templomba, hogy megérintse boldogságos atyánk, Ferenc sírját, egészségesen és gyógyultan lépett ki. Maga a fiúcska szokta elmesélni, hogy míg a dicsőséges szent sírja előtt hevert,⁵⁷⁷ a síron mutatkozva megjelent neki egy, a testvérek habitusába⁵⁷⁸ öltözött ifjú. Ez kezében körtétet hozva hívta, és egy körtét nyújtva neki bátorította, hogy álljon föl. Mikor a fiú elfogadta kezéből a körtét, így válaszolt: „Íme, béna vagyok, és sehogy sem tudok fölállni.” A neki adott körtét mégis megette, és kezdte az ifjú által mutatott másik körtéért kinyújtani a kezét. Mialatt az ifjú ismét biztatta, hogy keljen fel, úgy érezte magát, hogy ránehezedik a betegség, és nem kelt föl. Azonban míg a körtéért nyújtotta kezét, az említett ifjú, miután odaadta neki a körtét, megragadta a kezét és kivezetve őt, eltűnt a szeme elől. Ő pedig látva, hogy egészséges és meggyógyult, elkezdett fennhangon kiabálni, mindenki számára nyilvánvalóvá téve, hogy mi történt vele.⁵⁷⁹

575 Montenero: Umbriában két falu viseli a Montenero nevet, az egyik Perugia mellett, a mási Todi mellett. Egy harmadik, Montenero in Sabina, Rieti területén található, de ez jóval távolabb van Gubbiotól, ahol az előző és a következő jelenet játszódik.

576 Az assisi Szent György-templomban. Amikor Celanói Tamás áttemeli ezt a jelenetet a CÉ1-ből a RÉCsbe, nem fejti ki részletesen az információt.

577 Lefeküdni vagy leborulni egy sír előtt – rá- vagy aláfeküdni – a szent közbenjárásából való részesedés egy módja volt.

578 A kisebb testvérek habitusába.

579 CÉ1 133

9 Egy asszonyt a Coccoranónak⁵⁸⁰ nevezett várból ládában hoztak a boldog atya sírjához.⁵⁸¹ A nyelvét leszámítva ugyanis egyetlen testrésze sem maradt működőképes. Egy kevéskét *időzve*⁵⁸² tehát a szentséges férfiú sírja előtt, a legteljesebben meggyógyulva kelt föl.⁵⁸³

10 Egy másik gubbiói ember, amikor béna fiát egy ládában elhozta a szent atya sírjához,⁵⁸⁴ egészségesen és épen nyerte vissza. Ugyanis olyan rendkívüli módon görcsbe volt állva, hogy fenekéhez érő lábszárjai teljesen el voltak száradva.⁵⁸⁵

11 A volterrai⁵⁸⁶ egyházmegyéből egy férfi, név szerint Ricomagnus, aki kezével is alig tudta magát a földön vonszolni, minthogy szörnyű elhízottsága miatt tulajdon anyja elhagyta, alázatosan Szent Ferenc oltalmába ajánlva magát, azonnal megszabadult.⁵⁸⁷

12 Ugyanabban az egyházmegyében⁵⁸⁸ két asszony, név szerint Viridis és Sanguinea, akik minthogy annyira meg voltak bénulva, hogy egyáltalán nem tudtak mozogni, csak ha mások vitték őket, miután kezükről – amire mozgás közben támaszkodtak – lehámlott a bőr, kizárólag fogadalmuk révén visszanyerték egészségüket.⁵⁸⁹

580 Coccorano: Perugia megye, Umbria.

581 Az assisi Szent György-templomba.

582 Mt 25,5

583 CÉ1 134

584 Az assisi Szent György-templomba.

585 CÉ1 134

586 Volterra: Pisa megye, Toscana.

587 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 168-ban kerül elő. Látjuk, hogy a csodáknak ebben az új hullámában már nem szokás a sírhoz való előzetes eljövétel.

588 Volterra.

589 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 169-ben kerül elő. (Szó szerint: vissza-

13 Egy bizonyos férfi, Jacobus de Poggibonsi,⁵⁹⁰ mivel oly szájalmasan meg volt görbülve és bénulva, hogy arca a térdét érte, anyja, egy özvegyasszony⁵⁹¹ elvitte őt Szent Ferenc egyik kápolnájába,⁵⁹² és miután [a betegségből való] szabadulásáért buzgón imádkozott, egészségesen és épen vitte őt haza.⁵⁹³

14 Vicalviban⁵⁹⁴ egy asszony elszáradt keze, a Szent Atya érdemeiből a[z egészségesen] megmaradthoz lett hasonló.⁵⁹⁵

15 Capua⁵⁹⁶ városában egy asszony megfogadta, hogy Szent Ferenc sírját⁵⁹⁷ személyesen meglátogatja. De mivel családi gondjai miatt tett fogadalmáról megfeledkezett, jobb oldalát [ti. annak egészségét] hirtelen elveszítette. Fejét ugyanis és karját – idegbénulása lévén – nem volt képes semmilyen irányba sem fordítani. Így aztán teljesen eltelve fájdalommal, szomszédjait állandó jajgatással zavarta. A háza előtt elhaladó két testvér⁵⁹⁸ tehát egy pap kérésére betért a szerencsétlenhez. Az asszony, miután meggyóna fogadalmának elmulasztását, és áldást

adattak az egészségnek. VK.) Fogadalmuk bizonyosan az volt, hogy Szent Ferencnek egy szentélyébe a maguk erejéből elmenjenek.

590 Poggibonsi: Siena megye, Toscana. Poggibonsi értelmezhető a személy-név részeként is, de lakóhelyet jelölő helynévként is. (VK.)

591 1Kir 17,10. Az anyák szerepe gyakran meghatározó gyermekeik gyógyulásában, különösen is fiaikéban.

592 Poggibonsi San Lucchese kis kolostoráról lehet szó. Így az istenfélő emberek Assisitől távol megteremtik az Assisit helyettesítő szentélyeket.

593 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 170-ben kerül elő.

594 Vicalvi: Frosinone megye, Lazio.

595 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 171-ben kerül elő.

596 Capua: Caserta megye, Campania.

597 Valószínűleg az új assisi Szent Ferenc-templomban, ahol Szent Ferenc teste 1230. május 25-e óta nyugodott, mivel a CÉ1-ben nem szerepel.

598 Kisebb testvérek, akik nyilvánvalóan alapítójuk kultuszának terjesztésén munkálkodnak.

kapott tőlük, még abban az órában egészségesen kelt fel. A büntetés révén pedig bölcsébbé válva, késsedelem nélkül teljesítette, amit fogadott.⁵⁹⁹

16 A narni Bertalan, egy fa árnyékában szundikálva, ördögi mesterkedés folytán, teljesen elveszítette lábszárát és lábfejét [ti. annak egészségét]. Nagyon szegény ember lévén, azt sem tudta, hová forduljon. Ám a szegények kedvelője,⁶⁰⁰ Krisztus zászlóhordozója,⁶⁰¹ Ferenc, *álmában megjelent*,⁶⁰² és megparancsolta neki, hogy menjen egy bizonyos helyre.⁶⁰³ Amikor arrafelé vonszolta magát, de a helyes útról letért, *szózatot hallott, mely azt mondta neki*:⁶⁰⁴ „Béke veled!”⁶⁰⁵ Én vagyok az, akinek fogadalmat tettél.” S elvezetve őt a [kívánt] helyre, egyik kezét – amint látta – a lábfejére, a másikat pedig a lábszárára tette, és így az elszáradt végtagokat megújította. Ez az ember akkor *már élemedett korú volt*,⁶⁰⁶ és hat éve volt így megbénulva.⁶⁰⁷

599 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 172-ben kerül elő.

600 Celanói Tamás a szegénység témájával lelki kapcsolatot teremt Ferenc és a csodásan meggyógyult között.

601 Ld. CRÉCs 2 és 66.

602 Mt 2,13

603 A CÉ1 135 szerint természetes fürdőbe.

604 ApCsel 9,4

605 Dán 10,19. Az RnB 14,2-ben és RB 3,13-ban Ferenc azt tanítja a testvéreknek, hogy amikor belépnek egy házba a Lk 10,5 tanítása szerint ezt mondják: „Békesség e háznak!” A Végr 23-ban megparancsolja nekik, hogy így köszönjenek: „Az Úr adjon neked békét!” A CÉ1 23-ban azt olvassuk, hogy a 2Tessz 3,16-nak megfelelően Ferenc minden beszédét így kezdte: „Az Úr adjon nektek békét!”

606 Józs 13,1

607 CÉ1 135

A VAKOKRÓL, A NÉMÁKRÓL ÉS A SÜKETEKRŐL

17 Egy asszonyt, név szerint Sibiliát, aki szemének vakágától sok éven át szenvedett, a vakság miatt szomorúan vezették Isten emberének sírjához.⁶⁰⁸ Miután azonban visszanyerte korábbi látását, örvendezve és ujjongva tért vissza otthonába.⁶⁰⁹

18 A sorai⁶¹⁰ egyházmegyében fekvő Vicalvi várában egy születésétől fogva vak lány, akit anyja Szent Ferenc egyik kápolnájába⁶¹¹ vitt, miután Krisztus nevét segítségül hívta, Szent Ferenc érdemeiből kiérdemelte, hogy látásra jusson, amelyben soha nem volt része.⁶¹²

19 Arezzo⁶¹³ városában egy asszony, aki hét éve nem látott, Szent Ferencnek a város közelében épített templomában⁶¹⁴ nyerte vissza elvesztett látását.⁶¹⁵

608 Az assisi Szent György-templomba.

609 CÉ1 136

610 Sora: Frosinone megye, Lazio.

611 A szentélyt újra említi majd a CRÉCs 53 és 54.

612 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 131-ben kerül elő.

613 Arezzo: Toscana.

614 Egy újabb „helyettesítő” szentély.

615 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 132-ben kerül elő.

20 Ugyanabban a városban⁶¹⁶ egy szegény asszony fia, akit az anyja felajánlott Szent Ferencnek, visszakapta általa szeme világát.⁶¹⁷

21 Egy spellói⁶¹⁸ vak a szent testet rejtő sír előtt⁶¹⁹ nyerte vissza rég elvesztett látását.⁶²⁰

22 A firenzei⁶²¹ egyházmegyében lévő Poggibonsiban egy vakon élő asszony azt a kinyilatkoztatást kapta, hogy látogassa meg Szent Ferenc egyik kápolnáját.⁶²² Amikor odavitték, és szájalomra méltóan feküdt az oltár előtt, látását mindjárt visszanyerte, és vezető nélkül tért vissza otthonába.⁶²³

23 Egy másik asszonynak pedig Camerinóból,⁶²⁴ mivel jobb szeme világától teljesen meg volt fosztva, szülei egy olyan posztót tettek beteg szemére, amit Szent Ferenc érintett.⁶²⁵ S így, minthogy fogadalmat tettek, visszanyert látása miatt az Úristennek és Szent Ferencnek rótták le hálájukat.⁶²⁶

616 Arezzo.

617 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 133-ben kerül elő.

618 Spello: Perugia megye, Umbria.

619 Az assisi Szent György-templomban.

620 CÉ1 136

621 Firenze, Toscana.

622 Poggibonsi San Lucchese kis kolostoráról lehet szó, amint a CRÉCs 13-ban.

623 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 135-ben kerül elő.

624 Camerino: Macerata megye, Marche.

625 A Ferenc által megérintett, és így gyógyító erejével felruházott tárgyokról ld. a CRÉ 50-et.

626 CÉ1 136

24 Hasonló eset történt egy gubbiói asszonnyal, aki fogalomtételének következtében örvendett korábbi látása visszanyerésének.⁶²⁷

25 Egy assisi polgár, aki – míg Szent Ferenc élt, mindig meghitt barátja volt neki⁶²⁸ – miután öt éve elveszítette szeme világát – mikor korábbi barátságukra emlékeztetve imádkozott a szent férfiúhoz –, sírjának érintésétől gyógyult meg.⁶²⁹

26 A narni Albertinus, miután elveszítette szeme világát, és akinek szemhéjai egészen a szemgödréig lenyúltak, Szent Ferencnek fogadalmat téve érdemelte ki, hogy lás-son és meggyógyuljon.⁶³⁰

27 Città della Pievében⁶³¹ volt egy *születésénél fogva*⁶³² süketnéma fiatal koldus. Nyelve olyan rövid és csonka volt, hogy amikor többször többen keresték, úgy látszott, mint amit teljesen kitéptek. Egy férfi, név szerint Márk, Istenért⁶³³ ezt befogadta és szállást adott neki. Úgy ítélte meg, hogy [a süketnéma] jó szolgálatot tesz neki, és [a fiú] kezdett állandóan vele időzni. Egy este, amikor a fiú jelenlétében az előbb említett férfi a feleségével vacsorázott, ezt mondta feleségének: „Én hatalmas

627 CÉ1 136

628 Így alakul ki egy Ferenc halálán túl is élő kapcsolat. Ennek a fejezetnek és a CRECs 73-nak csodásan meggyógyult szereplője a gyűjtemény azon két személye, akikről azt mondják, hogy életükben is ismerték a szentet.

629 Az assisi Szent György-templomban. CÉ1 136

630 CÉ1 136

631 Città della Pieve: Perugia megye, Umbria.

632 Jn 9,1. Ferenc segítségére siet hozzá hasonló szegény, kicsi koldusnak.

633 Ti. Isten iránti szeretetből. Az életrajzok szerint Szent Ferenc soha sem utasított vissza senkit, ha az Isten szerelméért, *propter amorem Dei* kért tőle valamit, olyan nagy dolognak tartotta azt. (VK.)

csodának tartanám azt, ha Szent Ferenc ennek [a fiúnak] visszaadná hallását és beszédképességét.” És hozzátette: „*Megfogadom az Úristennek,*⁶³⁴ hogyha ezt Szent Ferenc kegyes lesz véghezvinni, az iránta való szeretetből ennek a fiúnak a költségeit fizetni fogom, amíg csak él.” És valóban csoda! A fiúnak hirtelen nyelve nőtt, és *szólt mondván:*⁶³⁵ „Szent Ferenc él! Látom, hogy feljebb áll, és beszédképességet meg hallást ajándékoz nekem! Mit mondjak tehát immár a népnek?” Gondviselője ezt válaszolta neki: „*Dicsérni fogod Istent,*⁶³⁶ és sok embert *üdvözíteni fog.*⁶³⁷” Az odavalósi emberek, akik őt régente ismerték, hatalmas csodálkozással teltek el.⁶³⁸

28 Egy fiatal, név szerint Villa, sem járni, sem beszélni nem tudott. Anyja hitbéli fogadalomból viaszszobrot⁶³⁹ készített érte, és nagy tisztelettel arra a helyre vitte, ahol a boldogságos atya, Ferenc nyugszik.⁶⁴⁰ Amikor hazaért, fiát úgy találta, hogy jár és beszél.⁶⁴¹

29 A perugiai püspökség⁶⁴² területén egy szavától és beszédétől teljesen megfosztott férfi, mindig tátott szájjal járva borzalmasan ásítózott. Toroka ugyanis erősen meg volt dagadva és fel volt puffadva. Miután eljutott arra

634 Zsolt 131 (132),2

635 Ter 8,15

636 Zsolt 68 (69),31

637 Zsolt 35 (36),7

638 CÉ1 147–148

639 Egy viaszszobor, amely Ferencet ábrázolta vagy a beteget, így ajánlván őt a szentnek, vagy a betegség által megtámadott és csodásan meggyógyult testrészt ábrázolta.

640 Az assisi Szent György-templomba.

641 CÉ1 149

642 Perugia, Umbria.

a helyre, ahol az igen szent test nyugszik,⁶⁴³ és a lépcsőkön át sírjához akart lépni, sok vért hányt. De [betegségétől] a legeslegjobban megszabadulva, beszélni kezdett, és elkezdte normális módon becsukni és kinyitni a száját.⁶⁴⁴

30 Egy asszonynak, minthogy kő volt a torkában, a túl nagy hőség miatt elsorvadt a nyelve. Nem tudott sem beszélni, sem enni, sem inni. Mivel sokféle gyógyszer alkalmazása után sem érzett semmiféle javulást és megkönnyebbülést, végül szívében fogadalmat tett Szent Ferencnek, és hirtelen, miután megnyílt a húsa, kiadta a torkából a követ.⁶⁴⁵

31 Greccio⁶⁴⁶ várában egy ifjú elveszítette hallását, emlékezetét és beszédképességét. Szülei alázatosan fogadalmat tettek Szent Ferencnek, és miután fogadalmukat teljesítették, egészségesen és épen kapták vissza fiukat.⁶⁴⁷

32 Bertalan Arpino⁶⁴⁸ várából, a sorai püspökség területén, aki hét éve volt megfosztva hallásától, Szent Ferenc nevének segítségül hívására visszanyerte azt.⁶⁴⁹

33 Szicíliában, egy Piazza Armerina⁶⁵⁰ faluba való beszédképességétől megfosztott asszony szívének nyelvével imádkozott Szent Ferenchez, és a vágyva vágyott beszéd kegyelmét visszanyerte.⁶⁵¹

643 Az assisi Szent György-templomba.

644 CÉ1 149

645 CÉ1 150

646 Greccio: Rieti megye, Lazio.

647 CÉ1 150

648 Arpino: Frosinone megye, Lazio.

649 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 143-ben kerül elő.

650 Piazza Armerina: Enna megye, Szicília.

651 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 144-ben kerül elő.

34 Nicosia⁶⁵² városában egy pap a reggeli zsolozsmára a szokott módon fölkelt, és amikor a felolvasó a szokásos áldásra kérte,⁶⁵³ valami érthetetlen nyelven válaszolva csikorgatta a fogait. Így vitték haza, elméjében háborodottan, és beszédképességét egy hónapra egészen elveszítette. Mikor azonban Isten egy emberének tanácsára fogadalmat tett Szent Ferencnek, az örültségtől megszabadulva, ismét tudott beszélni.⁶⁵⁴

652 Nicosia: Enna megye, Szicília.

653 Mielőtt a felolvasó felolvasna egy a zsolozsmában használatos szöveget, a celebráns elé járul, és áldást kér.

654 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 145-ben kerül elő.

A LEPRÁSOKRÓL ÉS AZ ÖRDÖGTŐL MEGSZÁLLOTTAKRÓL

35 San Severinóban⁶⁵⁵ volt egy teljesen leprás ifjú, név szerint Acto. Minden tagja dagadt és puffedt volt, úgyhogy szörnyülködő tekintettel látta mindezt maga is.⁶⁵⁶ A szerencsétlen állandóan a betegágyában feküdt, és így sok szomorúságot okozott szüleinek. Egy nap az apja odalépett hozzá, és azt tanácsolta neki, hogy ajánlja magát Szent Ferencnek. Miután a fiú örömet beleegyezett, apja hozott egy gyertyakanócot, amivel megmérték a magasságát, és az ifjú megfogadta, hogy minden évben ilyen nagyságú gyertyát visz Szent Ferencnek.⁶⁵⁷ Amint a fogadalmat letette, az ágyból azonnal felugorva megtisztult a leprától.⁶⁵⁸

36 Egy másik, egyik felére béna és leprás férfi, név szerint Bonushomo, Fano városából, miután szülei Szent

655 San Severino: Macerata megye, Marche.

656 Úgy kell-e értenünk, hogy egész teste el volt deformálódva, vagy a látásmódja az, ami mindent deformál? (A latin szövegbe mindkettő belefér. VK.) A lepra sajátos kapcsolatot teremt a beteg és a szent között, aki hajdan szolgálta a leprásokat.

657 A távolból tett feltételes fogadalom példaszerű esete, a csodásan meggyógyult személy méretének megfelelő viasz adománnyal.

658 CÉ1 146

Ferenc templomához⁶⁵⁹ vittek, mindkét betegségből teljesen felgyógyult.⁶⁶⁰

37 A folignói Péter, amikor egy időben Szent Mihály szentélyébe⁶⁶¹ zárandokolt, s közben egy forrás vizét megkóstolta, úgy tűnt neki, hogy [a vízzel együtt] ördögöket [is] ivott. S így megszállottan három éven át nagyon csúnyán beszélt, és olyan dolgokat tett, amiket látni is borzalmas. Ez az ember a boldogságos atya sírját⁶⁶² érintve, miközben az ördögök kegyetlenül tépték-szaggatták, csodálatosan megszabadult.⁶⁶³

38 Egy Narni városába való, ördögtől megszállott aszszonynak Szent Ferenc *látomásban*⁶⁶⁴ azt parancsolta, hogy vessen magára keresztet. Mivel azonban esztét veszítve, ő egyáltalán nem tudott keresztet vetni magára, a szent atya jelölte meg a kereszt jelével, és elűzött tőle minden ördög által okozott szenvedést.⁶⁶⁵

39 Férfit is sokat és nőt is megszabadított Isten szentje az ilyenfajta szerencsétlenségektől. De mivel ezek száma hihetetlenül nagy, teljesen indokolt, ha sokról hallgatunk.⁶⁶⁶

659 Az assisi Szent György-templomba.

660 CÉ1 146

661 Szent Mihály híres szentélye Monte Garganóban, Foggia megye, Apulia.

662 Az assisi Szent György-templomban.

663 CÉ1 137

664 Szám 12,6

665 CÉ1 138

666 CÉ1 138

NÉGY, HALÁLBÓL FELTÁMASZTOTTRÓL⁶⁶⁷ ÉS SOK MÁS HALÁLBÓL VISSZAHÍVOTTRÓL

40 Capua városában, mialatt egy fiú sok-sok társával együtt játszott a Volturno folyó⁶⁶⁸ partján, nagyon óvatlan lévén beleesett a folyóba. A *folyó árja*⁶⁶⁹ gyorsan elnyelte, és a halottat az iszapba temette. A gyerekek hangos kiáltozására pedig – akik a folyó mentén együtt játszottak vele – gyorsan sok férfi és asszony érkezett oda. Amikor megtudták, hogy mi történt a fiúval, sírva kiáltozták: „Szent Ferenc, Szent Ferenc, add vissza a gyermeket a szolgálatodban fáradozó apjának és nagyapjának!” Valóban, a gyermek apja és nagyapja lehetősége szerint áhítatosan szolgált egy Szent Ferenc tiszteletére épített templomban.⁶⁷⁰ És amikor az egész tömeg alázatosan és gyakran Szent Ferenc érdemeit hívta segítségül, a lármát hallva, odajött egy messze távol álló [tapasztalt] úszó.

667 Ez a CRÉCs nagy újítása, hiszen a CÉ1-ben egyetlen valós feltámasztás sem szerepelt. Ebben a korban a feltámasztás esetei – a legnagyobb bizonyító erővel rendelkező csodák – elengedhetetlenné váltak az éltszentség elismeréséhez.

668 A Volturno az Appennineken ered, átfolyik Capuán, és Campania északi részén ömlik a Tirrén-tengerbe.

669 Zsolt 45 (46),5

670 Ennek a templomnak már maga a megépítése is bizonyítja Ferenc kultuszának elterjedését.

Miután hosszú késedelmeskedés után [végre] kiderült számára, hogy egy fiú a folyóba esett, *segítségül hívván* Krisztus *nevét*,⁶⁷¹ és bízván Szent Ferenc érdemeiben, ruháit levetette, és meztelenül beleugrott a vízbe. Mivel azt a helyet, ahol a gyerek beleesett, nem egészen jól ismerte, elkezdte a folyó partját és medrét itt is, ott is gondosan átvizsgálni. Végül, isteni akaratból, megtalálta azt a helyet, ahol az iszap sírdomb módjára fedte a fiú holttestét. Majd kiásva és partra vonva azt, szomorúan nézte a halottat. Jóllehet a nép, mely ott állt, hogy lássa a halott ifjút, valóban sírt és jajgatott, de továbbra is kiáltotta: „Szent Ferenc, add vissza a gyermeket az apjának!” Még a zsidók is, akik természetes emberi érzéstől indítva odajöttek, ezt mondogatták: „Szent Ferenc, add vissza a gyermeket apjának!”⁶⁷² Szent Ferenc, a nép iránta érzett nagy tisztelete miatt, mintegy annak hatására megjelent, és az imádságoktól megindítva a halott fiút rögtön föltámasztotta. Az pedig, miután mindenki örömeire és csodálkozására föltámadt, könyörögve kérte, hogy vigyék Szent Ferenc templomába.⁶⁷³ Erre mindnyájan dicsérték az Istent, aki szolgálja által ily nagy dolgokat volt kegyes művelni.⁶⁷⁴

41 Sessa városában⁶⁷⁵ az „oszlopokhoz”-nak nevezett negyedben, a lelkek elvesztője és a testek gyilkosa, a gonosz lélek lerombolt és összedöntött egy házat. Mert bár megkísérelte, hogy sok gyermeket elpusztítson, akik a körül

671 ApCsel 22,16

672 Ez a mondat csak egyszer szerepel a CÉCs 44-ben, abból a tényből kifolyólag, hogy a másoló úgy gondolta, hogy ezt egyszer már leírta.

673 Feltehető a kérdés, hogy a helyi templomról van-e szó, amelynek felépítésében részt vett a gyermek apja és nagyapja, vagy pedig az új assisi Szent Ferenc-templomról?

674 Eredeti csodaleírás, majd a CZs 15-ben kerül elő utalásként.

675 Sessa Aurunca: Caserta megye, Campania.

a ház körül gyermeki önfeladtséggel játszottak, csupán egy ifjút ragadott el, akit a leomló ház azonnal megölt. Mindenhonnan összefutottak a férfiak és asszonyok, akiket az összedőlő ház robaja riasztott, és a gerendákat innen is, onnan is eltávolítva, mutatták a halott fiút a szerencsétlen anyának. Ő pedig arcát marcangolva és haját tépve, a lehető legkeservesebb zokogással telten, könnyek záporát ontva, úgy, ahogy tudott, fölkiáltott: „Szent Ferenc, Szent Ferenc, add vissza nekem a fiamat!” De nem csak ő, hanem mindenki, aki ott volt, úgy a férfiak, mint az asszonyok, keserűen sírtak mondván: „Szent Ferenc, add vissza a fiát a szerencsétlen anyának!” Az anya, amikor az oly súlyos fájdalom után ismét lélegzetvételhez jutva, egy óra múltán *magához tért*,⁶⁷⁶ ilyen fogadalmat tett: „Ó, Szent Ferenc, add vissza nekem, legszerencsétlenebbnek szeretett fiamat, és én körülveszem oltárod ezüstfonallal, betakarom új terítővel, és gyertyákkal rakom körül egész templomodat.”⁶⁷⁷ És így, mivel éjszaka volt, a holttestet egy ágyra fektetve várták a következő napot, hogy eltemessék. Éjfél körül azonban az ifjú ásítani kezdett, és minthogy tagjai felmelegedtek, mielőtt a nap felvirradt, teljesen újraéledt, és a dicséret szavai törtek elő belőle. Mivel csodálkozva látták, hogy egészséges és sértetlen, az egész nép és a papság a lehető legájtatosabban rőtta le háláját Szent Ferencnek.⁶⁷⁸

676 ApCsel 12,11

677 Ismét kérdés, hogy a helyi templomról vagy az új assisi Szent Ferenc-templomról van-e szó?

678 Eredeti csodaleírás, majd a CZs 15-ben kerül elő utalásként.

42 Szicíliaiban egy Raguzából⁶⁷⁹ származó ifjú, név szerint Gerlandino, szüret idején szüleivel együtt kiment a szőlőbe. Amikor [a fiatalember] bemászott a szőlőprés alá, hogy a borosmedencében a tömlőket megtöltse, miután a gerendaszerkezet magától megmozdult, azok az óriási kövek, melyekkel a szőlőtörkölyt préselik,⁶⁸⁰ váratlanul halálos ütéssel zúzták össze a fejét. Sietett az apa a fiához, de kétségbeesésében nem segített kövek alá temetett fián, hanem úgy hagyta a kórákás alatt, ahogy az ráomlott. Oda futottak a gyorsabb szőlőművesek, főleg, akik a robaj baljóslatú hangját hallották, és szánva a szerencsétlen apát, kihúzták a fiát az omladék alól. Majd félretéve az élettelen testet, letakarták, és a megrendült emberek csak temetésével foglalkoztak. Apja azonban állhatatosan Jézus lábához vetette magát, hogy Szent Ferenc érdemeiért, akinek ünnepnapja akkor közelgett,⁶⁸¹ egyetlen fiát kegyeskedjék visszaadni neki. Megkérte a könyörgéseket, vallásos szolgálatokat fogadott, és megígérte, hogy a szent férfi földi maradványait⁶⁸² a lehető leghamarabb meglátogatja. Közben odafutott a szerencsétlen anya, teljes erejéből rohanna roskadt halott fiára, és maga is gyászolva, méltán kétszerezte a gyászolók gyászát. A fiú ezután mindjárt felátadva megdorgálta a gyászolókat, és örvendett annak,

679 Ragusa: Szicília.

680 A latin *vinatia* a préselés, ami elválasztja a törkölyt és a mustot, vagyis a folyékony levét és a keményebb részeket, a szőlő héját, magját, kocsányát.

681 Október 4-e. A szüret általában szeptemberben van. A gyűjteményben megjegyzik, hogy több csoda a szent ünnepének közeledtével történik: a bajban lévő személyek vagy önkéntelenül gondolnak Ferencre ebben az időszakban, vagy mások ösztönzik őket erre, maguk a csodák pedig arra serkentik őket, hogy megüljék az ünnepet. A csodák tehát hozzájárulnak ahhoz, hogy az időpontokat és a ferences helyek hírnevét állandósítsák.

682 Ez esetben egészen biztosan Assisiről van szó, valószínűleg Szent Ferenc új templomáról.

hogy Szent Ferenc támogatásával visszatért az életbe. Azután az emberek, akik összegyűltek, *dicsérték az Urat a magasságban*,⁶⁸³ aki szentje révén megszabadította a halottat a halál kötelékétől.⁶⁸⁴

43 A negyedik halottat Németföldön támasztotta föl, amiről Gergely pápa úr Szent Ferenc átvitelének idején⁶⁸⁵ minden testvért, aki az átvitelre és a káptalanra összegyűlt Assisiben,⁶⁸⁶ apostoli levéllel⁶⁸⁷ értesített és örvendeztetett meg. Ennek a csodának a menetét, mivel nem ismertem, nem írtam meg, mert hiszem, hogy a pápai tanúsító irat minden állítás kiemelkedő bizonyítéka.⁶⁸⁸ De most már térjünk át a többiekre, akiket magának a halálnak a torkából ragadott ki.⁶⁸⁹

44 Szicíliaiban, Piazza falucskában egy olyan ifjúnak a lelke, akit egyházi szertartással már Teremtőjének ajánlottak,⁶⁹⁰ mialatt egy nagybátyja fogadalmat tett, a szent atya támogatásával, magából a halálba szállásból fordult vissza.⁶⁹¹

683 Zsolt 148,1

684 Eredeti csodaleírás, majd a CZs 15-ben kerül elő utalásként.

685 1230. május 25-én.

686 A nagykáptalant Assisiben tartották. Ekkor történt meg a szent testének átvitele [*translatio* – VK.], és Illés testvérnek az a meghíusult kísérlete, hogy Johannes Parenti ellenében visszatérjen a rend vezetésébe.

687 IX. Gergely *Mirificans misericordias suas* bullája 1230. május 16-án kelt.

688 Ez a mondat bizonyos zavart jelez. Celanói Tamás nem tudta feljegyezni a CÉ1-ben, mely az esemény előtt íródott, és kétségtelenül zavarja őt, hogy nem tud mást erről, mint amit a pápai levél mond, vagyis igen keveset.

689 Eredeti csodaleírás, majd a CZs 15-ben kerül elő.

690 A lélekajánlás olyan imádság, mellyel az egyház egy haldokló tagját segíti halálküszölmében.

691 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 62-ben kerül elő. Jól megkülönböztetjük a feltámasztásokat (a négy előző eset, ahol valóban meghalt az, akit majd csodásan feltámasztott), a „kvázi” feltámasztásoktól, ahol az, akivel a csoda történik, a halál küszöbén áll.

45 Ugyanabban a faluban,⁶⁹² amikor egy Sándornak nevezett fiatalember egy magas sziklán társaival együtt kötelet húzott, a kötél elszakadt, ő pedig a szikláról lezuhant. Mikor elvitték, úgy vélték, már halott. Amikor apja sírással és zokogással telten Krisztus szentjének,⁶⁹³ Ferencnek fogadalmat tett, épen és egészségesen kapta vissza.⁶⁹⁴

46 Egy bizonyos városban⁶⁹⁵ egy szárazbetegségtől⁶⁹⁶ szenvedő, már halálán lévő asszony fölött a lélekajánlás szertartását⁶⁹⁷ végezték. A körülötte állók azonban a legszentebb atyát hívták segítségül, és ezután mindjárt *egészséges lett*.⁶⁹⁸

47 Mialatt két ember dolgaik intézése végett együtt Monte Trapaniba⁶⁹⁹ ment, egyikük *halálosan*⁷⁰⁰ megbetegedett. A gyógyítására hívott orvosok rohantak, de semmit sem javítottak egészségi állapotán. Az egészséges másik társ Szent Ferencnek oly módon *fogadott fogadalmat*,⁷⁰¹

692 Piazza Armerina.

693 Ferenc elnevezése, mint *sanctus Christi* a CRÉCs újjítása. A CÉ1-ben *Sanctus Dei*-nek volt nevezve, amit a CRÉ más alkalmakkor használ.

694 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 63-ben kerül elő.

695 „Egy bizonyos városban”: a legenda más kéziratföredékeiben Piazza Armerina. A négy jelenetben, amelyben szerepel ugyanaz a szicíliai helység *burgusnak*, *vicusnak*, *burgusnak és oppidum*nak van nevezve. Ez azt bizonyítja, hogy Celanói Tamásnak nem sok fogalma volt sem fontosságáról, sem védelmi rendszeréről.

696 Szárazbetegség: folyamatos lázzal járó betegség, melynek következménye a sorvadás.

697 A lélekajánlás fontos mozzanata a betegellátás szertartásában, melynek során a haldokló körül imádkozók kérik Istent, hogy fogadja a halálközelmét vívó ember lelkét a mennybe.

698 Mt 12,13. Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 64-ben kerül elő.

699 Monte Trapani várát, mely Trapani városát uralja, a későbbiekben Monte San Giulíanak hívják, majd 1934 óta Ericének (Szicília).

700 Zsolt 67 (68),21

701 Zsolt 131 (132),2

hogy ha a beteg az ő érdemeiből visszakapja egészségét, ünnepét évenként ünnepélyes misével tartja meg. Miután tehát fogadalmat tett, és visszament a házba, a beteget, akit beszédképesség nélkül és eszméletlenül hagyott ott, és akiről azt gondolta, hogy a halál kényszerét már magára vette, ismét korábbi jó egészségében találta.⁷⁰²

48 Egy gyermek⁷⁰³ Todi⁷⁰⁴ városában nyolc napon keresztül szinte halálra váltan *ágyban feküdt*:⁷⁰⁵ szája teljesen összezárva, szeme világa elvesztve, arcának, kezének és lábának bőre, mint a kormos fazék, teljesen megfeketedve. Életének megmentéséről már mindenki lemondott, de anyjának fogadalmára csodálatos gyorsasággal egészségessé vált. Ő pedig, jóllehet kis fiúcska volt, aki *nem tud beszélni*,⁷⁰⁶ gügyögve mégis azt mondogatta, hogy Szent Ferenc által szabadult meg.⁷⁰⁷

49 Egy fiatalember, amikor egy igen magas helyen tartózkodott, onnét lezuhanva beszédképességét és végtagjainak minden funkcióját elveszítette. Minthogy *három napon át nem evett, nem ivott*,⁷⁰⁸ sem nem érzékelt semmit, halottnak hitték. Anyja azonban semmiféle orvos támogatását nem keresve Szent Ferencről kérte egészségét. S miután így fogadalmat tett, és elevenen és sértetlenül visszakapta, dicsérni kezdte az Üdvözítő mindenhatóságát.⁷⁰⁹

702 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 66-ben kerül elő.

703 A CÉ1 139 szerint Matheus.

704 Todi: Perugia megye, Umbria.

705 Mt 9,2

706 Jer 1,6

707 CÉ1 139

708 ApCsel 9,9; Mt 11,18

709 CÉ1 140

50 Egy arezzói gyermek, név szerint Gualterius, állandó láztól szenvedett, és két részből álló fekély⁷¹⁰ gyötörte. Már minden orvos felhagyott a reménnyel. Miután szülei Szent Ferencnek fogadalmat tettek, visszanyerte az óhajtott egészséget.⁷¹¹

710 Tályog, ödéma.

711 CÉ1 140

A VÍZKÓROSOKRÓL, A BÉNÁKRÓL ÉS
GUTAÜTÖTTEKRŐL,⁷¹² VALAMINT A SÉRVESEKRŐL

51 Fano városában egy vízkórság betegségével fogva tartott személy Szent Ferenc révén kiérdemelte, hogy ettől a betegségtől teljesen megszabaduljon.⁷¹³

52 Egy asszony Gubbio városából bénán *ágyban fekvő*.⁷¹⁴ Amikor megszabadulásáért Szent Ferenc nevét harmadszorra hívta segítségül, a betegsége elhagyta, és meggyógyult.⁷¹⁵

53 Egy lány Arpinóból, a sorai egyházmegyéből, akit a bénulás betegsége annyira fogva tartott, hogy végtagjainak rendezetlensége és az idegek általi kicsavarodása miatt minden emberi cselekedetre képtelenné vált, úgy tűnt, hogy inkább gonosz lélek háborgatja, semmint emberi lélek élteti. A betegség által okozott sérülések ugyanis annyira visszavetették [a fejlődésben], hogy úgy látszott,

712 A latin *paraliticus* jelenti a szélütést vagy gutaütést, vagyis az agyvérzést és az annak következtében fellépő bénulást. (VK.)

713 CÉ1 141

714 Mt 9,2

715 CÉ1 142

mintha egészen korai bölcsős korához tért volna vissza. Végül anyja, isteni sugallatra, Szent Ferencnek a Vicalvi mellett lévő templomába⁷¹⁶ vitte bölcsőben. És ott, miután könnyeit ontotta és megsokszorozta imádságait, a betegség minden veszedelmétől megszabadulva visszanyerte előbbi életkorának megfelelő állapotát és egészségét.⁷¹⁷

54 Ugyanabban a városban⁷¹⁸ egy ifjút anyja a már említett templomba vitt,⁷¹⁹ mert a bénulás annyira fogva tartotta, hogy bezárta szájának ajtaját, és szemeit félrefordította. Mivel pedig az ifjú sehogyan nem tudott mozogni, anyja imádkozott érte alázatosan, és mielőtt hazaért volna, visszakapta korábbi egészségét.⁷²⁰

55 Poggibonsiban egy lány, név szerint Ubertina, mivel olyan súlyos betegségbe esett,⁷²¹ hogy gyógyíthatatlanul szenvedett, szülei emberi orvosságban már nem reménykedve, minden igyekezetükkel Szent Ferenc támogatását kívánták. Ezért egyetértően megfogadták, hogy ha lányukat ebből a szokatlan betegségtől megszabadítja, a boldogságos [atya] vigíliáján⁷²² minden évben böjtölnek, ünnepnapján pedig megvendégelnek néhány szegényt. Miután fogadalmat tettek, a lány az ártalmas betegségnek⁷²³ semmiféle hatását nem érezve többé, teljesen megszabadulva meggyógyult.⁷²⁴

716 A szentélyt már említette a CRÉCs 18.

717 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 72-ben kerül elő.

718 Arpino.

719 Ld. CRÉCs 18 és 53: „Szent Ferencnek a Vicalvi mellett lévő temploma.”

720 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 73-ben kerül elő.

721 Epilepszia.

722 Október 3-a. Egy szent ünnepe, akit duplex zsolozsmával ünnepeltek, az égi születésnapját megelőző nap vesperásával kezdődik.

723 E fogadalommal Ferenc úgy jelenik meg, mint „a szegények patriarchája”.

724 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 74-ben kerül elő.

56 Petrus Mancanella, gaétai⁷²⁵ polgár szélütés betegségének következtében elvesztette az egyik karja és keze használatának képességét, szája meg egészen a füléig csavarodva eltorzult. Amikor pedig az orvosok tanácsára bízta magát, elvesztette látását és hasonlóképpen hallását is.⁷²⁶ Végül alázatosan fogadalmat tett Szent Ferencnek, és így a boldogságos férfi érdeméből minden említett betegségtől megszabadult.⁷²⁷

57 Egy todi polgár a köszvénytől annyira szenvedett, hogy a fájdalom hevessége miatt egyáltalán nem tudott pihenni. Végül, amikor már úgy látszott, hogy a végét járja, miután az orvosok semmiféle orvossága nem hozott neki megkönnyebbülést, egy pap színe előtt Szent Ferenchez kiáltott, és fogadalmat téve visszanyerte korábbi egészségét.⁷²⁸

58 Egy Bontadosus nevű embernek, mivel a lábában olyan súlyos fájdalmai voltak, hogy egyáltalán nem tudott mozogni, miután elvesztette étvágyát és aludni sem tudott, egy asszony azt tanácsolta, hogy alázatosan tegyen fogadalmat Szent Ferencnek. De ő, amikor a túl nagy fájdalom miatt, ami hatalmába kerítette, azt mondta, nem hiszi, hogy Ferenc szent, az asszony nem kevésbé állhatatos buzdítására, ily módon tett fogadalmat: „Szent Ferencnek ajánlom magam – mondta –, és elhiszem, hogy szent, ha engem három napon belül megszabadít ettől

725 Gaéta: Latina megye, Lazio.

726 Celanói Tamás itt gúnyolja az orvostudományt.

727 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 75-ben kerül elő.

728 CÉ1 141

a betegségtől.”⁷²⁹ Nem sokkal ezután, maga is csodálkozva ezen, felkelt, mert visszatért egészsége, amely elhagyta.⁷³⁰

59 Egy asszony, mivel sehogyan sem tudott mozogni, sok éven át feküdt betegágyában. Miután Szent Ferenc révén meggyógyult, teljesítette életének megszokott feladatait.⁷³¹

60 Egy ifjút Narni városában tíz éven át igen súlyos betegség tartott fogva, úgyhogy teljesen fel volt puffadva, és semmiféle gyógyszeről nem tudott meggyógyulni. Anyja fogadalommal Szent Ferencnek ajánlotta, és tüstént visszakarta tőle jó egészségét.⁷³²

61 Ugyanabban a városban⁷³³ egy asszonynak nyolc éve el volt száradva a keze, úgyhogy semmi munkát nem volt képes végezni vele. *Látomásban megjelent*⁷³⁴ neki Szent Ferenc, és kezét kinyújtva⁷³⁵ a munkában az egészséges-sel egyenrangúvá tette.⁷³⁶

62 Spello várában egy ember⁷³⁷ két éve oly súlyosan szenvedett a sérvétől, hogy [a has] alsó részein keresztül zsigerei mind kitüremkedtek. Hosszú időn át ugyanis

729 Bontadosus nem tesz mást, minthogy még nyersebben kifejezi azt a számítgatást, amely valahol ott van a távolból feltételekkel tett fogadalmak mögött. Ferencnek határidőt szab, amin túl a megszabadulás már nem neki tulajdonítható.

730 CÉ1 142

731 CÉ1 141

732 CÉ1 141

733 Narni

734 Dán 4,10; Mt 1,20

735 A latin kifejezés *manum eius extendens* kétféleképpen érthető. Lehet úgy is értelmezni, hogy Szent Ferenc nyújtotta ki felé a saját kezét, de úgy is, hogy Ferenc az asszony kezét nyújtotta ki, és úgy gyógyította meg. De még az is belefér, hogy az asszony nyújtotta ki feléje kezét, és így gyógyult meg. (VK.)

736 CÉ1 141

737 A CÉ1 144 szerint Imperator volt a neve.

nem tudta azokat sem belülről visszahúzni, sem visszahelyezni. Ezért orvosokhoz folyamodott, de kiábrándulva belőlük,⁷³⁸ az isteni segítség felé fordult. Amikor áhítatosan segítségül hívta Szent Ferenc érdemeit, azonnal csodálatosan meggyógyulva, ámulatra készítette azokat, akik őt korábban ismerték.⁷³⁹

63 Egy fiatalembernek, név szerint Ionathasnak a sorai püspökségben belei kifordulása már annyit ártott, hogy az orvosok semmiféle gyógyszere nem tudott rajta segíteni. Történt, hogy egy napon felesége Szent Ferenc egyik templomába ment.⁷⁴⁰ Amikor férje egészségéért imádkozott, a testvérek közül⁷⁴¹ valaki egyszerű lélekkel ezt mondta neki: „Menj, mondd férjednek, hogy ajánlja magát fogadalommal Szent Ferencnek, és a sérv helyét⁷⁴² jelölje meg a kereszt jelével.” Az asszony, amikor hazatért, ezt elmondta férjének. Az pedig fogadalommal Szent Ferencnek ajánlva magát, a baj helyére keresztet rajzolt, és belei azonnal visszatértek eredeti helyükre. *Elámult* a férfi *a nem várt hirtelen egészség miatt*,⁷⁴³ és hogy vajon tényleg ez-e az igazi egészség, ami ilyen hirtelen rámosolygott, elkezdte sokféle gyakorlattal kipróbálni. Amikor pedig magas láztól szenvedett,⁷⁴⁴ *álmában megjelent*

738 CÉ1 144 pontosítja, hogy a beteg nem tudta kifizetni az orvosok által kért összeget.

739 CÉ1 144

740 Lehetséges, hogy talán „Szent Ferencnek a Vicalvi mellett lévő templomába”, amit a CRÉCs 18,53 és 54 említ.

741 A kisebb testvérek helyi templomáról van tehát szó.

742 A kisebb testvérek szent patrónusuk kultuszának terjesztésén munkálkodnak.

743 Bölcs 5,2. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az eredeti szövegben a *salus* szó üdvösség értelemben értendő. (VK.)

744 Ezeknek a meggondolatlan gyakorlatoknak a következtében.

neki⁷⁴⁵ Szent Ferenc, és *nevén szólítva* őt, *ezt mondta*.⁷⁴⁶
„*Ne félj*,⁷⁴⁷ Ionathas, mert meg fogsz gyógyulni *betegségedből*.⁷⁴⁸” Ennek a csodának legnagyobb hitelül az szolgált, hogy egy Róbert nevű vallásos férfinak megjelent Szent Ferenc, és amikor megkérdezte tőle, hogy kicsoda, azt válaszolta: „*Én vagyok, Ferenc, aki azért jöttem, hogy meggyógyítsam egyik barátomat.*”⁷⁴⁹

64 Szicíliában csodálatosan megszabadított egy Péter nevű embert, aki nemi szerveinek hirtelen keletkezett sérvétől szenvedett, amikor az megígérte, hogy elzarándokol sírjához.⁷⁵⁰

745 Mt 1,20

746 Iz 40,26

747 Lk 5,10

748 Lk 13,12

749 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 114-ben kerül elő.

750 Valószínű, hogy az assisi Szent Ferenc-templom, mivel a csoda nem jelenik meg a CÉ1-ben. Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 115-ben kerül elő.

KÉT VÉRFOLYÁSTÓL MEGSZABADÍTOTT ASSZONYRÓL ÉS NÉHÁNY MÁS BETEGRŐL

65 Egy nemes asszony, név szerint Rogata a sorai püspökségben, mivel huszonhárom éve *vérfolyásban szenvedett*,⁷⁵¹ amikor hallotta, hogy egy fiú római tájszólásban⁷⁵² azokról a csodákról énekel, amelyeket Isten ezekben a napokban művelt Szent Ferenc által, a rendkívüli fájdalomtól megrendülve, keserves sírásban tört ki. És mivel így bizalom ébredt benne, ezt *kezdte magában mondogatni*.⁷⁵³ „Ó, boldogságos atya, Ferenc, aki által ekkora csodák ragyognak, bárcsak kegyes lennél engem megszabadítani ettől a betegségtől! Eddig még nem műveltél ilyen hatalmas csodát.” A túlzott vérfolyástól ugyanis az előbb említett asszony gyakran úgy látszott, hogy meghal, ha pedig valamikor a vérfolyás megszűnt, egész testében fölpuffadt. Mit mondjunk még többet? Néhány nap elteltével érezte, hogy a boldogságos Ferenc érdemeiből megszabadult.

751 Mt 9,20

752 Vagyis olasz nyelven. Sajnálhatjuk, hogy ilyen ének nyomai nem maradtak fenn.

753 Lk 7,49

Fiát is, név szerint Marinuszt, akinek a karja béna volt,⁷⁵⁴ Isten szentje csupán a fogadalomra megszabadította.⁷⁵⁵

66 Egy szicíliai asszonyt, akit hét éve *vérfolyás*⁷⁵⁶ gyötört, Szent Ferenc, Krisztus zászlóhordozója,⁷⁵⁷ egészségessé tett.⁷⁵⁸

67 Egy asszony, ugyanazon a szigeten,⁷⁵⁹ bár tudta, hogy Szent Ferenc ünnepnapja van, nem törődve azzal, hogy a *szolgái munkától*⁷⁶⁰ távol tartsa magát, maga elé készítette a kenyérsütő edényt. Miután lisztet tett bele, és azt feltűrt karokkal gyúrta, a liszt csakhamar olyan lett, mint amit alvadt vérrel hintettek be.⁷⁶¹ Mikor az asszony ezt megdöbbenve észrevette, kiáltozva hívogatni kezdte a szomszédasszonyait. De minél többen gyűltek össze a látványra, annál inkább sokasodtak a vérerek a tésztában. Bánta az asszony, hogy azt tette, amit tett, és *fogadalmat fogadott*,⁷⁶² hogy az ő ünnepén többé szolgálai munkát nem merészel végezni. Miután tehát ígéretét megerősítette, megszűnt a vér szivárgása a tésztából.⁷⁶³

754 A gyűjtemény első fejezetében kellett volna szerepelni a zsugorban szenvedők között, de ide lett beillesztve az anyjával való szoros kapcsolata miatt.

755 Eredeti csodaleírás, majd a CZs 16-ban kerül elő utalásként. Kétségtelenül úgy kell érteni, hogy a fiú gyógyulását Rogata önmagáért tett fogadalmának ráadásaként kapta meg.

756 Mt 9,20

757 Ld. CRÉCs 2 és 16.

758 Eredeti csodaleírás, majd a CZs 16-ban kerül elő.

759 Szicíliaiban.

760 Lev 23,7

761 Ez a csoda „a hitetlenek büntetése” kategóriába tartozik, mégis a vérfolyások két megelőző esetéhez kapcsolódik.

762 Zsolt 131 (132),2

763 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 107-ben kerül elő.

68 Egy vicovarói klerikus, név szerint Máté, *halálos mérget ivott.*⁷⁶⁴ Ettől annyira rosszul lett, és ez annyira nyilvánvalóan ártott neki, hogy nem lévén ereje sehogyan sem beszélni, csak a rögtön bekövetkező halált várta. Még az a pap sem bírta belőle egy szót sem kicsikarni, aki azért jött hozzá, hogy meggyóntassa. Ő maga azonban *szívében*⁷⁶⁵ alázatosan Krisztushoz imádkozott, hogy Szent Ferenc érdemeiből szabadítsa meg. Amikor pedig végre Szent Ferenc nevét megnevezte – tanúsítják a jelenlévők –, kihányta a mérget.⁷⁶⁶

69 Egy emberen, mivel a fejét súlyosan megsebesítette egy vas nyílhegy, és maga a nyílvessző a szemüregén át behatolva, ott maradt a fejében, az orvosok semmiféle orvosszere nem tudott segíteni. Ezért aztán áhítatos könyörgéssel Isten szentjének, Ferencnek ajánlotta magát fogadalommal, azt remélve, hogy az ő kedvezése révén majd meg tud szabadulni. Mialatt valamicskét pihent és aludt, *álmában azt mondta*⁷⁶⁷ neki Szent Ferenc, hogy a nyílvesszőt a fej hátsó részén át húzassa ki. Másnap pedig úgy cselekedvén, ahogy *álmában látta,*⁷⁶⁸ minden nagyobb nehézség nélkül megszabadult.⁷⁶⁹

70 Egy testvér⁷⁷⁰ az ágyékában lévő fekély miatt olyan súlyos beteg volt, hogy már lemondott egészségének

764 Mt 16,18

765 Zsolt 13 (14),1

766 Eredeti csodaleírás, majd a CZs 16-ban kerül elő utalásként.

767 Ter 31,24

768 Ter 31,10

769 CÉ1 143

770 A CÉ1 145 pontosítása szerint marchei származású kisebb testvérek. A Szent Ferenc halála utáni csodák sorában itt fordul elő az egyetlen ferences, mint aki a csodás gyógyítás jótéteményét élvezte.

bármiféle ápolásáról. Amikor miniszterétől⁷⁷¹ engedélyt kért Szent Ferenc nyughelyének⁷⁷² meglátogatására, a miniszter pedig – nehogy a fáradtság miatt nagyobb baja essék – megtagadta tőle, a megszorított testvérnek ez egy kicsit rosszul esett. De egy éjszaka megjelent neki Szent Ferenc, mondván: „Ne búsulj többet, fiam, hanem vedd le a bundát, amit felvettél, tedd le a flastromot a sebről, valamint tartsd meg reguládat,⁷⁷³ és mindjárt szabad leszel.” Ő pedig *reggél felkelvén*,⁷⁷⁴ parancsa szerint mindent megtett, és birtokába jutott annak a hirtelen jött egészségnek, amiről hallott.⁷⁷⁵

771 Miniszter provinciálisától.

772 Az assisi Szent György-templomban.

773 Ez a tanács diszkrétan azt sugallja, hogy az illető ezelőtt nem tartotta meg a regulát. A testvér ugyanis bundába van öltözve, noha az RB 2,14 pontosítja: „...a testvérek mindannyian szegényes ruhát viseljenek, és megfolytathatják azt darócból vagy más ruhadarabból.” A CÉ2 130 szerint a beteg Ferenc nem fogadja el, hogy habitusát rókaszőrmével béleljék, csak azzal a feltétellel, hogy ha a külsejére is varrnak belőle, hogy mindenki lássa ezt a bélést.

774 Ter 19,27

775 CÉ1 145

ARRÓL, AKIT BILINCSEIBŐL SZABADÍTOTT KI,
ÉS KÉT MÁSIK CSODÁRÓL

71 Mikor Péter székében kilencedik Gergely pápa úr ült,⁷⁷⁶ különböző vidékeken⁷⁷⁷ elkerülhetetlen eretneküldözés támadt. Ennek során Rómában elfogtak többek között egy eretnekséggel vádolt, bizonyos Péter nevű embert, Alife⁷⁷⁸ városából, akit Gergely pápa úr a tivoli püspök⁷⁷⁹ őrizetére bízott. A püspök úgy vette át, hogy püspökségével felel érte, ezért béklyókkal megbilincselte. Igaz, hogy mivel egyszerűsége az ártatlanság reményét keltette, később enyhébb őrizetet kapott. Ahogy beszélnek, a város néhány nemese, akik azt kívánták, hogy a pápa által említett büntetés érje utol a püspököt,

776 1227. március 19-től 1241. augusztus 22-ig. A csodát megfestette Giotto is egy freskón az assisi Szent Ferenc-bazilika felső templomában.

777 Bizonytalán az 1231. februári keltezésű *Excommunicamus et anathematizamus* kezdetű bullájáról, és Anibaldo degli Anibaldi szenátor státútumai révén annak római alkalmazásáról van szó ugyanabban az évben. Ld. GIULIA BARONE, *Eretici e repressione dell'eresia a Roma: dallo Statuto del senatore Annibaldo del 1231 agli Statuti cittadini del 1360*, in *Economia e società a Roma tra Medioevo e Rinascimento. Studi dedicati ad Arnold Esch*, I libri di Viella, 51, kiad. A. Esposito et L. Palermo, Róma, Viella, 2005, 61–82.

778 Alife: Caserta megye, Campania.

779 Tivoli: Róma megye, Lazio. A tivoli püspök 1209 és 1248 között Giacomo Antonio Colonna volt.

a püspök iránti régi keletű gyűlöletből⁷⁸⁰ titkon azt tanácsolták az említett Péternek, hogy szökjék meg. Péter beleegyezett, és egy éjszaka kijövén, gyorsan távolabbra menekült. A szökés kiderülését a püspök igen rosszul viselte: a büntetést is megszeppenve várta, de nem kevésbé fájlalta, hogy ellenségeinek kívánsága valóra vált. Ezért gondosan figyelmet fordított a dologra, és miután a mindenfelé kiküldött nyomozók a szerencsétlent ismét megtalálták, mint háládatlant, a továbbiakban a legszigorúbb őrizet alá helyezte. Sötét tömlöcöt kerestetett, körös-körül erős falakkal. Belül pedig vastag deszkák-ból készült ketrecbe záratta, amit vasszögekkel fogatott össze. Sokfontnyi súlyú, nehéz *vasbilincsekbe verte*,⁷⁸¹ ennivalót *súly szerint*, és italt *mérték szerint*⁷⁸² juttatva neki. Egyébként a szabadulás minden esélye el volt már zárva előle, de mert Isten nem hagyja az *ártatlant elpusztulni*,⁷⁸³ kegyességével Isten gyorsan segítségére sietett. Az ember elkezdte sok sírással és könnyöggel Szent Ferencet segítségül hívni, hogy könyörüljön rajta, annál is inkább, mert hallotta, hogy ünnepeinek már itt a vigíliája.⁷⁸⁴ Ez az ember nagyon bízott Szent Ferencben, mert, ahogy mondta, hallotta, hogy az eretnekek rendkívüli módon csaholtak ellene.⁷⁸⁵ Mikor már közel

780 Ez a tivoli püspök és a város kommunája közötti konfliktus visszhangzik IX. Gergelynek, Tivoli püspökéhez és papságához 1232. szeptember 1-jén Anagniból frott levelében.

781 Zsolt 149,8

782 Ez 4,16

783 Jób 4,7

784 Október 3.

785 Az eretnekek Ferenc elleni bosszúvágyának eléggé különleges tanúsága. Ennek egy talán sokkal egyértelműbb visszhangját találjuk meg a CÉ2 78–79-ben, még Ferenc életében. Ferenc az eretnekek elleni cselekedeteiben sohasem volt sértő, hanem velük kapcsolatos magatartása egyszerűen abban állt, hogy az igaz hitet prédikálta. Így a CÉ1 62-ben: „Megjelenésére

volt ünnepének estéje,⁷⁸⁶ úgy szürkület táján Szent Ferenc szánakozva leszállt a tömlöcbe, és őt saját nevén szólítva megparancsolta neki, hogy hamar keljen fel. Amikor *félelmében megrettenve*⁷⁸⁷ megkérdezte, hogy ki az, azt hallotta, hogy Szent Ferenc van itt. Ő pedig fölkelve magához hívta őret, és ezt mondta neki: „A *hatalmas rémület*⁷⁸⁸ egészen összezavar, mert itt van valaki, aki azt parancsolja, hogy keljek föl, magát pedig Szent Ferencnek mondja.” A börtönőr azonban ezt válaszolta neki: „Feküdj vissza nyugodtan, nyomorult, és aludj! Elment az eszed, mert keveset ettél ma.” Mikor azonban eljött a dél is, és Isten szentje még mindig azt parancsolta neki, hogy keljen fel, azt vette észre, hogy lábbilincsei összetörték és gyorsan a földre hullottak. Amikor pedig tekintetét a börtönre vetette, látta, hogy a deszkák, mivel a szögek messzire kihullottak belőlük, szétnyílnak, és szabad utat kínálnak neki a távozásra. Megszabadult hát, de a döbbenet miatt nem tudott elmenekülni, hanem az ajtónyílás felé kiabálva rémületbe ejtett minden őrt. Mikor az örök jelentették a püspöknek, hogy az ember megszabadult bilincseiből, a püspök azt gondolta, hogy megszökött. Mivel addig még soha nem hallott ilyen csodáról, a félelemtől úgy megrémült, hogy

megszégyenült a gonosz eretnekség, felmagasztosult az Egyház hite, a hívők örömeiben hangos kiáltásokban törtek ki, az eretnekek ellenben elrejtőztek.” Ezt a példát (*exemplumot*) szintén megtaláljuk a Eccle 115-ben: az angol Ágoston testvér; később laodíceai püspök említi, hogy egyszer részt vett Assisiben Szent Ferenc ünnepén (1235?), amikor azon IX. Gergely prédikált és elmondta a két velencei főeretnek történetét, akik először kétségbe vonták, hogy stigmái miatt Ferenc János evangélista fölött állhat. De utána elfogadták ezt a tézist, és egy látomás következtében a pápa révén kiengesztelődtek.

786 Október 3. Szerintünk a jelenet 1231-re helyezhető.

787 1Krn 10,4; Ter 45,3

788 Ter 45,3

a helyről, ahol – mivel beteg volt – üldögelni szokott, leszédült. De amikor a dolgok rendjét megértette, áhítatosan odament a börtönhöz, és Isten erejét nyilvánvalóan felismerve,⁷⁸⁹ éppen ott imádta az Urat.⁷⁹⁰ A bilincseket végül is a pápa úr és a bíborosok színe elé vitték. Ők pedig, amikor látták és hallották, hogy mi történt,⁷⁹¹ csodálkozva áldották az Istent.⁷⁹²

72 Bertalan, gaétai polgár, mikor Szent Ferenc egy templomának építésén nagyon intenzíven fáradozott, éppen egy gerendát akart az épülethez illeszteni. A rosszul elhelyezett gerenda azonban leesett, és [súlyosan] összezúzta a nyakszirtjét. Mivel hatalmas vérvesztése volt, és már éppen csak lélegzett, kérte a szent útravalót egy testvértől.⁷⁹³ De a testvér képtelen volt azt mindjárt megtalálni, és mivel azt hitte, azonnal meg fog halni, Szent Ágoston egy mondását idézte neki: „Higgy, és vetted.”⁷⁹⁴ A következő éjszaka tehát megjelent neki Szent Ferenc tizenegy testvérrrel, és karján egy bárányt⁷⁹⁵ hozott magával. Odament az ágyához, és nevéen szólította⁷⁹⁶ őt, mondván: „*Ne félj, Bertalan! Nem bír veled*⁷⁹⁷ az ellenség, aki meg

789 Mk 5,30

790 Ter 24,26

791 Lk 23,47

792 Dán 13,60. Eredeti csodaleírás, a CÉCs 93-ban szerepel.

793 Egy kisebb testvértől.

794 „Respondit Jesus, et dixit eis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille. Hoc est ergo manducare cibum non qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam. Ut quid paras dentes et ventrem crede, et manducasti.” Szent Ágoston *In Iohannis evangelium tractatus CXXIV*, 25 12, Corpus Christianorum. Series latina, 36, kiad. R. Willems, Turnhout, Brepols, 1954, 254. A lelki áldozásról van szó: hited enyhíti a szent útravaló hiányát, állítja így a testvér Ágostont idézve.

795 Az egész szakasz krisztológikus és eucharisztikus. Ferenc úgy jelenik meg, mint egy a Krisztust hordozó apostolok közül.

796 Ter 4,17

797 Jer 1,19

akar akadályozni abban, hogy nekem szolgálj, mert íme egészségesen föl fogsz kelni. Itt a Bárány is, akit kértél, hogy adják neked, és akit jóra irányuló vágyakozásod révén magadhoz is vettél. Mert a testvér is *hasznos tanácsot*⁷⁹⁸ adott neked.” Így kezével végigsimította a sebet, és megparancsolta neki, hogy térjen vissza a megkezdett munkához. Ő pedig kora *reggél felkelve*,⁷⁹⁹ sértetlenül és egészségesen jelent meg azoknak, akik félholtan hagyták ott. A nem remélt gyógyulás miatt nyilván mindnyájan *azt gondolták, hogy kísértetet*⁸⁰⁰ látnak és nem embert.⁸⁰¹

73 Egy vallásos nő,⁸⁰² aki az Örök Jegyes iránti szerelemből zsenge gyermekkorától kezdve, már mintegy harminc éve⁸⁰³ szűk „börtönbe” vonult vissza, míg élt Szent Ferenc,⁸⁰⁴ kiérdemelte a vele való barátság vigasztalását. Mikor egy napon a számára szükséges dolgokért fölment cellácskájának tetőteraszára, valami képzelte lökés⁸⁰⁵ következtében súlyos eséssel a földre zuhant. Ennek következtében lába a lábszárával együtt teljesen összetört, válla pedig teljesen kifordult eredeti helyéből. Mivel tehát Krisztusnak ez a szüze számos év elmúltával, már senkinek a tekintetét nem ismerte, és szilárd elhatározása volt, hogy soha ne is

798 2Sám 17,14. Ferenc megerősíti a lélekben való áldozás értékét.

799 Ter 19,27

800 Mk 6,49

801 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 59-ben kerül elő.

802 A CÉCs 181 pontosítja (LMCs 8,7-ben is szerepel), hogy „Praxedis/Praxede, Róma és környéke leghíresebb vallásos asszonya”.

803 A CÉCs 181 egy körülbelül negyven éves időtartamot idéz.

804 A gyűjteményben ez annak a két esetnek az egyike (a másik a CRÉCs 25-ben), amely tanúsítja az élő szent és a megsegített személy közötti kapcsolatot. A CÉCs 181 hozzáfűzi: „Szent Ferenc különös barátságára méltatta őt és – amit egyetlen asszonnyal sem tett – felfogadta az engedelmességre, azaz megengedte neki a rendi ruha, vagyis a habitus és a korda viselését.”

805 *Impulsione fantastica*: képzelődésen alapuló, vagy csak képzelte lökés. (VK.)

ismerje, most, mint egy darab fa hevert a földön és senki-től segítséget nem remélve, azt sem tudta, hová forduljon. Egy magas rangú főpap⁸⁰⁶ parancsával, szerzetesek pedig tanácsukkal már többször erőltették, hogy szakítsa meg remeteéletét azért, hogy igénybe vehesse egy vallásos nő segítségét, és elkerülje a halálveszélyt, ami gondatlanság és hanyagság folytán könnyen előfordulhatott volna. Ő azonban ennek megtételét állhatatosan visszautasítva, minden lehető módon megpróbált ellenállni, nehogy ellentétbe kerüljön a fogadalmával. Ezért tehát rendíthetetlenül az isteni irgalmasság lábához borult, és *mivel már beesteledett*,⁸⁰⁷ kegyes panaszokkal hangosan így panaszkodott a szentséges atyának, Ferencnek: „Szentséges atyám – mondta –, aki jóságosan mindenütt sok olyan embernek segítesz szükségében, akiket testben élve nem is ismertél, miért nem sietsz segítségemre nekem, nagy bajban lévőknek, aki édességes barátságodat – amikor még éltél – valahogyan kiérdemeltem? Amint látod, szent atyám, vagy meg kell változtatnom elhatározásomat,⁸⁰⁸ vagy pedig a halál ítéletének kell magam alávetnem.” Miközben újra és újra ilyen beszédek forgatott szívében és száján, és szánakozást keltő állapotát gyakran ismétlődő zokogással tárta fel, hirtelen álmot fogta el, és *elragadtatásba*⁸⁰⁹ esett. És íme, a jóságos atya, a *dicsőség ruhájában*⁸¹⁰ tündökölvén, alászállván a sötét cellába, édességes szavakkal szólani kezdett hozzá: „*Kelj*

806 A CÉCs 181 egy bíborosról beszél.

807 Mk 6,47

808 A *propositum* olyan vallásos életterv volt, amit saját magának alakít ki az egyén; itt ez a római vallásos nő számára a szigorú reklúza élet.

809 ApCsel 11,5

810 Iz 52,1

föl,⁸¹¹ áldott leányom⁸¹² – mondta –, *kelj föl,*⁸¹³ *ne félj!*⁸¹⁴ Fogadd teljes egészséged jelét, és sértetlenül őrizd meg elhatározásodat!” És miután *kézen fogva fölemelte őt,*⁸¹⁵ eltűnt. Ő pedig cellácskájában hol ide, hol oda fordulva, sokáig nem tudta, mi történt vele Isten szolgája révén. Azt gondolta ugyanis, hogy *látomása van.*⁸¹⁶ Végül az ablakhoz lépve a szokott jelet adta. Erre a lehető leggyorsabban érkezett egy szerzetes,⁸¹⁷ és annál is jobban csodálkozva, amit hinni lehet, mondta neki: „Mi történt, anya, hogy föl tudtál kelni?”⁸¹⁸ De ő még mindig azt hitte, hogy álmodik, és azt gondolva, hogy ez nem ő⁸¹⁹ [ti. a szerzetes], azt kérte, gyújtsanak tüzet. Miután már tüzet hoztak, és *magához térve*⁸²⁰ semmi fájdalmat nem érzett, *sorjában*⁸²¹ elmesélt mindent, ami történt.⁸²²

74 Ennek az elbeszélésnek mi is véget vetünk immár, mert a megírandó csodák sokasága hallgatást parancsol.⁸²³ Istennek legyen hála. Ámen.⁸²⁴

811 ApCsel 11,7

812 Rut 3,10

813 Lk 6,8

814 Lk 1,30

815 Mk 9,26

816 ApCsel 12,9

817 A reklúzának, úgy tűnik, szokásában volt tehát, hogy kommunikáljon egy szerzetessel, aki a cellája ablakához közeledhetett, hogy étket adjon neki, vagy amint itt is, tüzet.

818 Úgy tűnik, a szerzetes tudta, hogy a reklúza elesett. Vajon azért, mert elmondta neki a balesetet, vagy látta, és meg volt tiltva neki, hogy közeledjék, mielőtt ő jelet adott volna neki?

819 De fordítható úgy is, hogy „nem létezik”.

820 ApCsel 12,11

821 Ter 44,6; Kiv 40,23

822 Eredeti csodaleírás, majd a CÉCs 181-ben kerül elő.

823 Jn 20,30

824 Eredeti befejezés.

RÖVIDÍTÉSEK¹

3Társ	<i>Legenda Trium Sociorum, A három társ legendája.</i>
A	<i>Assisi, Biblioteca comunale, 338, f.44r–53v.</i>
A'	<i>Assisi, Biblioteca comunale, 686.</i>
AK	<i>Assisi Kompiláció.</i>
ÁLeó	<i>ASSISI SZENT FERENC: A Leó testvérnek adott áldás.</i>
C	<i>Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, Chig. C.V. 136, f. 28ra–vb.</i>
CÉ1	<i>CELANÓI TAMÁS: Vita Beati Francisci, Boldogságos Ferenc élete (Vita Prima).</i>
CÉ2	<i>CELANÓI TAMÁS: Memoriale in desiderio animae, Emlékezés a lélek vágyódásában (Vita Secunda).</i>
CÉCs	<i>CELANÓI TAMÁS: Tractatus de miraculis beati Francisci, Szent Ferenc csodái.</i>
CRÉ	<i>CELANÓI TAMÁS: Vita beati Patris nostri Francisci, Vita Brevior (VB), Boldogságos Ferenc atyánk élete, Rövidebb életrajz.</i>
CRÉCs	<i>CELANÓI TAMÁS: Vita beati Patris nostri Francisci, Vita Brevior (Miracula) (VBM), Boldogságos Ferenc atyánk élete, Rövidebb életrajz: Csodák.</i>
CUL	<i>CELANÓI TAMÁS: Umbriai legenda (a CRÉ töredékei).</i>
CZs	<i>CELANÓI TAMÁS: Legenda ad usum chori (LC), vagyis a Zsolozsmában használt legenda.</i>
Eccle	<i>THOMAS DE ECCLESTON: Liber de adventu Fratrum Minorum in Angliam.</i>

1 Az egyes források latin és magyar nyelvű kiadásait ld. a Kapcsolódó irodalom c. függelékben.

<i>Illés</i>	<i>Illés testvér körlevele Szent Ferenc haláláról.</i>
<i>LLeó</i>	<i>Szent Ferenc Leó testvérnek írott levele.</i>
<i>LM</i>	SZENT BONAVENTURA: <i>Legenda maior Sancti Francisci, Szent Ferenc élete.</i>
<i>Lm</i>	SZENT BONAVENTURA: <i>Legenda minor Sancti Francisci, Szent Ferenc kisebb életrajza.</i>
<i>LMCs</i>	SZENT BONAVENTURA: <i>Legenda maior Sancti Francisci, Szent Ferenc csodái.</i>
<i>N1</i>	<i>Nápoly, Biblioteca Nazionale Vittorio Emanuele III. VI.E.20, f.399ra–40rb és 404ra–vb.</i>
<i>N2</i>	<i>Nápoly, Biblioteca Nazionale Vittorio Emanuele III. VI.E.16, f. 485va–487 va.</i>
<i>NapH</i>	ASSISI SZENT FERENC: <i>Naphimnusz.</i>
<i>P</i>	<i>Párizs, Bibliothèque nationale de France, NAL. 3245.</i>
<i>PN</i>	<i>Anonimus Perusinus, A Perugiai Névtelen: A Rend kezdete vagy alapítása.</i>
<i>R</i>	<i>Róma, Collegio San Lorenzo da Brindisi, AB/23.</i>
<i>RB</i>	ASSISI SZENT FERENC: <i>A megerősített Regula.</i>
<i>RnB</i>	ASSISI SZENT FERENC: <i>A meg nem erősített Regula.</i>
<i>SC</i>	<i>Sacrum commercium Sancti Francisci cum domina Paupertate, Szent Ferenc menyegzője a Szegeénység Úrnóvel.</i>
<i>SÉ</i>	JULIANI DE SPIRA: <i>Vita Sancti Francisci.</i>
<i>SVZs</i>	JULIANI DE SPIRA: <i>Officium Sancti Francisci.</i>
<i>T</i>	<i>Terni, Biblioteca Comunale, 227bis (C.IV.M.11), f.231ra–236ra.</i>
<i>V1</i>	<i>Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. lat. 8738, f.251va–254rb.</i>
<i>V2</i>	<i>Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, Reg. lat. 1738, f. 219rb–220rb.</i>
<i>Végr</i>	ASSISI SZENT FERENC: <i>Végrendelet.</i>

A szentírási rövidítéseket az Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján, Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 1997. kiadásából vettük.

BOLDOGSÁGOS FERENC ATYÁNK ÉLETE
ÉS A FONTOSABB KORAI SZENT FERENC-
LEGENDÁK ÖSSZEHASONLÍTÓ TÁBLÁZATA

Szent Ferenc életének eseményei	CÉ1	CRÉ	CUL	SVZs	CZs	SÉ	PN	3Társ	AK	CÉ2 CÉCs	LM	Lm
Levél Illésnek.	Prol 1-2	1			1			1		1A ² -2		
Ferenc szertelen ifjúsága.	1-2, 5	2	V1 V2	9 I	2	1	3	2			1/1	1/1
Megtérése, az apuliai út terve, álom a fegyverekről.	2-5	3	V1 V2	9 II-III	2	2-3	3, 5-6	5		6	1/1	1/2-3
Visszavonulása egy barlangba, azt mondja, feleséget vesz.	6-7	4	V1 V2	11 I		3-5		6-8, 12-13			1/4-5	1/3
A Folignóban szerzett pénzt egy szegény papnak adja.	8-9	5	V 2	11 II	2	6	7	13,16			2/1	1/6
Apja bezárja, anyja kiengedi, a polgárok csúfolják.	10-13	6	V 2	11 III- 12 IV	2-3	7-8	9	16-18			2/2-3	1/6-7

- 2 Az A betű a CÉ2 vagy CÉCs fejezeteinek száma után azt jelzi, hogy a jelenet megtalálható a Memoriale assisi vagy uppsalai kéziratában, míg az R betű azt jelzi, hogy a jelenet a római kéziratban található meg. A betű hiánya azt jelzi, hogy mindkét szerkesztésben megvan.

16	7	14 IV	3	10-11					5, 196	2/5-6	1/8
17-18, 20	8	14 V	3	12-13	4, 7-8	3, 8, 11, 21, 24	9	9, 13		1/1, 2/6-7	1/2, 8-9
21-22	9	14 VI	3	14-15	8-9, 14	21, 25				2/8-3/1	1/9, 2/1
23-26	10	15	4	16-17	10-11, 15, 18	26-28, 36	101	15		3/2-4	2/3
26-27	11	17 IX	5	18	18	36				3/6	2/3
29	12	17 IX	5	19	18	37				3/7	
30-31	13	17 IX		20	24	46				3/7	2/3

Ferenc regulát ír, és Rómában III. Ince megerősíti.	32–34	14	17 IX	5	21	31, 36	46, 51	101	16–17	3/8, 10	2/3–4
Visszatérés közben egy elhagyatott helyen állnak meg.	34	15			22		53			4/1	2/5
Orte közelében szövetségkötés a szegénységgel, és annak választása, hogy másokért éljenek.	34–35	16	18 I		22					4/2	2/5
Ferenc prédikáló útjait, megszokasodnak követői.	36–37	17	18 II	4–5	23	36	54			4/5	2/2, 5
A három rend. A „kisebb” név választása.	37–38	18	14 V, 18 III	5	14–15, 23	41	60	9, 101		2/8, 4/6, 6/5	1/9, 2/2
Testét vezekléssel győzri. A kísértés ellen jeges vízbe ugrik.	38, 42–43	19	18 IV	5–6	24–25	37	14		117	5/1, 3, 5	3/2
A testvérek élete Rivo Tortóban, egy ember behajítja szamarát.	42, 44	20			25–26		55	50, 56		4/3	2/5

Ferenc imádkozni tanítja a testvéreket.	45–46	21		18 IV		27	18	37			4/3	
Gyónás világi papoknál.	46	22				27–28						
A tüzés szekér.	47	23		5	7	29					4/4, 11/4	2/6
Ferenc „előretudása”.	48	24			7	29					11/6, 10	2/6, 4/3
Megjelenik Antal prédikációja közben.	48	25				30					4/10, 11/4, 13/10	4/4
Richerust biztosítja szeretetéről.	49–50	26				31				44	11/9	
A szegénység szeretete és a testvérek megintése.	51	27			6	32				60	5/1	
Egy gazdagon megterített asztal egy remeteségben.		28							74	61	7/9	
Kéveset eszik, és nincs ágya.	51–52	29			6	32		15			5/1	3/1

Ferenc végigvonszoltatja magát Assisín, mert tyúkhúst evett.	52	30				32				80			6/2	
Megkér egy testvért, hogy sértgesse.	53	31				33							6/1	
Tisztelete egyre növekszik.	62	32			9	46								
Védi a hitet, a papokat és a tanfőkat.	62	33		11	6, 9	46, 28	37	57			172		4/3	
A nép tiszteletének jelei.	63, 54	34			6, 9	52							12/11	
Az állatok engedelmessékednek neki.		35		1 V	7	37								
Bevagnában prédikál a madaraknak.	58	36		25	7-8	37					20R		12/3	5/6
Az alvianói fecskék.	59	37			7	38					21R		12/4	
A grecciói nyúl és a trasimenusi üregi nyúl.	60	38			7	39					28R		8/8	
A Rieti-tó compója.	61	39				40					24R		8/8	

A vizet borrá változtatja San Urbanóban.	61	40					10	40							17R	5/10	5/2
Egy toscanellai lovag nyomorék fiának meggyógyítása.	65	41					10	46-47								12/9	
A narni béna, Péter meggyógyítása.	66	42					10	48								12/9	
Egy vak asszony meggyógyítása Narniban.	67	43					10	48								12/10	
Egy gubbioi béna meggyógyítása.	67	44					10	48								12/10	
Meggyógyít egy összecsavarodott testű testvért.	68	45					10	49								12/11	
San Geminiben megszabadít egy megszállottat.	69	46					10	50	25							12/10	
Megszabadít egy megszállottat Città di Castelloban.	70	47					10	50	25							12/10	

Csodák a Ferenc által érintett tárgyak révén.	48				51				94	18R	12/11, 13/6	6/6
Megszabadít egy várandós asszonyt Arezzóban.	63	49			51						12/11	
A Città delle Pieve-i Gualfreduccio Ferenc kordjárnak egy darabjával gyógyít.	64	50	10		52						12/11	
A csodák vége.	70	51			56							
Visszatérése Anconába. Ferenc ennivalót ad a hajósoknak.	55	52	8, 10		34					33R	7/13, 9/5	5/7
Marokkóba akar menni, de Hispániában lemond róla.	56	53	8		35					34R	9/6	
Nemes és tanult embereket fogad a rendbe Portiunculában.	57	54	8		36							
Johannes Parenti, a későbbi miniszter generális.	55	55	1 IV									

Találkozása a szultánnal Damiettánál.	57	56			8	36			77	30	9/7-8, 11/3	3/9
Magányossága, imádsága, küzdelme a gonosz lélekkel, készület nélküli prédikációja.	71-72	57			6, 9	57-58					10/3, 12/7	4/2
Ferenc prédikál a biborosoknak III. Honoriusz jelenlétében.	73	58				58		64		25	12/7	
Egy parasztember figyelmezteti.		59								142R		
Tunikája olyan, mint a szegényeké.	76	60				45						
Rómában ruhát cserél egy koldussal.		61						10		8	1/6	
Megbűntet egy testvért, aki megbántott egy szegényt, és segít terheik cipelésében.	76	62				45			114	85	8/5	
A juhok és bárányok iránti szeretete.	77-79	63			7	41-43				31R	8/6	

Megvédi a férgeket és a méheket.	80	64				7	44				165, 169A, 28R		
Szemléli a teremtményeket és testvér néven nevezi őket.	80–81	65	18V			8	44					8/6	3/6
Összevűjti az írásokat és megakarta jeleníteni az Evangéliumot.	82, 84	66				8, 10	44, 53			108–		10/6	
Karácsony ünnepe Greccióban.	84–85	67				10	53–54					10/7	
Feléled a jászolban a gyermek.	86	68					54–55				199	10/7	
A jászol helyét az Úr templomává szentelik.	86–87	69					55					10/7	
Megtérésének tizennyolcadik évében magányba vonul.	88, 91	70					59					13/1	
Az evangéliumos könyv a passiónál nyílik ki.	92–93	71					60					13/2	

A szeráf látomása Alvernán.	94	72	T N2	21, 26 IV	11	61	46	69	118	4R	13/3	6/1-2
A szögek helyei és oldalsebének vérvése.	94-95	73	T N2	7, 19 III, 21, 23, 24 VI, 26 III	11	62		69		4R	13/3	6/3
Ferenc titkója kincseit. Kivétel Illés és Rufinusz.	96, 95, 109	74	T N2		11	62-63		69		135, 138, 4R	13/5, 8	6/4
Betegsége súlyosbodik.	97-98	75			12	64					14/2	7/2
Illés meggyőzi Ferencet, hogy gyógyíttassa magát.	98	76				65			83, 86			
Rietiben tisztelettel fogadja a pápai udvar és Hugolino.	99	77				65			86	25		
Hugolino lebeszélte arról, hogy Franciaországba menjen. Megvédte a cselszövéktől.	74-75	78					43, 45	61-63, 65-66	108			

Ferenc megjövendöli, hogy Hugolino pápa lesz.	99-100	79	1 III	65	45	67	83	6/5	
Kéri Hugolinót, hogy Rainaldust tegye püspökké.		80							
Hugolino biztatja Ferencet, hogy gyógyítsa magát. Betegségének két éve.	101-102	81		66					
Ferenc el akar kezdeni Istennek szolgálni, vissza akar térni a leprások szolgálatába, menekül az emberektől és a tisztségektől.	103-104	82		67				14/1	
Illés Sienából Cortonába, majd Assisibe viszi.	105, 107	83		67-68					
Megálja Illést.	108-109	84		68		12	12	14/5	7/4
Visszatér a Portiunculához.	108, 106	85		68				14/3	7/3

Angelus és Leó eléneklik az Úr dicséretét. Ferenc felolvastja a passiót, és megbocsátja a testvérek bűneit.	109– 110	86	T N1		12	69				7, 83	217	14/5	7/5
Ferenc halála. Egy tanítványa látja lelkét égbe szállni.	110	87	T N1		12–13	69–70	46	68			217R, 5R	14/6	7/5
Összesereglenek az emberek. A testvérek látják a stigmákat.	112– 113, 116	88	T N1	21	13	71–72		70			217R, 5R	15/2–4	
A testét vivő gyászmenet megáll San Damianóban.	116– 117	89	T N1			72						15/5	
Abban a templomban lett eltemetve, ahol a betűvetést tanulta.	118, 23	90	T N1		13, 16	72						15/5	
Ferenc halálának ideje 1226. október 4. A halála utáni csodák kezdetek.	88	91	T N1 C	11	17	73	46	68			220R	15/6	7/7–8

IX. Gergely és a bíborosok megindíjják szentté avatását.	123	92	T N1 C		16, 17	74					220R	15/6-7	
IX. Gergely nagy tömeg jelenlétében ünnepli Ferencet.	125	93	T N1 C	1 II		74					220R		
A pápa bejelenti szentté avatását. A tömeg ujjongása.	126	94	T N1 C	8 I, 19 IV	17	74	47	71			220R	15/7	
Gergely pápa megcsókolja a sírt 1228. július 16-án.	126	95	T, N1, C			74		71			220R		
Két évvel később nagykáptalan és transzláció. IX. Gergely ajándékokat küld az új templomnak.		96	T N1 C		17	75-76		72			220R	15/8	

Csodák	CÉI	ORÉCs	CUL	CZs	3Társ	LMCs
A csodák gyűjteményének előszava.	127, 151	1 ³				
Egy kicsavarodott nyakú lány.	127	2	T N1	14 ⁴	160	
Egy sánta fiú a narni tartományból.	128	3	T N1	(14)	161	
A folignói Miklós, béna.	129	4		(14)	162	
Egy béna fiú.	130	5		(14)	163	
Egy sorvadásos ember Fanóból.	131	6		(14)	164	
Egy béna lány Gubbióból.	132	7		(14)	165	
Egy béna gyermek Monteneróból.	133	8	T N1	(14)	166	
Egy béna asszony Coccoranóból.	134	9		(14)		
Egy béna fiú Gubbióból.	134	10		(14)	167	
Az elhízott Ricomagnus a volterrai egyházmegyéből.		11			168	

3 SÉ 56

4 Zárójelben: általános utalás anélkül, hogy lehetséges volna beazonosítani egy meghatározott csodát.

Viridis és Sanguinea, bénák, a volterrai egyházmegyéből.		12				169	
Jacobus de Poggiibonsi, béna.		13				170	
Egy elszáradt kezű asszony Vicalviból.		14				171	
Egy asszony, béna, Capuából.		15	T N1			172	
Bertalan Narniból, béna.	135	16	T	(14)		173	
Sibilia, vak.	136	17		(15)		130	
Egy vak lány Vicalviból.		18				131	
Egy vak asszony Arezzóból.		19				132	
Egy vak fiú Arezzóból.		20				133	
Egy vak Spellóból.	136	21		(15)		134	
Egy vak asszony Poggiibonsiból.		22				135	
Egy vak asszony Camerinóból.	136	23		(15)		136	
Egy vak asszony Gubbiból.	136	24		(15)		137	
Egy vak Assisiból.	136	25		(15)		138	

Albertinus Narniból, vak.	136	26			(15)	139	
Egy süketnéma fiatal Città della Pieveből.	147–148	27			(15)	125	8/1
Egy fiatal, Villa, béna és néma.	149	28			(15)	140	
Egy néma férfi a perugiai egyházmegyéből.	149	29			(15)	141	
Egy asszony, akinek kő volt a torkában.	150	30			(15)	142	
Egy ifjú, aki elveszítette hallását, emlékezetét és beszédképességét Greccióból.	150	31			(15)		
Bertalan Arpinóból, süket.		32				143	
Egy néma Piazza Armerinából.		33				144	
Egy pap, aki megháborodott és megbénult, Nicosiából.		34				145	
Egy leprás ifjú, Acto, San Severinóból.	146	35			(15)	146	8/5
Bonushomo Fanóból, leprás és béna.	146	36			(15)	147	8/5
Péter Folignóból, megszállott.	137	37			(15)	150	8/4
Egy megszállott asszony Narniból.	138	38			(15)	151	8/4

A megszabadított férfiak és nők nagy száma.	138	39			15	(150–156)	
Egy vízbe fullt fiú feltámasztása Capuában.		40	T		15	44	2/5
Egy ifjú feltámasztása Sessa Auruncában, akire ráomlott a ház.		41	T		15	45	2/6
A ragusai Gerlandino feltámasztása, akit a szőlőprés zúzott össze.		42	T		15	47	2/7
Egy halott feltámasztása Németországban.		43	T		15	48	2/8
Egy haldokló ifjú feltámasztása Piazza Armerinában.		44	T		(15)	62	
Egy szikláról lezuhant fiatalember, Sándor visszahívása a halálból.		45	T		(15)	63	
Egy szárazbetegségben szenvedő asszony.		46	T		(15)	64	
Egy haldokló Monte Trapaniban.		47	T			66	
Egy halálra vált gyermek Todiában.	139	48	T		(15)	67	
Egy magas helyről leesett fiatalember.	140	49	T		(15)	68	
A láztól és fekélytől szenvedő Gualterius Arezzóból.	140	50	T		(15)	69	
Egy vízkórságos Fanóból.	141	51	A		(15)	70	

Egy béna asszony Gubbióból.	142	52	A	(15)	71
Egy arpinói béna lány meggyógyul Vicalviban.		53	A		72
Egy béna ifjú Arpinóból.		54	A		73
Ubertina, egy epilepsziás lány Poggibonsiból.		55	A		74
Petrus Mancanella, szélütéses, Gaetából.		56	A		75
Egy köszvényes Todiából.	141	57	A	(15)	76
Bontandus, köszvényes.	142	58	A	(15)	77
Egy béna asszony.	141	59	A	(15)	78
Egy vízkórságos ifjú Narniból.	141	60	A	(15)	79
Egy elszáradt kezű asszony Narniból.	141	61	A	(14)	80
Egy ember Spellóból, sérves.	144	62	A	16	113 (8/2)
Egy sérves fiatalember, Jonathas a sorai egyházmegyéből.		63	A	(16)	114 (8/2)
Péter, sérves, Szicíliaból.		64	A	(16)	115 (8/2)

Egy nemes asszony, Rogata, a sorai egyházmegyéből kigyógyult a vérfolyásából.	65	TA	16	148	8/6
Egy szicíliai asszony kigyógyult a vérfolyásából.	66	TA	16	149	8/6
Vércsoda a lisziben, Szicíliaiban.	67	TA		107	
Egy vicovarói megmérgezett klerikus, Máté meggyógyítása.	68	TA	16	187	3/12
Egy ember meggyógyítása, akit a fején sebesített meg a nyflvessző.	69	TA		197	
Egy testvér meggyógyul az ágyékában lévő fekélytől.	70	TA		196	
Péter Alife városából megszabadul bilincseiből.	71	TA		93	5/4
Bertalan Gaéitából, akinek nyakszirinjét gerenda zúzta össze.	72	TA		59	3/8
Egy római reklúza lecsése.	73	TA		181	8/7
A csodagyűjtemény lezárása.	74	TA			

SZEMÉLY- ÉS HELYSÉGNÉVMUTATÓ

- Acto San Severinóból: Cs 35.
Albertinus Narniból: Cs 26.
Alife: Cs 71.
Alverna: 72.
Alviano: 37.
Ancona: 52.
Angelusz (testvér): 86.
Angolok: 11.
Antal, Páduai Szent: 25.
Apulia: 3, 4.
Arezzo: 49, Cs 19, 20, 50.
Arpino: Cs 32, 53, 54.
Assisi: 2, 3, 6, 9, 10, 20, 30, 83,
 88–90, 93, Cs 25.
 - Rivo Torto: 20.
 - San Damiano: 5, 8, 89.
 - Szent Ferenc: 96.
 - Szent György: 90, 96.
 - Sancta Maria de Portiuncula:
 9, 20, 54, 85.
Assisi (püspöke): 83.
Bernát, Quintavallei: 10.
Bertalan Arpinóból: Cs 32.
Bertalan Gaétből: Cs 72.
Bertalan Narniból: Cs 16.
Betlehem: 68.
Bevagna: 36.
Bontandosus: Cs 58.
Bonushomo Fanóból: Cs 36
Camerino: Cs 23.
Capua: Cs 15, 40.
Celle di Cortona: 83
Città della Pieve: 50, Cs 27.
Città di Castello: 47.
Coccorano: Cs 9.
Damietta: 56.
Fano: Cs 6, 36, 51.
Ferenc édesanyja: 6.
Firenze: Cs, 22.
Foligno: 5, Cs 4, 37.
Franciák: 11.
Franciaország: 78.
Gaéta: Cs 56, 72.
Gergely, IX: 1, 77–81, 92–96,
 Cs 43, 71.
Gerlandino Ragusából: Cs 42.
Greccio: 38, 67–69, Cs 31.
Gualfreduccio Città delle
 Pievéből: 50.
Gualterius Arezzóból: Cs 50.
Gubbio: 7, 44, Cs 7, 10, 24, 52.
Hispania: 53.
Honoriusz, III.: 58, 77.
Hugolino: ld. Gergely, IX.
Illés (testvér): 1, 74, 76, 83, 84, 86.
Ince, III.: 14.
Itália: 53.
Jacobus de Poggibonsi: Cs 13.
Jákob (a patriarcha): 84.
János, Firenzei (testvér): 25.
Johannes Parenti: 55.
Johannes de Sancti Pauli (bíboros):
 14.
Jonathas Sorából: Cs 63.
Leó (testvér): 86.
Klára, Assisi: 89.
Marinusz Sorából: Cs 65.
Marokkó: 53.
Márk Città della Pievéből: Cs 27.
Máté Vicovaróból (v. Vicalviból):
 Cs 68.
Miklós Folignóból: Cs 4.

Miramomalin: 53.
 Monaldus (testvér): 25.
 Montenero: Cs 8.
 Monte Gargano, Szent Mihály:
 Cs 37.
 Monte Trapani: Cs 47.
 Narni: 42, 43, Cs 3, 16, 26, 38,
 60, 61.
 Narni (püspöke): 42.
 Németek: 11.
 Németország: Cs 43.
 Nicosia: Cs 34.
 Orte: 16.
 Ostia: 77, 80.
 Pál (apostol): 94.
 Perugia: 92, Cs 29.
 Péter (apostol): 94, Cs 71.
 Péter Aliféből: Cs 71.
 Péter Folignóból: Cs 37.
 Péter Narniból: 42.
 Petrus Mancanella Gaétából: Cs 56.
 Piazza Armerina: Cs 33, 44, 45, 46.
 Pietro Bernardone: 5–7, 31.
 Poggibonsi: Cs 13, 22, 55.
 Praxedis/Prassede Rómából:
 Cs 73.
 Provence: 25.
 Ragusa: Cs 42.
 Rainaldus: ld. Sándor IV.
 Ricomagnus Volterrából: Cs 11.
 Richerius (testvér): 26.
 Rieti: 77.
 Rieti-tó: 39.
 Róbert Sorából: Cs 63.
 Rogata Sorából: Cs 65.
 Róma: 61, Cs 71, 73.
 - Szent Péter: 61.
 Rufinusz (testvér): 74.
 San Urbano: 40.
 San Gemini: 46.
 San Severino: Cs 35.
 San Verecondo: 7.
 San Verecondo (priorja): 7
 Sanguinea Volterrából: Cs 12.
 Sándor, IV.: 80.
 Sándor Piazza Armerinából: Cs 45.
 Sessa Aurunca: Cs 41.
 Sibilial (vak): Cs 17.
 Siena: 83.
 Sora: Cs 18, 32, 53, 63, 65.
 Spanyolok: 11.
 Spello: Cs 21, 62.
 Spoleto: 2, 36.
 Szaracénok: 52, 56.
 Szicília: Cs 33, 42, 44, 64, 66, 67.
 Szíria: 52, 56.
 Szlavónia: 52.
 Szultán: 56.
 Tivoli: Cs 71.
 Tivoli (püspöke): Cs 71.
 Todi: Cs 48, 57.
 Toscana: 78.
 Toscanella: 41.
 Trasimenusi-tó: 38.
 Ubertina Poggibonsiból: Cs 55.
 Vicalvi: Cs 14, 18, 53, 68.
 Villa (fiatalember): Cs 28.
 Volterra: Cs 11, 12.
 Viridis Volterrából: Cs 12.
 Volturno: Cs 40.

KAPCSOLÓDÓ IRODALOM

ASSISIENSIS, FRANCISCI: *Scripta*, C. Paolazzi (ed.), Spicilegium Bonaventurianum 36, Editiones Collegii S. Bonaventurae ad Claras Aquas, Grottaferrata (Roma), 200

CELANO, THOMAS DE: *Memoriale. Editio critico synoptica duarum redactionum ad fidem codicum manuseriptorum*, F. Acrocca et A. Horowski (ed.), Subsidia Scientifica franciscalia 12., Instituto Storico dei Capuccini, Roma, 2011.

ECCLESTON, THOMAS DE: *Liber de adventu Fratrum Minorum in Angliam, Analecta Franciscana 1.*, Patres Collegii S. Bonaventurae ad Claras Aquas (Quaracchi), 1885. 215–275.

MENESTÓ, ENRICO – BRUFANI, STEFANO et alii (a cura di): *Fontes Franciscani*, Edizioni Porziuncola, Assisi, Sancta Maria degli Angeli, 1995.

*

Assisi kompiláció, ld. *Assisi Szent Ferenc perúgiai legendája*
Assisi Szent Ferenc írásai, Ferences Források Magyarul 3., Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, Budapest, 2018. (ford. Berhidai Piusz OFM és Hidász Ferenc OFM)

Assisi Szent Ferenc művei, Ferences Források 1., Agapé, Ferences Nyomda és Könyvkiadó Kft., Újvidék – Szeged – Csíksomlyó, 1992. (ford. Balanyi György et alii)

Assisi Szent Ferenc perúgiai legendája, Helikon Kiadó, Budapest, 1990. és *Ferences Források 5.* Agapé, Feren-

ces Nyomda és Könyvkiadó Kft., Újvidék – Szeged – Csíksomlyó, 1997. (ford. Varga Imre Fr. Kapisztrán)

BONAVENTURA, SZENT: *Szent Ferenc élete, Legenda maior*, Szent István Társulat, Budapest, 2015. (ford. Berhidai Piusz) (Új kiadás: Ferences Források Magyarul 4., Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, Budapest, 2024.)

CELANÓI TAMÁS: *Boldogságos Ferenc atyánk megtalált életrajza*, Ferences Források Magyarul 1., Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, Budapest, 2017. (közread. Jacques Dalarun, ford. Varga Kapisztrán OFM)

Celanói Tamás életrajzai Szent Ferencről, Ferences Források 2., Agapé, Ferences Nyomda és Könyvkiadó Kft., Újvidék – Szeged – Csíksomlyó, 1993. (ford. Balanyi György, javította Hidász Ferenc és Várnai Jakab)

A három társ legendája, Ferences Források 4. Agapé, Ferences Nyomda és Könyvkiadó Kft., Újvidék – Szeged – Csíksomlyó, 1995. (ford. Balanyi György, javította Hidász Ferenc és Várnai Jakab)

Szent Ferenc menyegzője a Szegénység Úrnővel, in MARIO VON GALLI: *A megélt jövő: Assisi Szent Ferenc*, Ecclesia Szövetkezet, Budapest, 1981. 161–215. (ford. Balanyi György)

Testvérünk és atyánk. Rövidebb ferences források I., Ferences Források Magyarul 2., Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, Budapest, 2018. (ford., bev. Berhidai Piusz)